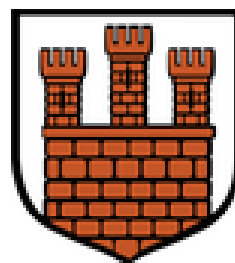

PROJEKT

STRATEGIA ROZWOJU GMINY WĄCHOCK NA LATA 2026 - 2035

WĄCHOCK 2026

Dokument opracowany przez:

PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik

26-200 Końskie ul. Polna 72

tel./fax: 41 372 49 75

e-mail: basz@post.pl

przy współpracy:

Urzędu Miasta i Gminy w Wąchocku

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I. UWARUNKOWANIA PRAWNE I USTALENIA DIAGNISTYCZNE.....	7
1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNE I METODYKA OPRACOWANIA	7
1.2. KOMPLEMENTRANOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI	10
1.3. WNIOSKI Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	26
1.4. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI KLIMATYCZNO – ŚRODOWISKOWEJ, SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY WĄCHOCK.....	34
1.5. ANALIZA SWOT	61
II. PLAN STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY WĄCHOCK	67
2.1. WIZJA ROZWOJU GMINY WĄCHOCK	67
2.2. MISJA ROZWOJU GMINY WĄCHOCK	68
2.3. PLAN STRATEGICZNY.....	68
2.4. KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA.....	74
III. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ ROZWOJU GMINY	88
IV. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE	96
V. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI WYZNACZONE DLA GMINY WĄCHOCK	104
VI. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITORINGU, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII.....	109
6.1. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII.....	110
6.2. SYSTEM MONITORINGU REALIZACJI STRATEGII.....	111
6.3. EWALUACJA	111
6.4. AKTUALIZACJA DOKUMENTU.....	112
6.5. WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII	113
VII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	116
VIII. ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA REALIZACJI PLANU STRATEGICZNEGO	117
IX. WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH.....	119
BIBLIOGRAFIA.....	123
SPIS TABEL, RYSUNKÓW, MAP I ZAŁĄCZNIKÓW.....	123

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 jest dokumentem niezbędnym do harmonijnego, wielostronnego rozwoju, który wyznacza kluczowe kierunki działań na obszarze gminy w perspektywie do 2035 r. Strategia jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania. Określa ona oczekiwany stan docelowy wyrażony w sformułowanej dla gminy wizji i misji, jaki zamierza się osiągnąć poprzez realizację zdefiniowanych celów strategicznych, a w ich ramach celów operacyjnych i kierunków działań.

Strategia jest odpowiedzią na nieustannie zmieniające się wewnętrzne i zewnętrzne warunki gospodarowania oraz wzrost konkurencyjności otoczenia. Umożliwia ona efektywne gospodarowanie własnymi, ograniczonymi, zasobami. Do zasobów gminy należą: zasoby ludzkie i ich kondycja, stan infrastruktury społecznej i technicznej, stopień rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzeni, ale też środki finansowe.

Strategia Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 powstała na mocy uchwały Nr XII/75/2025 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 26 lutego 2025 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

Głównym powodem opracowania nowej Strategii była konieczność stworzenia nowego, długofalowego planu odpowiadającego oczekiwaniom i wyzwaniom współczesności. Istotnym powodem opracowania nowego dokumentu była również konieczność dostosowania jego zapisów do nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce, mającego na celu zdynamizowanie rozwoju oraz redukcję przestrzennych różnic rozwojowych. Bardzo ważną kwestię stanowiło również zapewnienie spójności pomiędzy strategią rozwoju gminy i aktualnie obowiązującymi dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Zasadniczym argumentem, przemawiającym za opracowaniem nowej Strategii Rozwoju Gminy Wąchock była również konieczność dostosowania jej celów i działań do polityki spójności Unii Europejskiej oraz wynikających z tej polityki celów tematycznych, wdrażanych za pomocą krajowych i regionalnych programów operacyjnych finansowanych w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027.

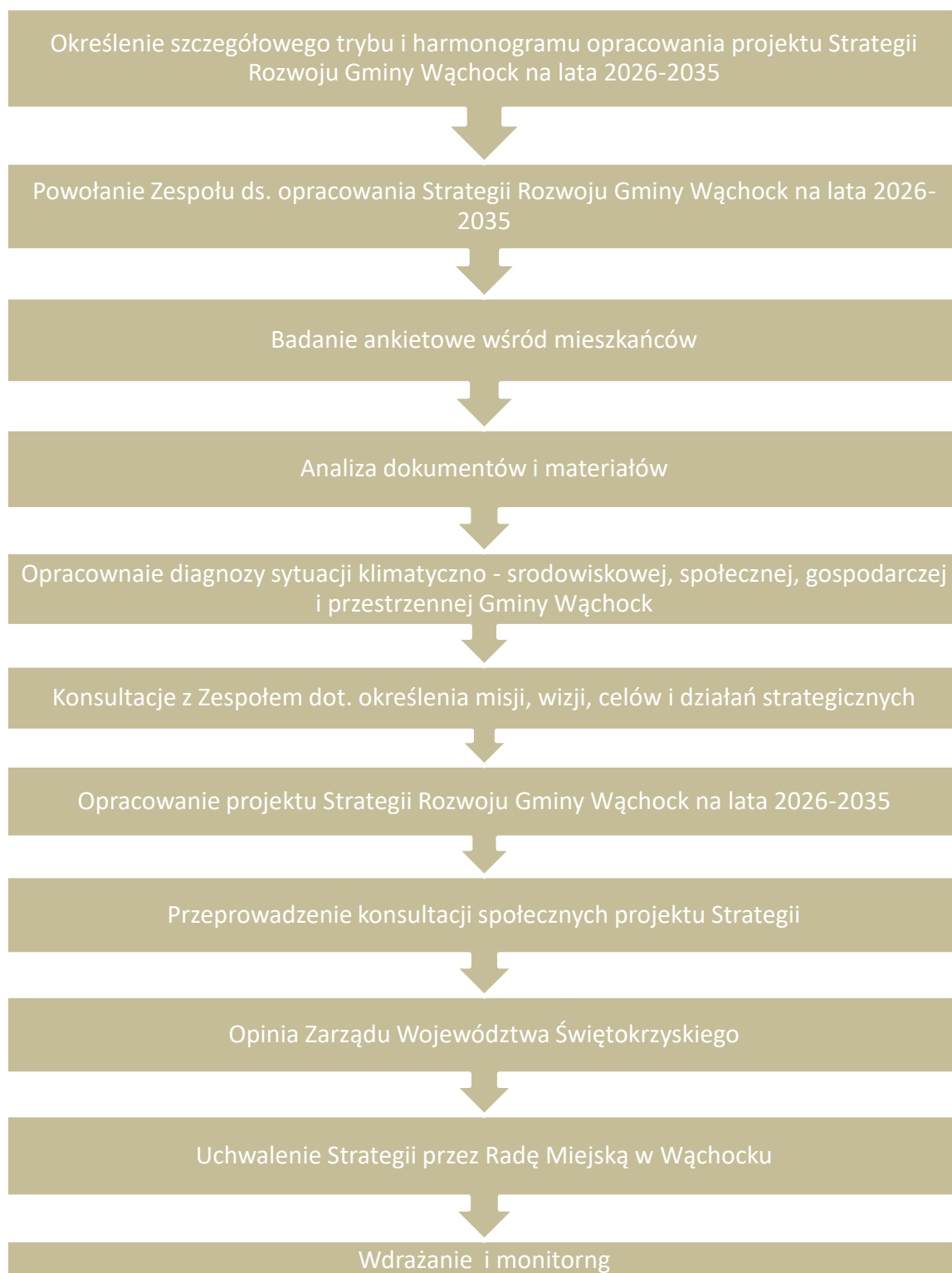
Głównym celem tworzenia dokumentu strategicznego, jakim jest Strategia Rozwoju, jest zdiagnozowanie priorytetowych kierunków rozwoju, zmierzających do rozwoju społeczno-gospodarczego. Strategia Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 to długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju, zawierający kierunki oraz priorytety, które są niezbędne do realizacji przyjętych założeń.

Opracowanie Strategii Rozwoju pozwala na określenie najbardziej efektywnych działań mogących zapewnić dynamiczny rozwój całego obszaru, stworzenie dogodnych warunków dla jego rozwoju oraz powstawanie nowych inicjatyw społecznych. Strategia stanowi ogół planowanych działań, zmierzających do realizacji wyznaczonych celów rozwojowych. Jest to sposób, w jaki gmina zamierza realizować swoją misję. Istotną cechą strategii jest budowa

wizerunku gminy, który stanowi jej swoistą wizytówkę, jest źródłem informacji dla podmiotów gospodarczych, inwestorów i społeczności lokalnej o długoterminowych uwarunkowaniach rozwoju przyjętych przez gminę oraz o sposobach rozwiązywania przez nią pojawiających się problemów. Strategiczne planowanie polega przede wszystkim na wyeliminowaniu rozwiązań nierealnych. Każda strategia jest inna, ponieważ endo- i egzogeny wkład w programowanym przypadku jest inny. Za sprawą dokumentu strategicznego dana jednostka terytorialna może efektywnie wykorzystać własne zasoby, w tym zasoby finansowe, rzeczowe czy społeczne oraz określić sposoby przeciwdziałania pojawiającym się zagrożeniom. Strategia stanowi źródło zasad i zbiór rozwiązań.

Strategia Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwszą z nich jest część diagnostyczna, oparta na analizie danych zastanych, która pozwoliła na przedstawienie sytuacji w gminie oraz zdefiniowanie mocnych i słabych stron gminy. Drugi, kluczowy element stanowi część planistyczną, która identyfikuje kluczowe cele, kierunki oraz plany na poziomie strategicznym i operacyjnym. Dopelnienie stanowi omówienie systemu wdrażania i monitoringu oraz ram finansowych i źródeł finansowania, które jest niezbędne do oceny możliwości realizacji Strategii.

ETAPY PROCESU PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU GMINY WĄCHOCK NA LATA 2026-2035

I. UWARUNKOWANIA PRAWNE I USTALENIA DIAGNISTYCZNE

1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNE I METODYKA OPRACOWANIA

PODSTAWA PRAWNA

Podstawą do sporządzenia *Strategii Rozwoju gminy Wąchock na lata 2026-2035* jest ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 662), ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2025 poz. 198 ze zm.) oraz ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2026 poz. 670). Art. 10e ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym stanowi, że *strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2025 poz. 198) oraz określa w szczególności:*

- 1) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno - środowiskowym;
- 2) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- 3) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- 4) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- 5) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
- 6) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. 2026 poz. 720), wraz z zakresem planowanych działań;
- 7) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
- 8) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
- 9) ramy finansowe i źródła finansowania.

Zgodnie z art. 10f ust. 1. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym: *Rada gminy, w drodze uchwały, określa szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.* Dokument strategii wymaga podjęcia działań konsultacyjnych z interesariuszami zewnętrznymi, którymi są m.in. sąsiednie gminy i ich związki, a także lokalni partnerzy. Oprócz tego, projekt przedstawiony zostaje zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa przez zarząd województwa (art. 10f 1-3.).

METODYKA OPRACOWANIA STRATEGII

Opracowanie Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Wąchock

Celem diagnozy jest określenie stanu rozwoju i struktury gminy oraz wskazanie istniejących tendencji przemian, które będą miały wpływ na kształtowanie strategicznych kierunków dalszego rozwoju lokalnego gminy. Diagnoza zawiera charakterystykę stanu obecnego gminy, pozwala określić mocne i słabe strony gminy oraz szanse i zagrożenia jakie są w jej najbliższym otoczeniu i mogą mieć wpływ na jej dalszy rozwój. Identyfikacja wspomnianych czynników pozwoli na wyznaczenie kierunków rozwoju oraz celów, jakie należy osiągnąć, by skutecznie wzmacniać rozwój gminy.

Konsultacje społeczne

Konsultacje społeczne dają możliwość współudziału mieszkańców w budowaniu strategii. W ramach prac nad strategią zostało przeprowadzone wśród mieszkańców gminy badanie w formie ankiety udostępnionej na stronie internetowej gminy Wąchock, którego celem było poznanie opinii mieszkańców o obecnej sytuacji w gminie oraz o zauważanych problemach i zadaniach rozwojowych, wskazania mocnych i słabych stron gminy.

Strategie rozwoju to dokumenty silnie uspołecznione, głos mieszkańców jest istotny przy ich tworzeniu. Ankietyzacja umożliwiła poznanie rzeczywistych potrzeb lokalnej społeczności. Pozyskane w ramach ankietyzacji informacje będą miały wpływ na zdefiniowanie kierunków rozwoju gminy i zaplanowanie zadań do wykonania w perspektywie do 2035 roku.

Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod analizy diagnozy sytuacji. Służy porządkowaniu i segregacji faktów, danych i informacji pozyskanych na potrzeby opracowania diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy. Analiza stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenia priorytetów rozwoju. Jako główne zalety tej metody należy wskazać:

- generowanie z otoczenia szans rozwoju oraz zagrożeń hamujących rozwój gminy, szczególnie w kontekście efektywnego wykorzystania lokalnego potencjału,
- diagnoza bliższego oraz dalszego otoczenia gminy,
- określenie mocnych punktów oraz wskazania jej słabych stron pod kątem zasobów,
- poznanie otoczenia konkurencyjnego.

Określenie misji i wizji gminy

Wizja rozwoju gminy stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie czasowej. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała gmina rozumiana, jako wspólnota mieszkańców tj. władze samorządowe, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, partnerzy i instytucje, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja to pewne modelowe ujęcie

gminy, które musi odzwierciedlać ambicje ogółu jej mieszkańców. Wizja powinna odpowiadać na pytania: Jak widzimy naszą gminę? Czego chcemy, czego oczekujemy? Jak chcemy, aby nas postrzegano? Czego potrzebują mieszkańcy?

Rozwinięciem wizji jest misja, która służy określeniu tego, co w wyniku realizacji strategii rozwoju uzyskają mieszkańcy. Właściwie sformułowana zapewnia, iż rozwój będzie służył rzeczywistym oczekiwaniom społecznym. Misja w sposób dokładny definiuje charakter gminy, a przede wszystkim wskazuje jej atuty. Dobrze wypracowana, wraz z wizją, pokazuje pozytywne ujęcie gminy w perspektywie czasowej. Jednocześnie misja stanowi ważne przesłanie, komunikujące w najprostszy sposób nadrzędną ideę strategii rozwoju.

Sformułowanie celów

Zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne odnoszą się bezpośrednio do wypracowanej misji i wizji rozwoju gminy. Bazą do formułowania celów strategicznych oraz zaplanowania kierunków działań są wnioski, które wyciągnięte zostały na pierwszym etapie prac nad strategią, czyli wnioski z diagnozy i konsultacji społecznych oraz analiza SWOT. Stanowią one odpowiedź na zidentyfikowane na etapie diagnostycznym problemy oraz są szansą na lepsze wykorzystanie potencjałów gminy.

Opracowanie modelu struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy jest ilustracją założeń strategii, która przedstawia długookresową wizję rozwoju gminy. Prezentacja graficzna, będąca odzwierciedleniem i dopełnieniem przedstawionych w dokumencie treści, sprawia, że wizja i kierunki rozwoju są bardziej przystępne w odbiorze.

Zgodnie z art. 10e ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym *strategia rozwoju gminy* określa (...) *model struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni, w tym:*

- a) *strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,*
- b) *system powiązań przyrodniczych,*
- c) *główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,*
- d) *główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;*

(...).

Opracowanie części wdrożeniowej

Część wdrożeniowa dokumentu zawiera informacje na temat mechanizmów wdrażania tj. system realizacji strategii, monitoringu, ewaluacji i aktualizacji. W celu oceny możliwości realizacji zapisów w strategii określone zostaną ramy finansowe oraz źródła finansowania, które ułatwią ocenę jej realizacji.

1.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI

Strategia Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035, odnosząc się w swych założeniach (celach strategicznych, operacyjnych i kierunkach działań) do wykorzystywania lokalnych potencjałów i rozwiązywania problemów, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu subregionalnym i regionalnym, a także realizuje założenia dokumentów w przedmiotowym obszarze na szczeblu krajowym oraz europejskim. W związku z tym, komplementarność z innymi celami, działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność zaplanowanych przedsięwzięć. Polityka rozwoju gminy musi więc uwzględniać oraz wpisywać się w koncepcję rozwoju określoną w obowiązujących dokumentach nadrzędnych.

Podstawą aktualnie obowiązującego systemu zarządzania rozwojem kraju jest ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, natomiast głównymi dokumentami strategicznymi, w oparciu o które prowadzona jest polityka rozwoju są:

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)** przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 z 17 września 2019 r. Dokument ten stanowi kluczową długofalową strategię państwa w obszarze polskiej polityki gospodarczej i społecznej.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)		
Cel główny: <i>Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.</i>		
Cele szczegółowe:		
<i>Cel szczegółowy</i>	<i>Główne obszary koncentracji działań</i>	<i>Cel</i>
I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Reindustrializacja	Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji.
	Rozwój innowacyjnych firm	Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych.
	Małe i średnie przedsiębiorstwa	Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia.
	Kapitał dla rozwoju	Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie przy większym wykorzystaniu środków krajowych.
	Ekspansja zagraniczna	Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie.
II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Spójność społeczna	Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)		
		ludzkiego na rynku pracy.
	Rozwój zrównoważony terytorialnie	Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.
III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	Prawo w służbie obywatelom i gospodarce	Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli.
	Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem	Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno – gospodarczego i przestrzennego.
	E-państwo	Cyfrowe państwo usługowe.
	Finanse publiczne	Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne.
	Efektywność wykorzystania środków UE	Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.
Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: kapitał ludzki i społeczny, cyfryzacja, transport, energia, środowisko, bezpieczeństwo narodowe		

➤ **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR**, została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. SOR stanowi aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Dokument ten zawiera nową wizję i model rozwoju kraju będące odpowiedzią na wyzwania stojące przed polską gospodarką. Wyzwania te określono mianem „pięciu pułapek rozwojowych”: średniego dochodu, braku równowagi, przeciętnego produktu, demograficznej oraz słabości instytucjonalnej. Niezależnie od nich za bariery rozwoju Państwa uznano rozwarstwienie społeczne i utrzymujące się zróżnicowania przestrzenne w poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego.

W SOR zawarte są rekomendacje dla polityk publicznych. Strategia stanowi również podstawę do zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów).

Nowy model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami

polskiej gospodarki. Jego fundamentalnym wyzwaniem jest **przebudowanie modelu gospodarczego tak, żeby służył on całemu społeczeństwu.**

SOR zmierza do **zmiany struktury gospodarki na rzecz uczynienia jej bardziej innowacyjną**, efektywnie wykorzystującą zasoby kapitału rzeczowego i ludzkiego. Na podkreślenie zasługuje dążenie do **zwiększenia odpowiedzialności instytucji państwa za kształtowanie procesów gospodarczych, społecznych i terytorialnych.**

Polityka regionalna doprowadzić ma do zwiększenia efektywności interwencji publicznej, w szczególności w odniesieniu do słabszych regionów, podregionów, miast i obszarów wiejskich, nie rezygnując jednak z wykorzystania potencjałów terytoriów wysoko rozwiniętych.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) z 17 września 2019r.		
Cel główny: Efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.		
Cele szczegółowe:		
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie
Kierunki interwencji:		
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno - gospodarcze	2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym	3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego	2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach	3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych		3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów		

➤ **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)** rozwija postanowienia **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, określone w filarze *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*. KSRR 2030 przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

Cele realizowane będą poprzez zapisy uszczegółowiające zawarte w strategiach oraz planach sektorowych:

- Polityka ekologiczna państwa 2030 z 16 lipca 2019 r.,
- Strategii Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 z 10 listopada 2020 r.,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 sierpień 2019 r.,
- Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 z 27 października 2020 r.,
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku z 24 września 2019 r.,
- Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 z 15 października 2019 r.,
- Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 z 9 kwietnia 2013 r.,
- **Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły** - Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300),

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi podstawę do podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych na obszarze dorzecza i zasady gospodarowania nimi. Służy także koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji mogących negatywnie oddziaływać na wody. Plan zawiera m.in. wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) oraz Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd), wykaz obszarów chronionych, o których mowa w art. 317 ust. 4 ustawy – Prawo wodne. W Planie określone zostały także cele środowiskowe dla Jednolitych Części Wód (JCW) i obszarów chronionych a także ocena postępu w osiągnięciu celów środowiskowych JCWP, JCWPd i obszarów chronionych.

Obszar gminy Wąchock położony jest w dorzeczu Wisły, w regionie wodnym Środkowej Wisły oraz częściowo w regionie wodnym Środkowej Wisły. Pod względem hydrograficznym obszar gminy Wąchock położony jest w dorzeczu rzeki Wisły w granicach zlewni jej lewobrzeżnego dopływu – rzeki Kamiennej. Na rzece Kamiennej dominuje zasilanie opadowo - roztopowe, który cechuje się jednym okresem zwiększonego odpływu i jedną niżówką w roku.

Obszar gminy Wąchock nie jest zlokalizowany w zasięgu Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).

Gmina Wąchock znajduje się na obszarze działania Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie. Zgodnie z drugą aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (IIaPGW) przyjętego rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300) na terenie gminy Wąchock zostały wyznaczone następujące Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) oznaczonych kodami: RW20000323435 (Kamienna od Żarnówki), RW20000323479 (Kamienna od Żarnówki do Świśliny), RW20001023619 (Iłżanka od Małyszyńca) oraz RW2000062343789 (Młynówka).

Tabela 1. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych na terenie gminy Wąchock

Kod i nazwa JCWP	Status JCWP	Stan wód	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	Cel środowiskowy
RW20000323435 (Kamienna od Żarnówki)	NAT – naturalna część wód	<u>Stan ogólny:</u> zły stan wód <u>Stan/potencjał ekologiczny:</u> umiarkowany stan ekologiczny <u>Stan chemiczny:</u> brak danych	zagrożona	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D. Stan chemiczny: dobry stan chemiczny.
RW20000323479 (Kamienna od Żarnówki do Świśliny)	NAT – naturalna część wód	<u>Stan ogólny:</u> zły stan wód <u>Stan/potencjał ekologiczny:</u> umiarkowany stan ekologiczny <u>Stan chemiczny:</u> poniżej dobrego	zagrożona	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych. Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry.
RW20001023619 (Iłżanka od Małyszrzyca)	NAT – naturalna część wód	<u>Stan ogólny:</u> zły stan wód <u>Stan/potencjał ekologiczny:</u> słaby stan ekologiczny <u>Stan chemiczny:</u> poniżej dobrego	zagrożona	Umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [MMI, EFI+PL/IBI_PL]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D. Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry.
RW2000062343789 (Młynówka)	NAT – naturalna część wód	<u>Stan ogólny:</u> zły stan wód <u>Stan/potencjał ekologiczny:</u> umiarkowany stan ekologiczny <u>Stan chemiczny:</u> dobry	zagrożona	Umiarkowany stan ekologiczny; (złagodzone wskaźniki: [fosforany, BZT5, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C, IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D. Stan chemiczny: dobry stan chemiczny.

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl/> - Karty Charakterystyk JCWP

W granicach gminy Wąchock znajdują się cztery jednolite części wód powierzchniowych. Stan ogólny wszystkich JCWP określony został jako zły. JCWP o kodzie RW2000062343789 (Młynówka) posiada stan chemiczny dobry. Dla JCWP o kodzie RW20000323435 (Kamienna od Żarnówki) nie określono stanu chemicznego – brak danych. Pozostałe JCWP o kodach RW20000323479 (Kamienna od Żarnówki do Świśliny) oraz RW20001023619 (Iłzanka od Małyszycy) mają stan chemiczny poniżej dobrego. Jedna z JCWP o kodzie RW20001023619 (Iłzanka od Małyszycy) odznacza się słabym stanem ekologicznym. Dla pozostałych JCWP stan ekologiczny określono jako umiarkowany.

Według map obrazujących granice jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), (mapy dostępne na stronie internetowej <http://karty.apgw.gov.pl:4200/mapa>), teren gminy Wąchock położony jest w regionie wodnym Górnej - Zachodniej Wisły, w obrębie Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) oznaczonych kodami: GW2000102 oraz GW200086.

Tabela 2. Charakterystyka JCWPd na terenie gminy Wąchock

Jednolita część wód podziemnych (JCWPd)	Lokalizacja			StanJCWPd	Cel stanu		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
	Kod JCWPd	Region wodny	Nazwa dorzecza		RZWGW	chemicznego	
GW2000102	Środkowej Wisły	Wisła	Warszawa	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona
GW200086	Środkowej Wisły	Wisła	Warszawa	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl/> - Karty Charakterystyk JCWP

W granicach gminy Wąchock znajdują się dwie jednolite części wód podziemnych. Stan ogólny JCWPd określony został jako dobry. Dla obu JCWPd, cel stanu chemicznego i ilościowego został wyznaczony jako dobry.

Szczegółowy wykaz działań, za realizację których odpowiada obok innych podmiotów także gmina Wąchock, dostarczają Karty Charakterystyk oraz załączniki 1, 13, 17 do IIaPGW (<https://apgw.gov.pl>).

W niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026 – 2035 ujęte zostały zadania, których realizacja będzie mieć pozytywny wpływ na stan środowiska naturalnego - przyczyni się do ochrony wód przed zanieczyszczeniami. Kluczowe będą tu przede wszystkim zadania dotyczące rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej czy kontynuacji budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

- **Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) na lata 2021-2027**– Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615). Jest to dokument o strategicznym znaczeniu, do którego będą się odnosiły wszystkie późniejsze, konkretne działania minimalizujące skutki suszy, podejmowane zarówno przez organy administracji rządowej, jak i samorządy.

Główny cel PPSS, jakim jest „przeciwdziałanie skutkom suszy”, odwołuje się do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz do racjonalnego korzystania z zasobów wodnych zgodnie z obowiązującymi normatywami.

Do celów szczegółowych PPSS należą:

- 1) skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
- 2) zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
- 3) edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
- 4) formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Załącznik nr 4 do PPSS zawiera katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy, do których należą:

1. Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
2. Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych,
3. Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,
4. Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji,
5. Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy,
6. Analiza możliwości zwiększenia retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji,
7. Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji,
8. Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększenia retencji glebowej,
9. Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych,
10. Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych,
11. Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli,
12. Opracowanie projektu zintegrowanego systemu monitoringu suszy wraz z określeniem założeń administracyjnych i prawnych dla jego funkcjonowania,
13. Optymalizacja zasad udzielania dotacji celowej na pokrycie części odszkodowań z tytułu szkód spowodowanych przez suszę rolniczą oraz zawierania umów ubezpieczenia od ryzyka wystąpienia skutków suszy rolniczej,

14. Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów,
15. Opracowanie efektywnego systemu zarządzania ryzykiem suszy w zakresie czasowego ograniczenia w korzystaniu z wód,
16. Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej (działanie polega na stworzeniu procedur w zakresie zapewnienia zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi w przypadku, gdy dotrzymanie ciągłości usług i odpowiednich parametrów dostarczanej przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne nie jest możliwe lub doznaje ograniczeń w związku z występowaniem zjawiska suszy hydrologicznej lub hydrogeologicznej),
17. Czasowe ograniczenie korzystania z wód (Działanie polega na wprowadzeniu, zgodnie z wcześniej opracowaną procedurą, ograniczeń w korzystaniu z wód w związku z wystąpieniem suszy. W wyniku wprowadzenia ograniczeń, część użytkowników zmuszona byłaby do zmiany sposobu korzystania z wód, w szczególności w zakresie poboru wody. Każdorazowo grupa użytkowników objętych działaniem musi być indywidualnie ustalana w zależności od obszaru objętego działaniem oraz przyjętych priorytetów w korzystaniu z wód),
18. Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód,
19. Opracowanie i wdrożenie działań/lekcji dot. tematyki suszy do szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych w szczególności w zakresie definicji suszy, przyczyn jej występowania, skutkach oraz sposobów identyfikowania i przeciwdziałania jej skutkom,
20. Opracowanie i wdrażanie programu edukacyjnego o przyczynach występowania suszy, sposobach jej identyfikowania, obszarach gospodarczych, społecznych i środowiskowych wrażliwych na suszę oraz przeciwdziałaniu jej skutkom,
21. Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych,
22. Opracowanie zbioru dobrych praktyk służących racjonalizacji zużycia wody w rolnictwie,
23. Propagowanie ponownego wykorzystania wód,
24. Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych,

25. Przegląd pozwoleń wodnoprawnych i pozwoleń zintegrowanych na obszarach o zasobach dyspozycyjnych o intensywnym i bardzo intensywnym stopniu wykorzystania,
26. Opracowanie zasad finansowania działań przeciwdziałających skutkom suszy,
27. Opracowanie Programu przeciwdziałania niedoborowi wody.

Dla każdego z w/w działań określono zasięg oddziaływania (krajowe/regionalne/lokalne), organy odpowiedzialne za opracowanie/przygotowanie podstaw do realizacji działania, wdrożenie, spodziewany rezultat wdrożenia każdego działania a także priorytet realizacji.

PPSS zawiera mapy zagrożenia suszą dla obszaru całego kraju, które dostarczają ważnej informacji dla planowania działań na rzecz przeciwdziałania jej skutkom. Wyznaczone zasięgi opracowane zostały w układzie hierarchicznym w czterostopniowym podziale zagrożenia suszą – cztery klasy obszarów:

- 1) I klasa – obszary zagrożone w stopniu słabym;
- 2) II klasa – obszary zagrożone w stopniu umiarkowanym;
- 3) III klasa – obszary zagrożone w stopniu silnym;
- 4) IV klasa – obszary zagrożone w stopniu ekstremalnym.

Analiza zagrożenia występowania suszy obejmuje następujące jej typy: rolnicza, hydrologiczna oraz hydrogeologiczna.

Biorąc pod uwagę stopień zagrożenia suszą według klas łącznego zagrożenia suszą, jak również stopień zagrożenia suszą w zależności od jej typu tj. rolnicza, hydrologiczna i hydrogeologiczna, teren gminy Wąchock położony jest:

- według mapy klas zagrożenia suszą rolniczą na terenach rolnych i leśnych – na terenach silnie zagrożonych suszą (klasa III), słabo zagrożonych suszą (klasa I) oraz w niewielkim stopniu na terenach umiarkowanie zagrożonych suszą (klasa II),
- według mapy klas zagrożenia suszą hydrologiczną – na terenach silnie zagrożonych (klasa III),
- według mapy klas zagrożenia suszą hydrogeologiczną w JCWPd – na terenach umiarkowanie zagrożonych suszą (klasa II),
- według mapy łącznego zagrożenia suszą (suma klas zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną) – na terenach silnie i umiarkowanie zagrożonych suszą.
- **Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły** (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2739), stanowiący aktualizację Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r., w formie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 1841).

Zgodnie z ustawą – Prawo wodne, nadrzędnym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

Przyjęte w I cyklu planistycznym PZRP trzy cele główne, zostały utrzymane w II cyklu planistycznym, a ich realizację zapewnia osiągnięcie 11 celów szczegółowych w odniesieniu do zagrożenia od strony rzek. Poniżej przedstawiono cele główne i przyporządkowane im cele szczegółowe PZRP:

1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego:

- 1.1. Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi;
- 1.2. Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP;

2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego:

- 2.1. Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi;
- 2.2. Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP;
- 2.3. Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP;

3. Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym:

- 3.1. Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych;
- 3.2. Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych;
- 3.3. Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi;
- 3.4. Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności;
- 3.5. Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe;
- 3.6. Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.

Przyjęte cele odnoszą się do wszystkich etapów zarządzania ryzykiem powodziowym (etap prewencji i ochrony, etap przygotowania oraz etap odbudowy i analiz).

Zgodnie z obowiązującymi mapami zagrożenia powodziowego, dostępnymi na Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie a także Geoportalu Otwartych Danych Przestrzennych <https://polska.e-mapa.net/>, na terenie gminy Wąchock nie występują obszary zagrożenia powodzią. Zgodnie z Planem zarządzania ryzykiem powodziowym, na terenie gminy Wąchock nie są planowane żadne zadania inwestycyjne.

Projekt **SOPo: System Osłony Przeciwosuwiskowej** – projekt, którego głównym celem jest stworzenie systemu skutecznego zarządzania zagrożeniami osuwiskowymi, a w rezultacie – wdrożenie strategii redukcji ryzyka osuwiskowego w Polsce. Z informacji zamieszczonych na stronie internetowej Państwowego Instytutu Geologicznego (Państwowy Instytut Badawczy) <https://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPo/Wyszukaj3>, wynika, że na terenie

gminy Wąchock występuje 5 osuwisk – są to osuwiska aktywne ciągle, aktywne okresowo czy też nieaktywne. Znajduje się tam również 8 obszarów zagrożonych ruchami masowymi.

Celem funkcjonowania w/w strony internetowej jest m.in. ograniczanie ryzyka osuwiskowego poprzez wsparcie organów administracji publicznej w realizacji zadań związanych z prowadzeniem rejestrów terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, zwiększenie świadomości społecznej w zakresie występowania osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi w Polsce, popularyzacja wiedzy na temat zjawisk osuwiskowych w Polsce i na świecie.

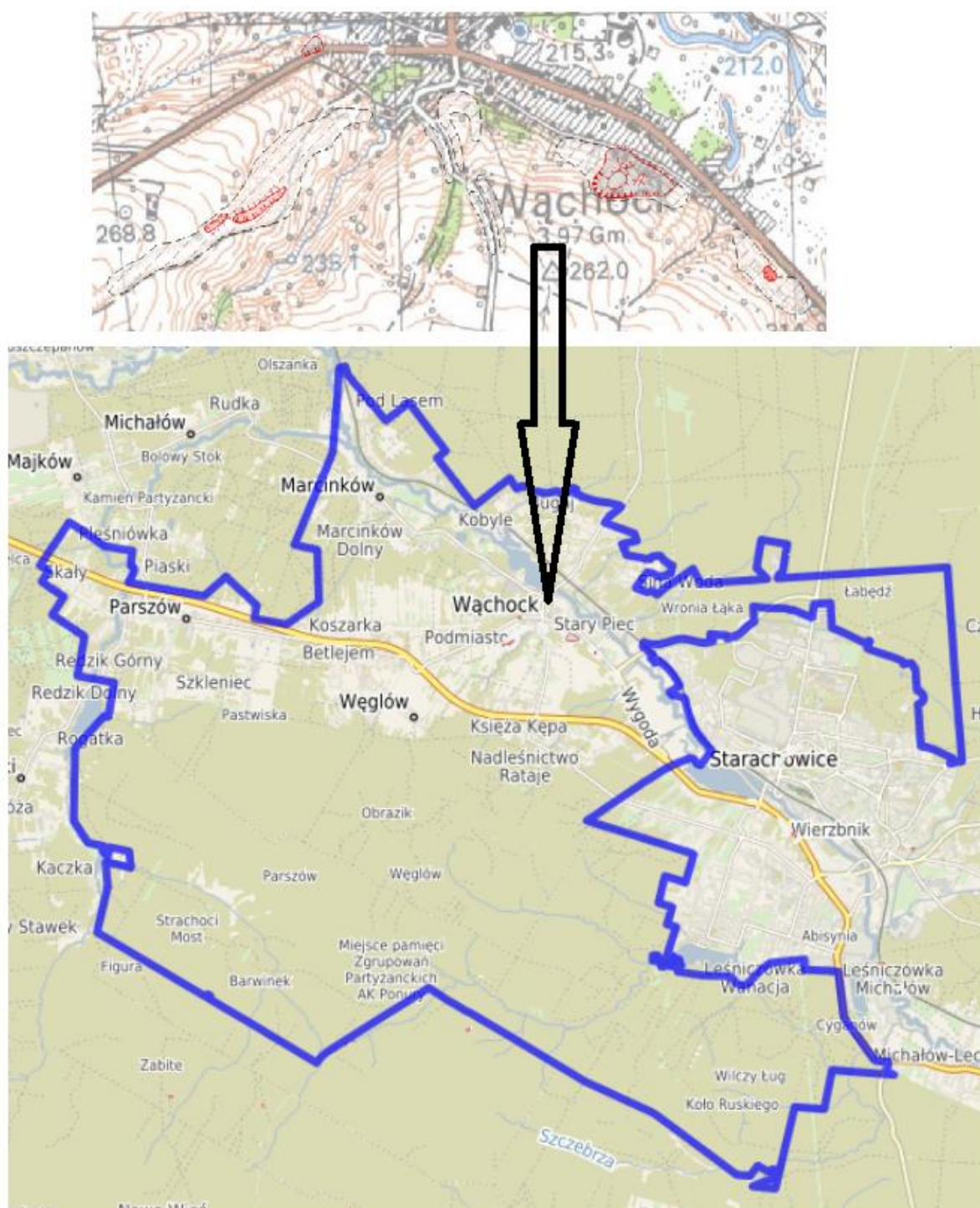
Występująca na stromych zboczach wzniesień erozja wodna gleb niesie za sobą możliwość powstawania osuwisk, co w konsekwencji może doprowadzić do realnego zagrożenia zarówno dla różnego rodzaju obiektów budowlanych jak i bezpieczeństwa ludzi. Na terenach zagrożonych ruchami masowymi budownictwo może być dopuszczone, ale po wykonaniu wcześniejszego rozpoznania geotechnicznego, geologiczno – inżynierskiego, określającego warunki podłoża w kontekście ewentualnego powstawania osuwisk, stateczności stoków/zboczy.

Tabela 3. Wykaz osuwisk występujących na terenie gminy Wąchock

Lp.	Numer osuwiska	Aktywność	Położenie
1.	76485	Aktywne okresowo	Wąchock
2.	76486	Aktywne okresowo	Wąchock
3.	76487	Nieaktywne	Wąchock
4.	76488	Nieaktywne	Wąchock
5.	76489	Aktywne ciągle	Wąchock

Źródło: Opracowanie na podstawie: Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy (System Ośłony Przeciwośuwiskowej) <https://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO/Wyszukaj3>

Mapa 1. Osuwiska i tereny zagrożone ruchami masowymi w gminie Wąchock

Osuwiska i tereny zagrożone

osuwiska	strefy aktywności	tereny zagrożone
	aktywne ciągłe	
	aktywne okresowo	
	nieaktywne	

Nadrzędnym dokumentem strategicznym na poziomie województwa, w oparciu o który prowadzona jest polityka rozwoju jest **Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+**. Strategia określa zasady programowania – realizacji polityki – we wszystkich aspektach życia w województwie, wyznaczając cele strategiczne oraz Obszary Strategicznej Interwencji i Miejskie Obszary Funkcjonalne.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+		
Wizja rozwoju województwa świętokrzyskiego: Świętokrzyskie w 2030 roku to ambitny region o atrakcyjnym wizerunku: - wnoszący coraz większy wkład w rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy Polski i Europy, - szanujący i dbający o swoje dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne, - będący dobrym miejscem do życia, pracy i rozwoju.		
Misja rozwoju województwa świętokrzyskiego: Samorząd województwa świętokrzyskiego: - tworzy przestrzeń współdziałania, pozwalającą na wykorzystywanie potencjału mieszkańców i przedsiębiorców regionu dla budowania wspólnoty o wysokim kapitale społecznym i rosnącej zdolności konkurencyjnej, - uzyskuje konsensus w regionie wokół najważniejszych celów strategicznych i przedsięwzięć, służących modernizacji i transformacji ścieżki rozwoju województwa, - pozyskuje kapitał stymulujący rozwój regionu, obejmujący publiczne środki finansowe (od wspólnotowych po lokalne), środki prywatne (w tym – nowe inwestycje zewnętrzne).		
Cele strategiczne rozwoju województwa świętokrzyskiego:		
GOSPODARKA	ŚRODOWISKO	DEMOGRAFIA
Cel 1. Inteligenta gospodarka i aktywni ludzie	Cel 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region	Cel 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi
Cele operacyjne:		
1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki	2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego	3.1. Silny kapitał społeczny w regionie
1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu	2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych	3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym
1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu	2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna	3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu
Sprawne zarządzanie regionem (Cel 4 horyzontalny)		
Cele operacyjne: 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa		

Dokumentem, który obok w/w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ stanowi podstawę zintegrowanego systemu zarządzania województwem, łączącego

instrumenty gospodarki przestrzennej z instrumentami rozwoju społeczno – gospodarczego jest **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego**, przyjęty uchwałą nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 2870).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego
Główne założenia Planu: Mimo utrwalania się zjawisk recesyjnych oraz występowania wielu zagrożeń i problemów przestrzennych województwo świętokrzyskie nadal posiada własne, niewykorzystane potencjały rozwoju, które można i należy uruchomić w celu urzeczywistnienia wizji regionu konkurencyjnego, kojarzącego potrzebę zachowania i wzbogacenia wybitnych walorów naturalnych z szansami na przyspieszenie procesów gospodarczych. Zagospodarowanie przestrzenne województwa powinno być oparte o mechanizmy rynkowe oraz zasadę równoważenia działań przestrzennych zakładającą równorzędność celów środowiskowych oraz społeczno – gospodarczych. Wizja ta jest zbieżna z celami szeroko rozumianego ekorozwoju i odpowiada oczekiwaniom społecznym, powszechnie wyrażanym we wnioskach zgłoszonych do Planu województwa. Wiodącym imperatywem regionalnej polityki przestrzennej winno być zatem integrowanie działań gospodarczych, politycznych i społecznych, podejmowanych na różnych poziomach zarządzania, z utrzymaniem równowagi środowiska naturalnego, trwałości podstawowych procesów przyrodniczych oraz zachowaniem najcenniejszych wartości krajobrazu. Wśród nadrzędnych priorytetów zagospodarowania przestrzennego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego eksponuje się: - wymagania ładu przestrzennego, urbanistyki i architektury, - walory architektoniczne i krajobrazowe, - wymagania ochrony środowiska przyrodniczego, zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także wymagania osób niepełnosprawnych, - wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury, - walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności, - potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.
Strategiczna misja Planu zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego: „Wzmocnienie spójności terytorialnej regionu oraz konkurencyjności jego struktur funkcjonalnych drogą poprawy dostępności komunikacyjnej, zwiększenia wpływu miast na sąsiadujące obszary wiejskie a także ułatwienia dostępu społeczeństwa do rynków pracy i wyżej zorganizowanych usług”.
Cel generalny Planu (...): „Kształtowanie zrównoważonej, harmonijnej struktury funkcjonalno – przestrzennej województwa świętokrzyskiego, sprzyjającej poprawie atrakcyjności i spójności terytorialnej regionu oraz efektywnemu wykorzystaniu jego potencjałów rozwoju, przy jednoczesnym wsparciu dla rozwiązań innowacyjnych i przyjaznych środowisku przyrodniczemu”.
Cele warunkujące: 1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności przestrzeni gospodarczej województwa, w tym szczególnie miast z myślą o wykorzystaniu lokalnych potencjałów rozwoju i dostosowaniu tej przestrzeni do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, 2. Formowanie policentrycznego układu osadnictwa i funkcjonalnych powiązań sieci miast, rozwijanych w ramach harmonijnych struktur obszarowych z jednoczesnym wsparciem procesów metropolizacji i działań służących wzmocnieniu więzi województwa z krajową i europejską przestrzenią gospodarczą, 3. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zasobów ludzkich oraz integracji rynków pracy,

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego

4. Ochrona i racjonalne zagospodarowanie zasobów przyrodniczych i dóbr kultury, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
5. Kształtowanie systemów infrastruktury technicznej i społecznej w aspekcie poprawy dostępności i spójności przestrzennej oraz osiągnięcia wysokiego standardu świadczenia usług,
6. Wzmocnienie odporności struktur przestrzennych na zagrożenia oraz poprawa bezpieczeństwa publicznego,
7. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Dla każdego z wymienionych powyżej celów warunkujących przypisane zostały priorytety polityki przestrzennej. W priorytetach wojewódzkiej polityki przestrzennej położono nacisk na te elementy przestrzeni, które warunkują wzrost atrakcyjności oraz konkurencyjności województwa w przestrzeni krajowej a także są niezbędne do zahamowania i odwrócenia wewnętrznych tendencji dezintegracyjnych.

1.3. WNIOSKI Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Dla potrzeb opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035”, przed przystąpieniem do opracowania „*Diagnozy sytuacji klimatyczno – środowiskowej, społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Wąchock*” przeprowadzone zostały konsultacje społeczne w formie ankiety skierowanej do mieszkańców gminy, organizacji oraz przedsiębiorców działających na terenie gminy Wąchock. Informację o prowadzonych konsultacjach społecznych wraz z ankietami w formie edytowalnego kwestionariusza udostępniono na stronie Urzędu Gminy Wąchock <https://www.wachock.pl/>. Każdą wypełnioną ankietę można było przekazać na adresy mailowe zarówno Urzędu Miasta i Gminy w Wąchocku jak i Wykonawcy Strategii.

Pytania ankietowe obejmowały swoim zakresem m.in.: ocenę poziomu życia w gminie, określenie najpoważniejszych problemów wpływających na warunki życia w chwili obecnej oraz pozytywnych i negatywnych cech funkcjonowania gminy (szanse i zagrożenia rozwojowe), a także największych wyzwań rozwojowych dla gminy. Ponadto w ankietach była możliwość wskazania najważniejszych (z punktu widzenia ankietowanych) inwestycji do zrealizowania w najbliższych latach.

Głównym celem przeprowadzenia ankiet było poznanie opinii społeczeństwa dotyczących głównych aspektów funkcjonowania gminy, które w dalszej kolejności posłużyły do określenia priorytetów rozwojowych w nadchodzących latach.

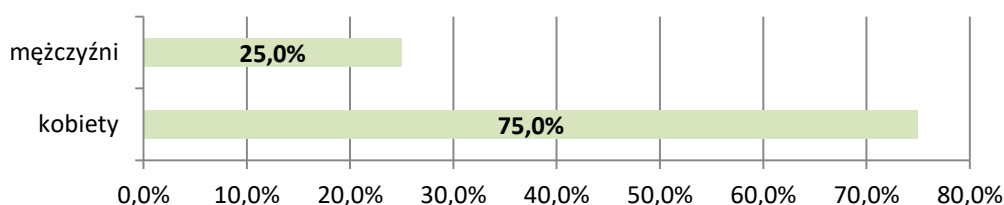
Charakterystyka respondentów, którzy wzięli udział w konsultacjach społecznych oraz wyniki ankietyzacji – statystyka sporządzona została w ujęciu procentowym.

Wyniki ankiety skierowanej do mieszkańców gminy Wąchock

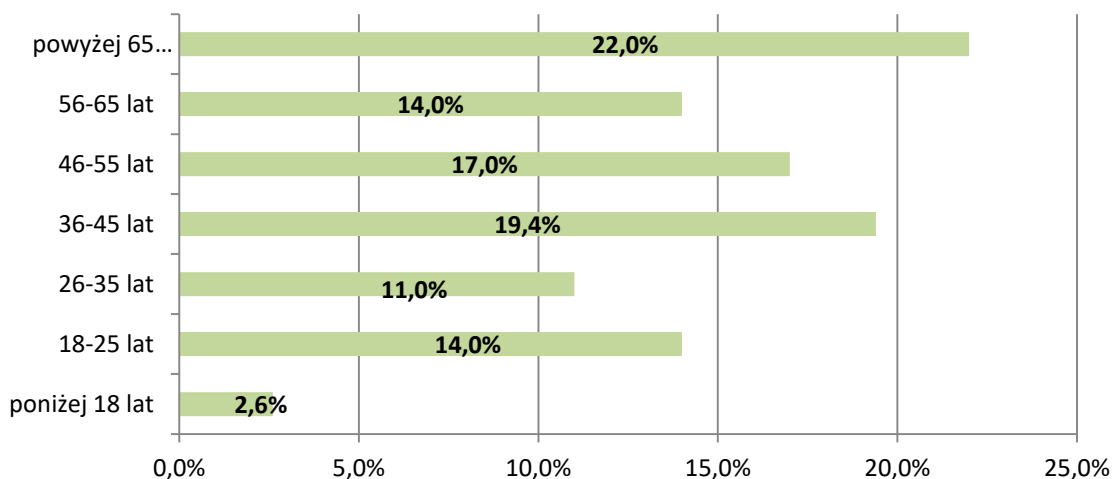
Procentowy udział mieszkańców gminy Wąchock w ogólnej liczbie osób wypełniających ankietę: 92%.

Respondenci nie będący mieszkańcami gminy, ale związani z gminą Wąchock (np. zawodowo): 8 %.

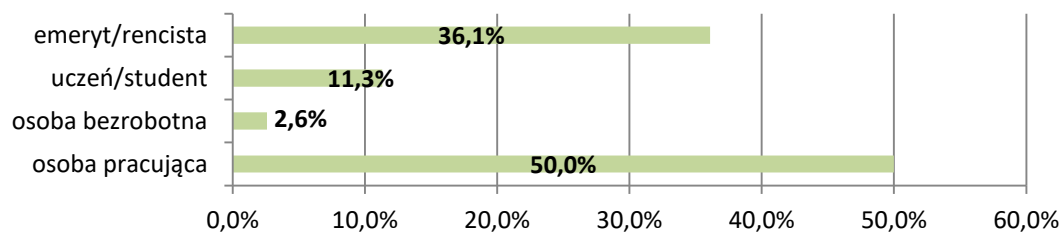
Wykres 1. Podział respondentów ze względu na płeć

Wykres 2. Podział respondentów ze względu na wiek

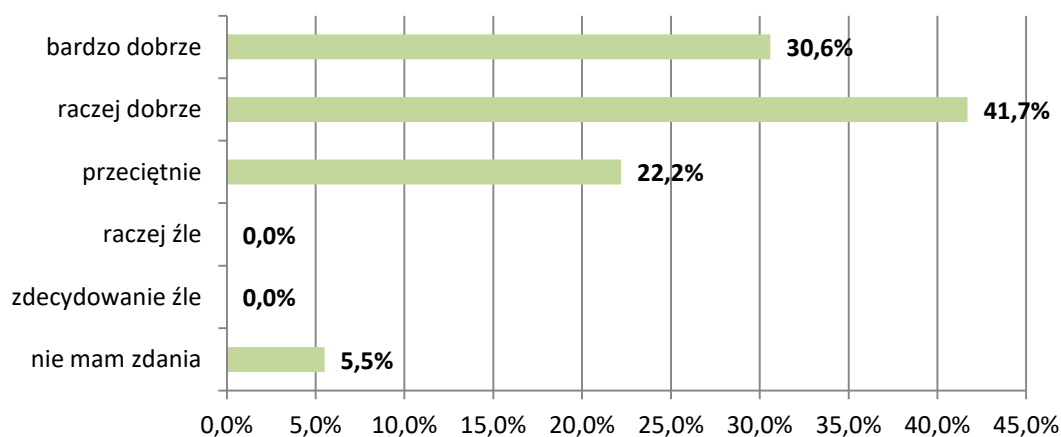
Wykres 3. Podział respondentów ze względu na zatrudnienie/zajęcie

Zestawienie odpowiedzi z ankiet

1. Jak ocenia Pani/Pan warunki życia w gminie Wąchock?

(Wybierz jedną odpowiedź i uzasadnij wybór)

2. Jak ocenia Pan/Pani warunki życia w gminie w wymienionych obszarach/dziedzinach w skali od 1 do 5? (5-bardzo dobrze, 4- dobrze, 3–dostatecznie, 2–raczej źle, 1-zdecydowanie źle)

Wyszczególnienie		1	2	3	4	5
		Liczba wskazań				
1.	Dostępność i jakość edukacji szkolnej (poziom nauczania w szkołach)	0	1	8	6	20
2.	Dostępność i jakość edukacji przedszkolnej i opieki nad małym dzieckiem (żłobki)	3	4	8	15	6
3.	Dostęp do infrastruktury turystycznej, miejsc rekreacji i aktywnego wypoczynku	0	2	9	16	9
4.	Dostępność infrastruktury sportowej na terenie gminy	0	0	6	18	12
5.	Dostępność infrastruktury/oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci (place zabaw)	0	6	10	7	13
6.	Dostęp do instytucji kultury/usług kulturalnych na terenie gminy	0	2	18	5	11
7.	Dostępność komunikacyjna	2	2	12	15	5
8.	Bezpieczeństwo publiczne	0	5	17	7	8
9.	Dostęp do opieki zdrowotnej (infrastruktura i opieka medyczna)	2	7	14	7	5
10.	Wsparcie osób starszych oferowane na terenie gminy (DPS, Kluby Seniora)	3	8	4	8	12
11.	Możliwość zatrudnienia i warunki rozwoju w pracy zawodowej	5	7	13	9	2
12.	Atrakcyjność inwestycyjna gminy (zasób terenów przeznaczonych pod inwestycje, uzbrojenie tych terenów)	5	5	12	8	6
13.	Atrakcyjność gminy pod kątem prowadzenia własnej działalności gospodarczej	2	6	13	7	7
14.	Stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej (chodniki, oświetlenie, przystanki, drogi dla rowerów i pieszych)	0	2	12	20	4
15.	Dostępność i jakość infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej	0	0	5	17	13
16.	Dostępność do sieci gazowniczej	0	1	3	21	11
17.	Dostęp i jakość Internetu w gminie	0	0	7	17	11
18.	Jakość powietrza atmosferycznego	2	1	6	15	9
19.	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej (zieleni, szlaki turystyczne, estetyka miejsc publicznych)	0	0	8	18	9
20.	Świadomość ekologiczna mieszkańców gminy (segregacja odpadów, uprawy ekologiczne)	0	4	17	12	3

Najlepiej oceniane obszary życia w gminie Wąchock:

1. Dostępność i jakość edukacji szkolnej (poziom nauczania w szkołach),
2. Dostępność infrastruktury/oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci (place zabaw),
3. Dostępność i jakość infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej,
4. Dostępność infrastruktury sportowej na terenie gminy,
5. Wsparcie osób starszych oferowane na terenie gminy (DPS, Kluby Seniora).

Najgorzej oceniane obszary życia w gminie Wąchock:

1. Dostęp do instytucji kultury/usług kulturalnych na terenie gminy,
2. Świadomość ekologiczna mieszkańców gminy (segregacja odpadów, uprawy ekologiczne),
3. Bezpieczeństwo publiczne,
4. Dostęp do opieki zdrowotnej (infrastruktura i opieka medyczna),
5. Atrakcyjność gminy pod kątem prowadzenia własnej działalności gospodarczej,
6. Możliwość zatrudnienia i warunki rozwoju w pracy zawodowej,
7. Stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej (chodniki, oświetlenie, przystanki, drogi dla rowerów i pieszych),
8. Atrakcyjność inwestycyjna gminy (zasób terenów przeznaczonych pod inwestycje, uzbrojenie tych terenów).

3. Które z dziedzin wymienionych poniżej mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój gminy w latach 2026-2035 oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju?

Istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi (maksymalnie można było wybrać 5 obszarów).

L.p.	Wyszczególnienie	Liczba wskazań wśród 36 respondentów*
1.	Promocja gminy	30
2.	Rozwój rolnictwa i przetwórstwa ekologicznego	9
3.	Rozwój infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja)	2
4.	Budowa i modernizacja dróg	9
5.	Budowa i modernizacja obiektów sportu i rekreacji	6
6.	Budowa i modernizacja obiektów kultury i sportu	9
7.	Pozyskanie dla gminy inwestorów	22
8.	Wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. fotowoltaika)	1
9.	Rozwój sieci internetowej	4
10.	Modernizacja i doposażenie placówek oświatowych	4
11.	Udogodnienia dla przedsiębiorców (ulgi podatkowe, rozwój infrastruktury)	11
12.	Poprawa estetyki i zagospodarowania przestrzeni publicznej (place, skwery, zieleń)	8

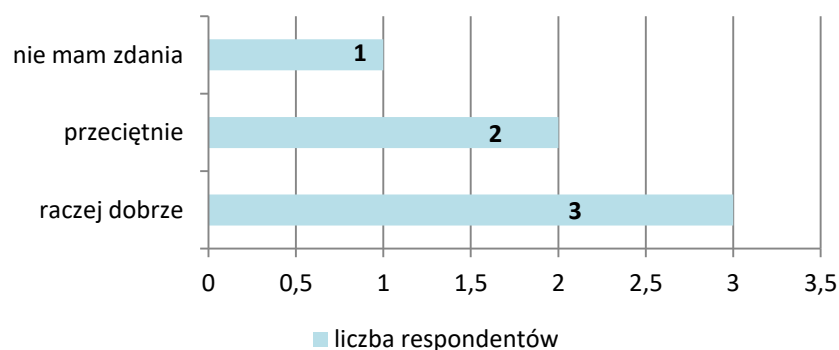
L.p.	Wyszczególnienie	Liczba wskazań wśród 36 respondentów*
13.	Poprawa świadomości ekologicznej mieszkańców (ekologiczne uprawy, segregacja odpadów, wypalanie traw)	8
14.	Rozwój agroturystyki	17
15.	Aktywizacja osób starszych	14
16.	Wspieranie działań integrujących mieszkańców oraz wydarzeń kulturalnych	12
17.	Inne (jakie?).....	1

*36 osób wzięło udział w badaniu ankietowym

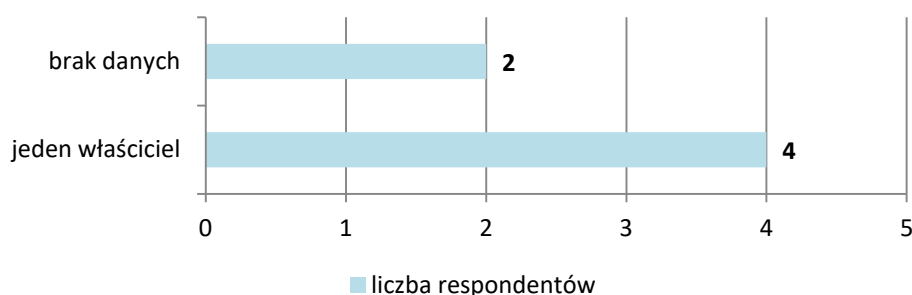
Wyniki ankiety skierowanej do przedsiębiorców gminy Wąchock

W badaniu ankietowym wzięło udział 6 respondentów – osoby prowadzące działalność na terenie gminy Wąchock.

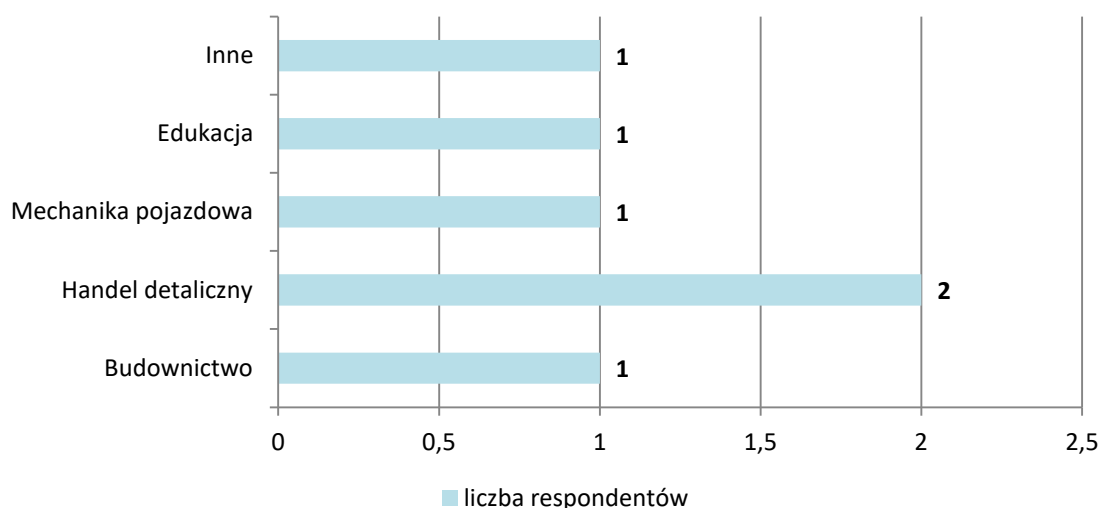
1. Jak ogólnie ocenia Pani/Pan gminę Wąchock, jako miejsce do prowadzenia interesów?

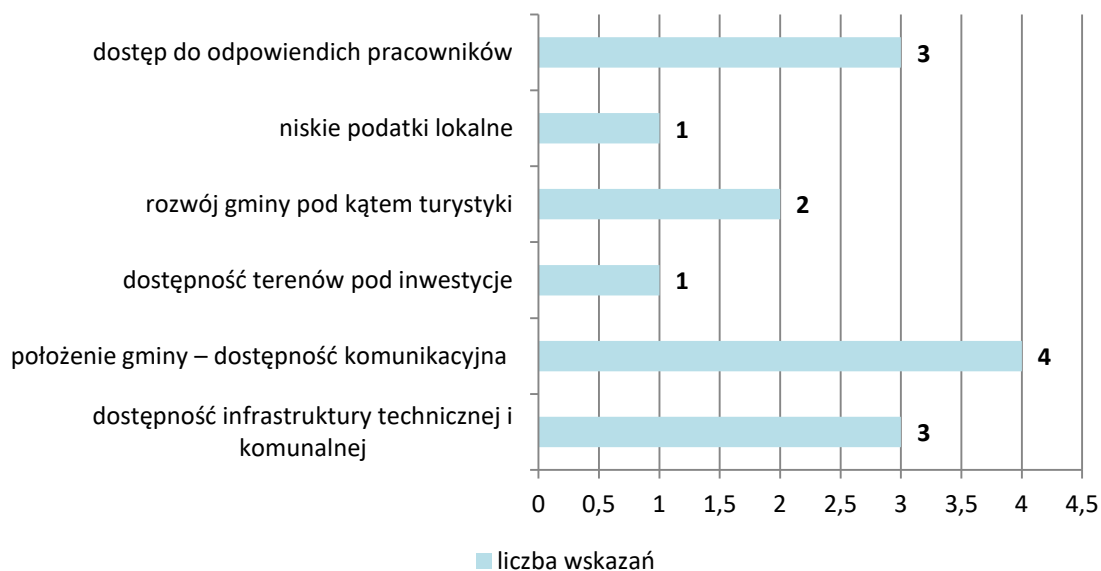
2. Respondenci według liczby zatrudnianych osób

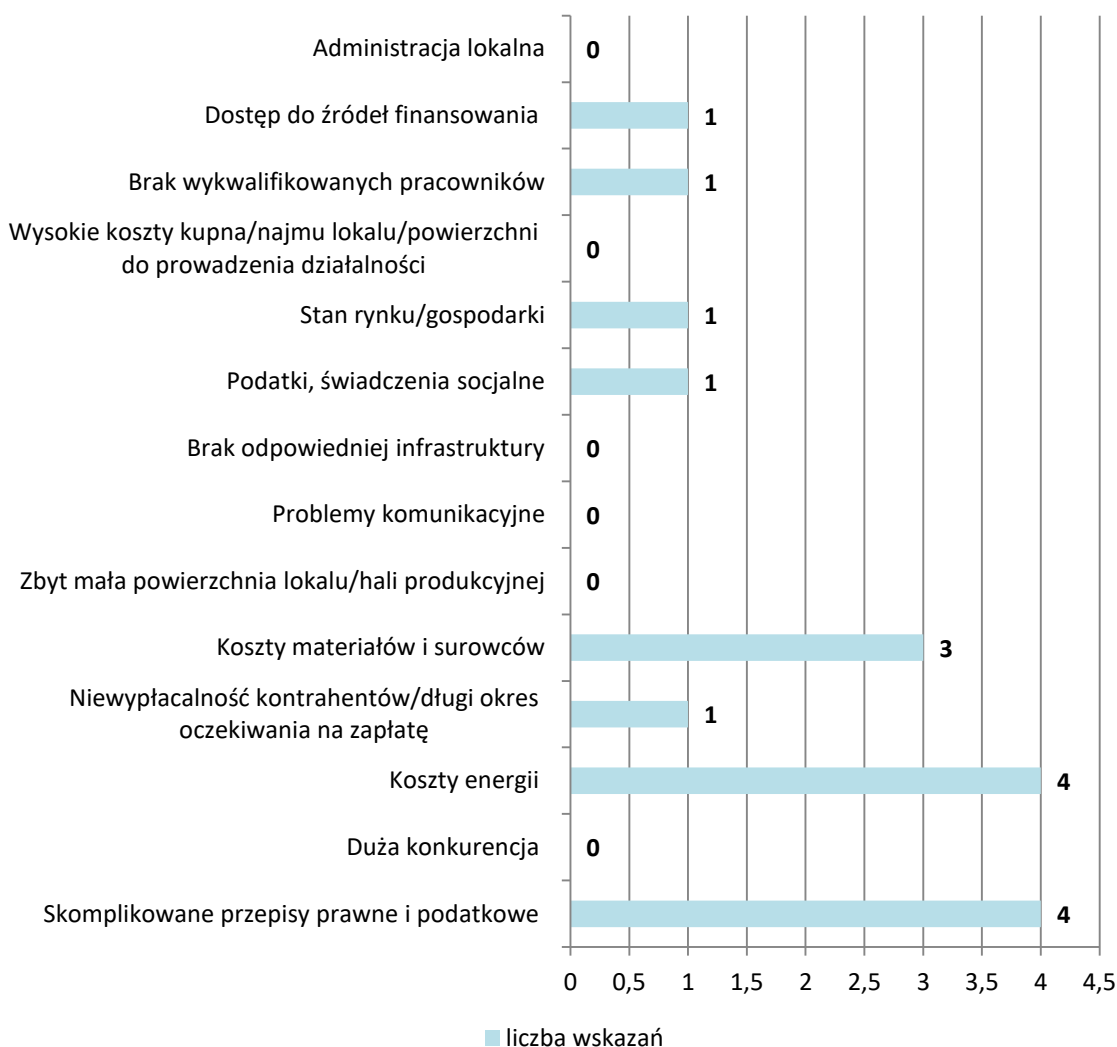
3. Respondenci według rodzaju prowadzonej działalności

4. Jakie aspekty gminy należy ocenić pozytywnie? (Możliwość wskazania maksymalnie 3 odpowiedzi)

5. Które z poniżej wymienionych czynników w największym stopniu wpływają negatywnie na rozwijanie Państwa produkcji/działalności usługowej? (Możliwość wskazania maksymalnie 4 odpowiedzi)

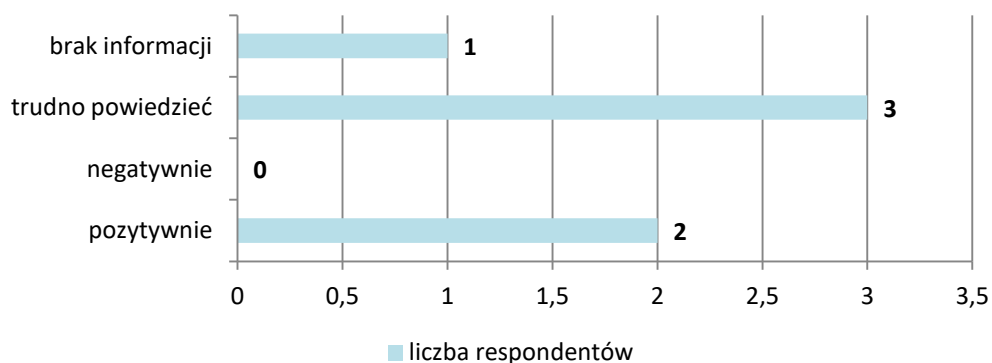
6. Jak ocenia Pani/Pan jakość następujących usług publicznych w skali od 1 do 5?

(5 – wysoka, 4 – dobra, 3 – trudno powiedzieć, 2 – dostateczna, 1 – niedostateczna lub brak)

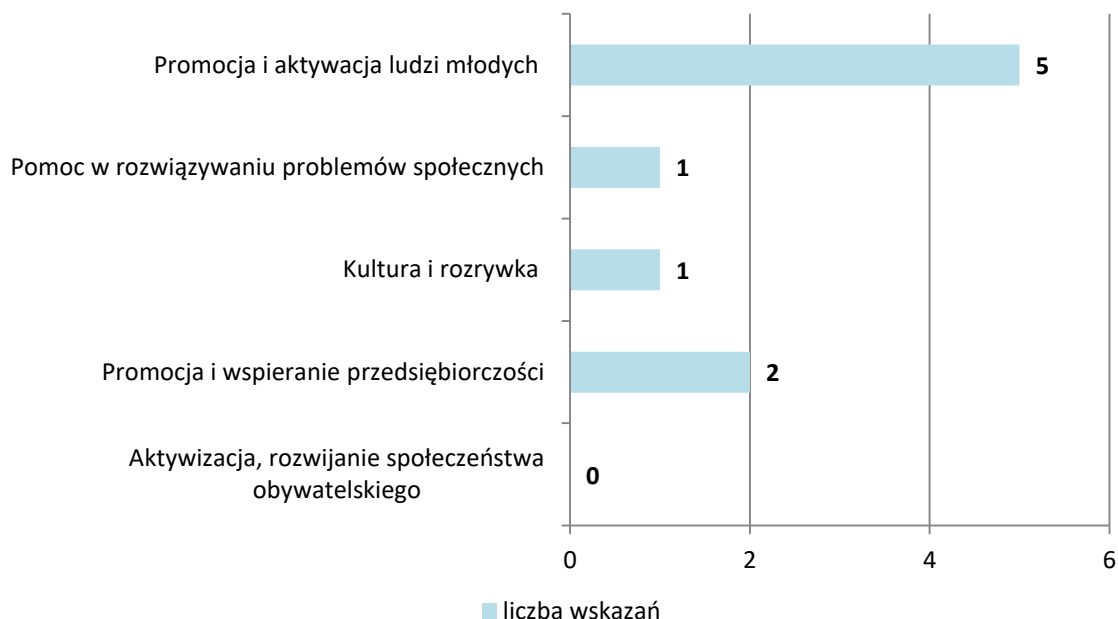
Wyszczególnienie	1	2	3	4	5
	Liczba wskazań				
Wsparcie dla MSP (małych i średnich przedsiębiorstw)	0	0	4	1	0
Oferta terenów i budynków dla przedsiębiorców	0	4	0	1	0
Wsparcie dla mikroprzedsiębiorstw	0	1	4	0	0
Bezpieczeństwo publiczne	0	1	1	2	1
Komunikacja w obrębie gminy (połączenia drogowe, stan dróg)	0	0	1	4	0
Dostępność infrastruktury technicznej i komunalnej	0	0	2	3	0
Utrzymanie ulic, chodników i zieleni	0	0	1	4	0

Wyszczególnienie	1	2	3	4	5
	Liczba wskazań				
Promocja przedsiębiorczości	0	0	1	4	0
Promocja gminy Wąchock	0	0	0	5	0
Edukacja, szkolenia, konferencje, kursy, doradztwo	0	2	3	0	0
Całokształt współpracy gminy z przedsiębiorcami	0	0	4	1	0
Akcje promujące lokalne firmy	0	2	3	0	0
Wysokość podatków i opłat lokalnych	0	3	1	1	0
Dostęp do ważnych dla przedsiębiorców informacji poprzez stronę internetową Urzędu Miasta i Gminy	0	0	0	5	0
Pomoc w ubieganiu się o środki zewnętrzne	0	0	2	3	0

7. Jak zapatruje się Pani/Pan na możliwość współpracy przedsiębiorstw ze stowarzyszeniami lub innymi organizacjami pozarządowymi w celu udziału/organizacji wspólnych przedsięwzięć?

8. W jakich obszarach widzi Pani/Pan możliwość ewentualnej współpracy? (Możliwość wskazania dowolnej liczby odpowiedzi)

1.4. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI KLIMATYCZNO – ŚRODOWISKOWEJ, SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY WĄCHOCK

Zgodnie z art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t. j. Dz. U. 2025 poz. 198):

„podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju, (...) przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno – środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych”.

W nawiązaniu do powyższego, przed przystąpieniem do opracowania niniejszej Strategii opracowano „*Diagnozę sytuacji klimatyczno – środowiskowej, społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Wąchock*”. Celem diagnozy było rozpoznanie i analiza czynników, które mogą stanowić jej potencjał rozwojowy a także czynników, które utrudniają jej dalszy rozwój. Diagnoza dostarcza informacji o stanie aktualnym gminy. Podzielona została na rozdziały prezentujące poszczególne strefy funkcjonowania gminy: uwarunkowania klimatyczno - środowiskowe, uwarunkowania przestrzenne, społeczne oraz gospodarcze. W *Diagnozie* (...) przeanalizowano także budżet i politykę inwestycyjną gminy. Przedstawiono dochody i wydatki gminy Wąchock na przestrzeni ostatnich kilku lat oraz zrealizowane inwestycje.

Sfera klimatyczno– środowiskowa uwzględnia zagadnienia dotyczące położenia administracyjnego i geograficznego gminy Wąchock, charakterystyki zasobów naturalnych występujących na jej obszarze z uwzględnieniem obszarów cennych z przyrodniczego punktu widzenia, które zostały objęte formami ochrony przyrody. W obszarze tym przedstawiono także ocenę jakości powietrza w gminie Wąchock.

Sfera przestrzenna obejmowała analizę dotychczasowego przeznaczenia i zagospodarowania terenu gminy, wyposażenia w infrastrukturę zapewniającą dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków, dostarczania energii elektrycznej i gazu, sposobu zaopatrzenia w energię ciepłą, gospodarki odpadami komunalnymi, połączeń komunikacyjnych oraz zasobów mieszkaniowych gminy Wąchock.

Sfera społeczna uwzględnia analizę takich obszarów jak: sytuacja demograficzna, oświata, pomoc społeczna i ochrona zdrowia, dziedzictwo kulturowe, sport, kulturę, bezpieczeństwo publiczne oraz działalność organizacji pozarządowych.

W *sferze gospodarczej* przedstawiono kwestie lokalnej gospodarki, w tym także rolnictwa oraz rynku pracy.

Analiza oparta była na danych statystycznych pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), danych źródłowych i informacji Urzędu Miasta i Gminy w Wąchocku oraz jednostek podległych, dlatego jest kompetentnym i systematycznym podsumowaniem potencjału rozwojowego gminy.

Diagnoza (...) stanowi Załącznik nr 1 do Strategii. W Strategii zawarto jedynie syntezę – wnioski z *Diagnozy (...)*, zgodnie z art. 10e ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. 2026 poz. 662):

„Strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2025 poz. 198), przygotowanej na potrzeby tej strategii (...)”.

SYTUACJA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA - UWARUNKOWANIA	
Nazwa obszaru	Charakterystyczne cechy gminy Wąchock
Położenie gminy	Bliskie sąsiedztwo dwóch ośrodków miejskich tj. Starachowic (ok. 5 km) i Skarżyska- Kamiennej (ok. 12 km). Powiązania gospodarcze gminy Wąchock z tymi miastami mają wpływ na jej rozwój i mogą stanowić impuls do przemian lokalnych. Gmina Wąchock położona jest w połowie odległości między miastami Kielce i Radom. Gmina położona jest na jurajskich utworach geologicznych północnej granicy Gór Świętokrzyskich, w dolinie rzeki Kamienna. Dolina rzeczna rozdziela jurajskie utwory Przedgórze Łódzkiego, pokryte lasami łódzkimi i triasowe pokłady południowo-wschodniej części Płaskowzgórza Suchedniowskiego, porośnięte lasami siekierzyńskimi wchodzącymi w skład Puszczy Świętokrzyskiej. Dolina rzeki Kamiennej, której część znajduje się na terenie miasta, jest północną granicą Sieradowickiego Parku Krajobrazowego. Położenie geograficzne gminy sprawia, że jest to obszar o wysokiej atrakcyjności krajoznawczo – przyrodniczej z potencjałem dla rozwoju turystyki i rekreacji.

Zasoby naturalne/ uwarunkowani a środowiska przyrodniczego	Słaba jakość gleb. Dominują gleby o niskiej wartości produkcyjnej zaliczane do IV, V i VI klasy bonitacyjnej, co stanowi istotne ograniczenie dla rozwoju funkcji rolniczej na terenie gminy. Grunty chronione klasy III występują w niewielkiej ilości. Są to gleby bielcowe i brunatne. Gmina Wąchock należy do tych obszarów województwa świętokrzyskiego, na których rolnictwo jest na bardzo niskim poziomie, mało dochodowe ze względu na słabą jakość gleb, ale stanowi główny dział lokalnej gospodarki (poza funkcją leśną) i jest jednym ze źródeł utrzymania miejscowej ludności.
	Obszar gminy Wąchock odznacza się urozmaiconą rzeźbą terenu, bogactwem lasów, cieków wodnych, bogactwem flory i fauny, a więc o wyjątkowo malowniczym krajobrazie, stanowi ważną funkcję w układzie regionalnym. Ciekawe środowisko przyrodnicze dodatkowo wzbogacone jest obiektami historyczno- kulturowymi o znaczeniu ponadregionalnym. Do najbardziej znaczących należą: obiekty opactwa Cystersów z XII wieku, układy urbanistyczne, zakłady przemysłowe Schoenberga, relikty archeologiczne, zabytkowe tereny działalności górniczej z XV - XX wieku czy miejsca pamięci narodowej.
	Przez teren gminy przepływa rzeka Kamienna, która jest lewobrzeżnym dopływem Wisły. Przepływają tu także mniejsze cieki i bezimienne potoki odwadniające północne obrzeżenie Góry Świętokrzyskie oraz obszary leśne Płaskowyżu Suchedniowskiego. W dolinie Kamiennej występują terasy zalewowe oraz starorzecza, które pełnią funkcję naturalnych obszarów retencyjnych. Na terenie gminy znajdują się również niewielkie zbiorniki wód stojących – głównie stawy o charakterze hodowlanym i rekreacyjnym oraz zbiorniki powstałe w wyniku przekształceń antropogenicznych. Pełnią one funkcje gospodarcze, przeciwpowodziowe i rekreacyjne. Wody powierzchniowe gminy mają znaczenie przede wszystkim lokalne – dla rolnictwa, gospodarki komunalnej, ochrony przeciwpowodziowej oraz walorów przyrodniczych doliny Kamiennej. Sieć hydrograficzną gminy Wąchock tworzy rzeka Kamienna wraz z prawobrzeżnymi dopływami tj. rzekami Lubianką i Żarnówką. W centrum Wąchocka na rzece Kamiennej utworzony jest zbiornik retencyjny, aktualnie wykorzystywany w celach retencyjno-rekreacyjnych.
	Na terenie gminy Wąchock znajduje się strefa użytkowych zbiorników wód podziemnych (UZWP). Osady związane są z okresem dolnego triasu i jurajskim, w których można zaobserwować szczelinowe czwartorzędowe piaski i żwiry rzeczne w obrębie koryt cieków. Dolnojurajski poziom wodonośny występuje w północno - wschodniej części gminy. Tworzą go

piaskowce przewarstwiane mułowcami i iłowcami. Zwierciadło wody jest napięte i występuje na głębokości od 5,0 do 50,0m. Wydajność studni wynosi od $3,5\text{m}^3/\text{h}$ do $93,4\text{m}^3/\text{h}$. Poziom triasowy występuje w środkowej i południowej części gminy. Występujące osady na obszarze gminy to ostre piaskowce wykształcone w postaci przewarstwiających się kompleksów piaskowcowych i mułowcowo - iłowcowych, zaburzonych siecią uskoków. Wydajność studni nie jest jednolita, szacuje się na $2,8 - 90\text{m}^3/\text{h}$. Zwierciadło wód podziemnych w poziomie czwartorzędowym jest swobodne, natomiast w poziomach dolnojurskim i dolnotriasowym często jest napięte. Utwory wodonośne są zbudowane z piasków z wkładkami żwirów. Wydajność studni czwartorzędowych waha się od $0,8\text{m}^3/\text{h}$ do $25,1\text{m}^3/\text{h}$. Miąższość warstw wodonośnych dochodzi do 21m. Obszar gminy Wąchock nie jest zlokalizowany w zasięgu Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).

Na terenie gminy Wąchock występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią: obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat ($Q\ 1\%$) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat ($Q\ 10\%$) oraz obszar zagrożony powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi $0,2\%$.

Tereny te obejmują głównie dolinę rzeki Kamiennej, praktycznie na całym jej odcinku przepływającym przez gminę Wąchock. Na występowanie lokalnych podtopień narażone mogą być również tereny w bezpośrednim sąsiedztwie mniejszych cieków i rowów melioracyjnych spowodowane lokalnymi, nawałnymi opadami deszczu. Występują tam ograniczenia dla zagospodarowania terenu i wymagają one uzgodnienia z PGW Wody Polskie.

We wschodniej części gminy Wąchock występuje wał przeciwpowodziowy, w związku z czym wyznaczono pas ochronny w odległości 50 m od stopy wału.

Ponad połowa powierzchni gminy jest zalesiona. Lasy na terenie gminy Wąchock zajmują niemal 63% jej powierzchni. Obszary leśne obejmują głównie południową część gminy - na obszarze Sieradowickiego Parku Krajobrazowego - znajdują się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skarżysko i Nadleśnictwa Suchedniów. Lasy zlokalizowane w północnej części gminy znajdują się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Starachowice.

Zasoby leśne odgrywają bardzo ważną rolę w procesach regulacji klimatu,

turystyce, stanowiąc miejsca do wypoczynku, edukacji ekologicznej. Pełnią także funkcje produkcyjne (gospodarcze) dostarczając drewna. Niemal wszystkie z występujących na obszarze gminy siedlisk leśnych nadają się pod względem przyrodniczym do zagospodarowania turystyczno – rekreacyjnego. Największym ograniczeniem intensyfikacji wykorzystania turystycznego obszarów leśnych jest niedobór małej infrastruktury turystycznej i komunalnej.

Warunki klimatyczne – okres wegetacyjny jest dość krótki i trwa od 200 do 210 dni (od kwietnia do listopada).

Obecność złóż surowców naturalnych (iły ceramiczne, piaski). Eksploatacja części złóż nie została podjęta z uwagi na kolizyjność z obszarami cennymi przyrodniczo, lasami itp.

Z uwagi na zróżnicowanie i bogactwo walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, a zwłaszcza występowanie bogatych i różnorodnych ekosystemów zbliżonych do naturalnych, obszar miasta i gminy Wąchock włączony został do obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody i tym samym poddany ograniczeniom i rygorom prawnym o większym i mniejszym stopniu działań ochronnych.

Występujące na terenie gminy Wąchock obszary cenne z przyrodniczego punktu widzenia, objęte zostały następującymi formami ochrony przyrody:

- Sieradowicki Park Krajobrazowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej,
- Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Stanowisko dokumentacyjne (odstąpienie geologiczne – skałka piaskowców triasowych),
- Stanowisko dokumentacyjne (odstąpienie geologiczne – nieczynny kamieniołom czerwonych piaskowców dolnotriasowych),
- Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Ostoja Sieradowicka PLH260031,
- Pomniki przyrody,
- Użytki ekologiczne.

Na większości obszaru gminy Wąchock przebiega główny korytarz ekologiczny GKPdC-5B Lasy Starachowickie i Siekierzyńskie. Rolą głównych korytarzy ekologicznych jest zapewnienie łączności ekologicznej w skali kraju i kontynentu.

Na terenie gminy Wąchock nie ma dużych emitorów zanieczyszczeń powietrza. Funkcjonują tu głównie małe zakłady produkcyjno – usługowe, wykorzystujące lokalne, rozproszone źródła ciepła.

Emisja liniowa (komunikacyjna) nasilona jest głównie wzdłuż głównego

szlaku komunikacyjnego, jakim jest droga krajowa nr 42 (DK42) wraz z należącą do niej obwodnicą Wąchocka.

Obecność nieekologicznych indywidualnych źródeł ciepła odpowiadających za zjawisko „niskiej emisji”.

WNIOSKI

- Położenie geograficzne gminy sprawia, że jest to obszar o wysokiej atrakcyjności krajoznawczo – przyrodniczej. Jest to potencjał gminy, który przy odpowiedniej promocji i rozwoju infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej może mieć znaczący pozytywny wpływ na lokalną gospodarkę.
- Słabej jakości gleby – brak szans na wyraźny rozwój funkcji rolniczej, mimo korzystnych uwarunkowań wynikających z bliskiego położenia miast Starachowice i Skarżysko - Kamienna – jako rynków zbytu produktów rolnych.
- Znaczące powierzchnie terytorium gminy pokrywają obszary o wysokich wartościach przyrodniczo – krajobrazowych, które są objęte różnymi formami ochrony przyrody. Niemal całe terytorium gminy obejmują obszary chronionego krajobrazu. Z jednej strony sytuacja ta świadczy o dużym potencjale do rozwoju turystyki i agroturystyki na omawianym obszarze, natomiast z drugiej strony stanowi ograniczenie w realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, które nie mogą negatywnie oddziaływać na cele ochrony przyrody na tychże obszarach. Realizacja wszelkich planów inwestycyjnych, w szczególności z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej i budownictwa, winna uwzględniać uwarunkowania środowiskowe i wszelkie reżimy ustanowione dla ochrony przyrody.
- Obecność złóż surowców naturalnych. Z jednej strony eksploatacja surowców naturalnych może stymulować rozwój gospodarczy, generować miejsca pracy a także dochody dla samorządu. Z drugiej natomiast, może wiązać się z negatywnymi oddziaływaniami na środowisko, krajobraz itp.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI - UWARUNKOWANIA

Nazwa obszaru	Charakterystyczne cechy gminy Wąchock
Struktura przestrzenna i wynikające z niej możliwości gospodarowania	Struktura funkcjonalna gminy Wąchock opiera się na specyficznych uwarunkowaniach geograficznych i historycznych. Jednym z dominujących elementów krajobrazu gminy Wąchock są lasy, które obejmują całą południową część gminy. Mniejsze kompleksy leśne występują także w północnej jej części. Funkcja leśna odgrywa w gminie Wąchock ogromną rolę ze względu na położenie geograficzne. Dominacja terenów leśnych determinuje nie tylko gospodarkę surowcową (leśnictwo), ale nakłada również liczne ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym ze względu na ochronę przyrody.

Mimo silnego zalesienia, w wiejskiej części gminy występuje rozproszona funkcja rolnicza, jednak z uwagi na słabsze gleby i ukształtowanie terenu nie odgrywa ona istotnej roli w lokalnej gospodarce. Użytki rolne składające się na rolniczą przestrzeń produkcyjną zajmują ok. 2300 ha, stanowiąc tym samym jedynie ok. 28% powierzchni gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat nieznacznie zmniejszyła się powierzchnia użytków rolnych, wzrosła natomiast terenów zabudowanych i zurbanizowanych. Warto również zaznaczyć, że jest to tendencja ogólnokrajowa, polegająca na przeznaczaniu gruntów rolnych na cele nierolnicze – zwłaszcza pod zabudowę mieszkaniową i usługową.

Gmina Wąchock silnie rozwija funkcję usługową o specyficznym profilu kulturowo – turystycznym:

- turystyka historyczna i sakralna – trzon tej funkcji stanowi zabytkowa zabudowa Opactwa Cystersów w Wąchocku, stanowiąca unikalny pomnik architektury romańskiej, który przyciąga turystów;
- rekreacja – starania gminy koncentrują się na rozwoju infrastruktury wokół Zalewu Wąchockiego a także licznych szlaków pieszych i rowerowych;
- usługi lokalne- skoncentrowane głównie w samym mieście Wąchock, zapewniają obsługę mieszkańców w zakresie handlu, edukacji, administracji itp.

Północna część Wąchocka to obszar surowcowy, gdzie zalegają piaskowce. Tereny te były w dawnych czasach miejscami eksploatowane. Dowodem takiej działalności są stare kamieniołomy, z których jeden uznany został za pomnik przyrody nieożywionej. Sytuacja ta stanowi pewne ograniczenie możliwości rozwoju miasta w tym kierunku.

Współczesna funkcja przemysłowa gminy Wąchock związana jest z rozwojem sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), działalności usługowo- produkcyjnych nieuciążliwych dla środowiska naturalnego, co pozwala pogodzić przemysł z funkcją leśną i turystyczną. Bliskie sąsiedztwo dużego ośrodka przemysłowego – Starachowic – powoduje, że Wąchock pełni częściowo funkcję zaplecza logistycznego i mieszkaniowego dla uczestników tamtejszego rynku pracy.

Ład przestrzenny	Krajobraz gminy charakteryzuje się wyraźnymi podziałami przestrzeni. Gmina Wąchock ma charakter miejsko – wiejski z przewagą funkcji i przestrzeni wiejskich. Główny pas osadniczy i miejski koncentruje się liniowo wzdłuż doliny rzeki Kamiennej oraz przebiegającej tam trasy komunikacyjnej. Zabudowa Wąchocka ma charakter miejsko-wiejski z przewagą form jednorodzinnych, podzielony historycznie przez rzekę Kamienną na część północną i południową. Północna część skupia większość zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej, natomiast południowa rozciąga się między zbiornikiem retencyjnym a terenami kolejowymi. Dominującym elementem architektonicznym jest romański kompleks Opactwa Cystersów z XII wieku, a także starsze układy małomiasteczkowe wzdłuż historycznych ulic takich jak ul. Sandomierska i rejon rynku. W Wąchocku zachował się historyczny układ urbanistyczny z tradycyjną osią i podziałem na część północną i południową rozgraniczoną rzeką Kamienną. Przestrzeń wiejska gminy dzieli się na obręby o charakterze rolniczo-leśnym, gdzie gospodarstwa skoncentrowane są bezpośrednio przy lokalnych ciągach drogowych. Na obszarach wiejskich oraz w samej strukturze mieszkaniowej gminy dominuje zabudowa jednorodzinna i siedliskowa. W obrębie miejscowości wiejskich należących do gminy Wąchock występuje także zabudowa luźniejsza (kolonijna i samotnicza), natomiast udział tej zabudowy jest nieznaczny.
	Aktualnie instrumentami regulującymi ład przestrzenny w gminie Wąchock są: - Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Wąchock zatwierdzone uchwałą nr XXXXVIII/279/98 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 18 czerwca 1998 r.; - dwa miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego: • Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów 150 m strefy sanitarnej cmentarza przy ul. Radomskiej w Starachowicach obejmującej tereny na obszarze gminy Wąchock - Plan przyjęty Uchwałą Nr XVI/122/99 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia

	28 grudnia 1999 r. (opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 8, poz. 68 z dnia 11 lutego 2000 r.); Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gazociągu - Plan przyjęty Uchwałą Nr XIX/112/91 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 12 grudnia 1991 r. (opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Kieleckiego Nr 2 poz. 25, z późniejszymi zmianami), Zmiana Nr 1 planu miejscowego została przyjęta Uchwałą Nr XXXVI/269/2001– Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 14 grudnia 2001 r. (opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 19 poz. 266 z dnia 18 lutego 2002 r.). W marcu 2024 r. Rada Miejska w Wąchocku podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego miasta i gminy Wąchock (uchwała LXIX/390/2024 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 27 marca 2024 r.). Plan ogólny będzie aktem prawa miejscowego, obejmującym cały obszar miasta i gminy, i stanie się podstawą do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy.
Transport i komunikacja	Położenie Wąchocka w centralnej części Polski o łatwej dostępności komunikacyjnej stwarza warunki powiązań zewnętrznych. Przez terytorium gminy przebiega droga krajowa nr 42 (DK42). Jest to nowo wybudowana obwodnica Wąchocka (droga dwujezdniowa o dwóch pasach ruchu w każdym kierunku o parametrach technicznych klasy GP2/2 – droga główna ruchu przyspieszonego). Ostatni odcinek obwodnicy oddany został do ruchu w maju 2026 r. Zgodnie z art. 10 ust. 5 ustawy o drogach publicznych, odcinek drogi krajowej zastąpiony nowo wybudowanym odcinkiem drogi, z chwilą oddania go do użytkowania zostaje pozbawiony dotychczasowej kategorii i zostaje zaliczony do kategorii drogi wojewódzkiej. Zgodnie z tym przepisem cały odcinek starodroża drogi krajowej nr 42 (DK42) biegnący przez gminę Wąchock został zaliczony do kategorii drogi wojewódzkiej. Zgodnie z uchwałą NR XXVII/322/26 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego, pozbawiono kategorii drogi wojewódzkiej odcinek zaznaczony na załączniku do tej uchwały. Odcinek ten

	został zaliczony do kategorii drogi powiatowej.
	System dróg powiatowych i gminnych zapewnia połączenia gminy z obszarami sąsiednich gmin a także połączenia między poszczególnymi miejscowościami w gminie. W zakresie powiązań wewnątrzgminnych sieć drogowa jest wystarczająco gęsta.
	Przez teren gminy przebiega jedna linia kolejowa. Linia kolejowa nr 25 relacji Łódź Kaliska – Dębica posiada dwie stacje na terenie gminy – Marcinków, Wąchock.
Zasoby mieszkaniowe	Tereny poszczególnych miejscowości różni między innymi: potencjał zabudowy, tj. liczba siedlisk zamieszkania, które składają się na zabudowę całej wsi, struktura przestrzenna zabudowy (układ zabudowy) oraz charakter zainwestowania towarzyszącego siedliskom zamieszkania. Dominującą formą zabudowy na obszarach wiejskich gminy jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub siedliskowa, poprowadzona wzdłuż ciągów komunikacyjnych (zabudowa ulicowa). Na terenie miasta zabudowa mieszkaniowa ma głównie charakter jednorodzinny wolnostojący. Średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Wąchock kształtuje się na poziomie ok. 75,7 m². W 2024 r. na jedno mieszkanie o przeciętnej wielkości 75,7 m² przypada średnio 2,37 osoby. W skład jednego mieszkania wchodzi przeciętnie 3,89 izby, co daje wartość 0,61 osoby na jedną izbę. Statystyczny mieszkaniec gminy Wąchock ma do swojej dyspozycji 31,9 m² powierzchni mieszkaniowej. Z analizy sytuacji mieszkaniowej na przestrzeni lat 2020 – 2024 wynika, że jakość i komfort zamieszkania na terenie gminy z roku na rok ulegają stopniowemu podwyższeniu, a mianowicie występuje tendencja wzrostowa liczby izb w mieszkaniu, wzrasta przeciętna wielkość powierzchni użytkowej będącej w dyspozycji statystycznego mieszkańca oraz wielkość powierzchni użytkowej mieszkań. Zmiany te są wynikiem wymiany starej substancji mieszkaniowej i oddawania do użytku mieszkań o większym metrażu, rozbudowy mieszkań już istniejących, jak również procesów demograficznych. Stan techniczny budynków mieszkaniowych jest zróżnicowany, przeważają budynki w dobrym stanie, często po termomodernizacji lub remoncie. Na całym

	obszarze gminy występuje przemieszanie zabudowy nowej ze starą.
Infrastruktura techniczna	Zaopatrzenie ludności w wodę odbywa się poprzez wodociągi bazujące na ujęciu wód podziemnych Rataje o wydajności 996 m³. Ujęcie zlokalizowane jest na terenie gminy Wąchock (zarządzane przez PWiK Starachowice) i stanowi kluczowy punkt w systemie zaopatrzenia w wodę obszaru gminy. Część mieszkańców gminy Wąchock zaopatrywana jest w wodę z wodociągów zarządzanych przez Wodociągi Skarżysko- Kam. Według danych urzędu Miasta i Gminy w Wąchocku (stan na koniec 2024 r.), łączna długość sieci wodociągowej wynosi 77,55 km (59,45 km – Wodociągi Starachowice, 18,10 km – Wodociągi Skarżysko- Kam.), natomiast liczba gospodarstw przyłączonych do sieci wodociągowej wynosi 2230. Uzupełnieniem sieci wodociągowej są studnie kopane. Zgodnie z danymi GUS z sieci wodociągowej korzysta ok. 87,0% mieszkańców gminy. Potrzeby inwestycyjne z zakresu infrastruktury wodociągowej dotyczyć mogą modernizacji najstarszych odcinków sieci, które mogą powodować awarie i w konsekwencji straty wody. Działania w zakresie rozbudowy sieci są prowadzone tam, gdzie powstają nowe zabudowania. Według danych Urzędu Miasta i Gminy w Wąchocku (stan na koniec 2024 r.), łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosi ogółem 83,17 km (82,84 km- Wodociągi Starachowice, 0,33 km- Wodociągi Skarżysko- Kam.), natomiast liczba gospodarstw przyłączonych do sieci kanalizacyjnej wynosi 2093. Zgodnie z danymi GUS, z sieci kanalizacyjnej korzysta ok. 75,1% mieszkańców gminy. Konieczność uzupełniania braków w infrastrukturze kanalizacyjnej poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej o kolejne miejscowości, a tam gdzie to niemożliwe, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Na terenie gminy Wąchock nie ma oczyszczalni ścieków. Ścieki z obszaru gminy trafiają do oczyszczalni ścieków w Starachowicach (ul. Boczna 42, 27-200 Starachowice). Jest to mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków z podwyższonym stopniem usuwania biogenów o przepustowości 15200 m³/d. Oczyszczalnia obsługuje obszar miasta Starachowice, gminę Wąchock i gminę Mirzec.

Gmina Wąchock nie posiada scentralizowanego systemu ciepłowniczego. Budynki obsługiwane są poprzez lokalne systemy ciepłownicze, w szczególności źródła indywidualne. Ciepło na cele grzewcze pochodzi przede wszystkim ze spalania węgla, drewna oraz gazu ziemnego, a do ogrzewania wody dodatkowo wykorzystuje się energię elektryczną. Piece lub kotłownie indywidualne to źródła ciepła o mocach rzędu kilku kilowatów, a w nielicznych przypadkach, gdy kotłownia ogrzewa większy obiekt (np. szkoła) istnieją źródła ciepła o mocach kilkudziesięciu kilowatów. Kotłownie działają głównie w oparciu o paliwa stałe (paliwa węglowe, drewno, pellet), olej opałowy, gaz płynny i energię elektryczną. W obiektach użyteczności publicznej na terenie gminy funkcjonują głównie instalacje grzewcze bazujące na gazie ziemnym.

Obecność na terenie gminy odnawialnych źródeł wytwórczych energii elektrycznej, jakie funkcjonują zarówno na budynkach użyteczności publicznej jak i w zabudowie mieszkaniowej (panele fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła).

Gmina zaopatrywana jest z Głównego Punktu Zasilającego - GPZ Starachowice. Ponadto infrastrukturę elektroenergetyczną w gminie stanowią linie średniego napięcia (SN) 15kV, stacje transformatorowe oraz linie niskiego napięcia (nN) 0,4kV, służące do rozdziału energii elektrycznej do odbiorców.

Stan techniczny sieci zasilającej wysokiego napięcia jest dobry i nie występują zakłócenia w jej dostawach, natomiast niektóre odcinki linii średniego napięcia oraz stacje transformatorowe wymagają modernizacji.

Istniejąca sieć elektroenergetyczna pokrywa potrzeby zasilania w energię elektryczną wszystkich odbiorców zlokalizowanych na terenie gminy - dostęp do energii elektrycznej jest powszechny.

Właściciel sieci, w miarę możliwości finansowych, prowadzi prace polegające na sukcesywnej wymianie wyeksploatowanych urządzeń na nowe, doposażeniu sieci terenowej w nowe stacje transformatorowe, nowe linie elektroenergetyczne.

Na obszarze gminy Wąchock występuje sieć gazownicza. Dystrybucją gazu ziemnego zajmuje się Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Kielcach. Sieć gazowa jest w dobrym stanie technicznym. Niemal połowa mieszkańców gminy ma dostęp do gazu ziemnego. Na obszarach nie mających dostępu

	do sieci gazowniczej, mieszkańcy gminy, głównie do celów kulinarnych, korzystają z gazu propan-butan w butlach. W gminie funkcjonują pojedyncze przydomowe instalacje na gaz płynny wykorzystywany do celów grzewczych.
Gospodarka odpadami komunalnymi	Gospodarka odpadami na terenie gminy prowadzona jest w ramach zbiórki odpadów stałych zmieszanych oraz selektywnej zbiórki odpadów, które na terenie zabudowy jednorodzinnej gromadzone są w przeznaczonych do tego celu pojemnikach lub workach. System gospodarowania odpadów komunalnych na terenie gminy odbywa się poprzez bezpośredni odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. W Wąchocku przy ul. Kolejowej 16 znajduje się Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Mieszkańcy mogą tu bezpłatnie oddawać posegregowane odpady, takie jak meble, opony, sprzęt elektryczny czy odpady zielone. Od 1 stycznia 2025 r. w Polsce obowiązuje nowy przepis, zgodny z dyrektywami Unii Europejskiej, który dotyczy zbiórki odpadów tekstylnych. Odpady takie jak: odzież, obuwie, pościel czy inne materiały włókiennicze nie mogą już trafiać do pojemników na odpady zmieszane. Dlatego też w PSZOK znajduje się kontener dedykowany tym odpadom.

WNIOSKI

- 1) Na terenie gminy Wąchock nie występują rażące zakłócenia ładu przestrzennego. Aktualnie polityka przestrzenna prowadzona jest w oparciu o decyzje ustalające warunki zabudowy (tzw. WZ). Wprowadzając decyzje te każdorazowo weryfikując m.in. kontynuację funkcji, parametrów, gabarytów i wskaźników nowej zabudowy względem działek sąsiednich, niemniej jednak mimo weryfikacji sąsiedztwa nie pozwalają na racjonalne planowanie przestrzenne. Podstawowym wyzwaniem w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzeni jest opracowanie i dostosowanie aktów planowania przestrzennego do nowych wymogów prawnych (przyjęcie planu ogólnego gminy, który zastąpi dotychczas obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego), a także ich aktualizacji pod kątem zgłaszanych przez interesariuszy i prognozowanych potrzeb, przy nadrzędnej dbałości o ład przestrzenny. Ma to szczególne znaczenie w kontekście istniejącego zainteresowania terenami mieszkaniowymi i inwestycyjnymi gminy.
- 2) Regulacja procesów osadniczych (wyznaczenie obszarów nowej zabudowy mieszkalnej), powinna mieć wpływ nie tylko na zagwarantowanie ładu przestrzennego, ale także na estetykę powstających osiedli oraz poszanowanie

i ochronę środowiska naturalnego. Ponadto należy mieć na uwadze, że **jedną z zasad polityki wojewódzkiej wyrażonych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego jest w pierwszej kolejności uzupełnianie zabudowy na obszarach istniejącej zabudowy, bądź jej kontynuacja. Zasada ta będzie wdrażana na terenie gminy Wąchock.** Wiąże się to z oszczędnością terenów, z dostępnością i niższymi kosztami doprowadzenia infrastruktury. Do istotnych wyzwań planistycznych gminy zaliczyć należy ochronę gruntów rolnych i leśnych, poprawę stanu infrastruktury drogowej i technicznej a także kontrolę rozlewnia się zabudowy przy jednoczesnej konieczności racjonalizacji kosztów uzbrojenia terenu. Rozwój inwestycji wymaga budowy dróg, sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, co stanowi znaczące obciążenie dla budżetu gminy.

- 3) W wyniku ogłoszenia reformy planowania przestrzennego w zakresie wprowadzenia nowego dokumentu jakim jest Plan Ogólny, do gminy wpłynęło o ok. 600-800% więcej wniosków o ustalenie warunków zabudowy w stosunku do lat 2020-2024. Realizacja przedsięwzięć w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy (tzw. WZ) prowadzi do braku spójności z ładem przestrzennym. Wynika to z faktu, że decyzje te pozwalają na lokalizowanie nowych inwestycji w miejscach, które nie zostały ujęte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP), często prowadząc do chaosu urbanistycznego i rozlewania się zabudowy. Decyzje WZ wydawane są dla zamierzeń inwestycyjnych planowanych na obszarach, gdzie nie obowiązują plany miejscowe. Jest to swego rodzaju luka prawna, która umożliwia zabudowę terenów nieprzeznaczonych w zamierzeniach gminy pod inwestycje. W odpowiedzi na wysoka presję inwestycyjną, gmina Wąchock powinna dążyć do objęcia jak największej powierzchni miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co pozwoli na kontrolę nad lokalizacją i jakością nowych przedsięwzięć inwestycyjnych.
- 4) Gminę Wąchock odznacza korzystne położenie komunikacyjne - przez terytorium gminy przebiega droga krajowa nr 42 (DK42) - obwodnica Wąchocka (droga dwujezdniowa o dwóch pasach ruchu w każdym kierunku o parametrach technicznych klasy GP2/2 – droga główna ruchu przyspieszonego). Ostatni odcinek obwodnicy oddany został do ruchu w maju 2026 r. Cały odcinek starodroża drogi krajowej nr 42 (DK42) biegnący przez gminę Wąchock został zaliczony do kategorii drogi wojewódzkiej. Wybudowana obwodnica przyniesie korzyści nie tylko w postaci skrócenia czasu podróży, poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym ale także przyczyni się do aktywizacji gospodarczej terenów sąsiadujących lub położonych w bliskim sąsiedztwie tej trasy, poprzez ułatwienie dostępu do terenów inwestycyjnych. Inwestycja może mieć wpływ na poprawę warunków logistycznych firm działających w regionie, co może przełożyć się na powstawanie nowych miejsc pracy i większe zainteresowanie potencjalnych inwestorów, stanowiąc tym samym pozytywny impuls ekonomiczny. Dzięki lepszemu skomunikowaniu tereny przewidziane do zainwestowania przyciągają uwagę inwestorów. Dobra komunikacja

może zachęcać do budowy fabryk, centrów logistycznych czy obiektów magazynowych. Drogi szybkiego ruchu ułatwiają podmiotom gospodarczym transport towarów, co w dalszej kolejności przekłada się na zwiększenie ich konkurencyjności. Należy wspomnieć także, że dobra dostępność komunikacyjna sprawia, że gmina może stać się jeszcze bardziej atrakcyjnym miejscem dla turystów, co będzie stymulować rozwój lokalnej infrastruktury turystycznej (gastronomia, noclegi).

- 5) Zdecydowana większość mieszkańców gminy korzysta z indywidualnych środków transportu. Niemniej jednak należy mieć na uwadze, iż część lokalnej społeczności (m.in. uczniowie, osoby starsze) korzystają z komunikacji zbiorowej, którą zapewniają prywatni przewoźnicy. Najdogodniejsze połączenia komunikacyjne mają obszary gminy położone przy drodze wojewódzkiej (starodroże drogi krajowej nr 42). Na terenach gminy położonych z dala od tej trasy komunikacja zbiorowa jest ograniczona, co może wymagać wprowadzenia dodatkowych połączeń komunikacyjnych. Należy zatem systematycznie monitorować zapotrzebowanie na tego typu usługi.
- 6) W zakresie wyposażenia obszaru gminy w sieć wodociągową, należy przewidzieć ewentualne jej modernizacje w zależności od pojawiających się potrzeb, dbanie o jakość dostarczanej wody a także zapobieganie awariom i przerwom w funkcjonowaniu infrastruktury wodociągowej. Należy także przewidzieć rozbudowę sieci o kolejne obszary, które zostaną zainwestowane/zabudowane.
- 7) Znacznie większym wyzwaniem dla samorządu będzie uporządkowanie gospodarki ściekowej. Z sieci kanalizacyjnej korzysta niewiele ponad 75% mieszkańców gminy. Należy przewidzieć rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej o kolejne obszary gminy. Dostęp do sieci kanalizacyjnej jest jednym z kluczowych czynników oddziałujących na atrakcyjność inwestycyjną i osadniczą, szeroko rozumianą jakość życia oraz znacząco wpływającym na jakość środowiska.
- 8) Generalnie potrzeby ciepłe na obszarze gminy pokrywane są za pomocą indywidualnych systemów grzewczych wbudowanych u poszczególnych odbiorców, najczęściej opalanych paliwami stałymi. Sytuacja ta negatywnie oddziałuje na jakość powietrza, zwłaszcza w okresie jesienno – zimowym. Z regulacji dotyczących stosowania paliw stałych, przyjmowanych na szczeblach ponadlokalnych, wynika konieczność podejmowania działań (także edukacyjnych) zmierzających do odchodzenia od ogrzewania budynków za pomocą nieekologicznych nośników energii i eksploatacji przestarzałych, nieefektywnych źródeł ciepła.
- 9) Znowelizowana Dyrektywa Parlamentu Europejskiego z dnia 24 kwietnia 2024 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, tzw. „dyrektywa budynkowa”, przyspiesza proces rezygnacji z paliw kopalnych takich jak węgiel czy gaz w ogrzewaniu mieszkań i domów. Zgodnie z art. 17 ust. 15 wspomnianej Dyrektywy *„Od dnia 1 stycznia 2026 r. państwa członkowskie nie udzielają żadnych zachęt finansowych do instalacji indywidualnych kotłów zasilanych paliwami kopalnymi,*

z wyjątkiem kotłów wybranych do inwestycji przed 2026 r., zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2021/241, art. 7 ust. 1 lit. h) pkt (i) tiret trzecie rozporządzenia (UE) 2021/1058 oraz art. 73 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 2”.

- 10) Edukacja ekologiczna. Prowadzenie akcji edukacyjnych przyczyni się do zwiększenia świadomości mieszkańców gminy na temat prawidłowej segregacji i recyklingu odpadów, co z kolei przełoży się na efektywniejsze gospodarowanie odpadami i mniejsze obciążenie dla środowiska.

SFERA SPOŁECZNA - UWARUNKOWANIA	
Nazwa obszaru	Charakterystyczne cechy gminy Wąchock
Sytuacja demograficzna	Liczba mieszkańców gminy wynosi 6218 osób, w tym na terenie miasta zamieszkuje 2413 osób (stan na koniec grudnia 2024 r.). Wskaźnik średniej gęstości zaludnienia wynosi 76 osób/km ² . Z roku na rok zmniejsza się liczba mieszkańców gminy. Sytuacja ta dotyczy zarówno obszaru miasta jak i terenów wiejskich gminy.
	Populacja gminy odznacza się mało korzystną strukturą wiekową - reprezentuje typ społeczeństwa regresywnego, starzejącego się. Wskaźniki demograficzne dla gminy nie są korzystne i prognozują dalszy spadek liczby ludności zamieszkującej gminę.
	W roku 2020 na terenie gminy zamieszkiwało 57,3% osób w wieku produkcyjnym, natomiast w roku 2024 liczba ludności w wieku produkcyjnym stanowiła już 56,5% ogółu ludności gminy. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym, w 2020 r. stanowiła 27,4% ludności, natomiast w 2024 r. 28,8% ogółu ludności. Na przestrzeni lat 2020 – 2024 zmniejszyła się także liczba ludności pozostającej w wieku przedprodukcyjnym.
	Na przestrzeni lat 2020-2024 rokrocznie notowano ujemny przyrost naturalny w gminie, przy czym największa ujemna wartość wskaźnika zanotowana została w 2024 r. (-104).
	Ujemny wskaźnik salda migracji.
	W planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego Wąchock został zaliczony do obszaru deformacji struktury wieku, Na każdą osobę w wieku przedprodukcyjnym przypada prawie dwie osoby w wieku poprodukcyjnym, ze znacznym ponad 5 % ubytkiem ludności. Należy dodać, że rozwojowi demograficznemu miasta, także nie sprzyja spadek współczynnika zwieranych małżeństw. Występujące na terenie miasta procesy demograficzne dały podstawę do zaliczenia miasta do obszarów problemowych województwa świętokrzyskiego.

	Wysokie niekorzystne wartości wskaźników obciążenia demograficznego. Ze społeczno-ekonomicznego, a także demograficznego punktu widzenia istotna jest relacja ludności w wieku nieprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten w 2024 r. wynosił 77,1 osoby i informuje o stopniu ekonomicznego obciążenia ludności stanowiącej potencjalne zasoby pracy ludnością pozostałą. Wysoki wskaźnik oznacza sytuację, w której seniorzy są większym obciążeniem dla gospodarki i osób pracujących. Występujące zjawisko starzenia się społeczeństwa i problem opieki nad osobami starszymi. Ludzie starsi i samotni potrzebują szczególnego rodzaju wsparcia, które zapewni im jak najdłuższe utrzymanie we własnym środowisku. Osobom takim należy zagwarantować dostępność do usług bytowych, urzędowych, mieszkaniowych oraz intelektualnych i zdrowotnych. Na terenie gminy nie funkcjonują placówki stacjonarnej pomocy społecznej, w tym domy pomocy społecznej. Osoby z terenu gminy Wąchock, wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych kierowane są do domów pomocy społecznej. Na terenie gminy Wąchock funkcjonuje Centrum Opiekuńczo-Pielęgnacyjne Rodzina w Parszowie (Parszów, ul. Rzeczna 4A).
Edukacja i wychowanie, kultura, sport, rekreacja	Dobra dostępność do usług oświaty, kultury, sportu, rekreacji na terenie miasta. Placówki wymagają dostosowywania do potrzeb mieszkańców i turystów poprzez działania inwestycyjne. Na terenie gminy Wąchock funkcjonują: Szkoła Podstawowa w Parszowie, Szkoła Podstawowa w Wielkiej Wsi oraz Zespół Placówek Oświatowych w Wąchocku. Dla w/w szkół organem prowadzącym jest gmina Wąchock. Przy placówkach oświatowych funkcjonują: – Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Parszowie, w tym obowiązkowy Oddział Przedszkolny kl. „0”, – Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Wielkiej Wsi, w tym obowiązkowy Oddział Przedszkolny kl. „0”, – Przedszkole Publiczne w Wąchocku - ul. Kościelna 10; 27-215 Wąchock w tym obowiązkowy Oddział Przedszkolny kl. „0”. Opiekę nad małymi dziećmi (do lat 3) w gminie Wąchock zapewnia „Aktywny dzienny opiekun w gminie Wąchock”, który rozpoczął swoją działalność w styczniu 2026 r. w budynku Zespołu Placówek Oświatowych w Wąchocku. Dysponuje 5 miejscami opieki. W gminie Wąchock obserwuje się rosnące zapotrzebowanie na usługę polegającą na sprawowaniu opieki nad dziećmi do lat 3. Szkoły natomiast wskazały szereg potrzeb modernizacyjno –

	remontowych, zaspokojenia potrzeb lokalowych a także konieczność doposażenia placówek a także modernizacji i rozbudowy infrastruktury przyszkolnej. Działalność kulturalno – oświatową na terenie gminy Wąchock prowadzą Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury oraz Miejsko - Gminna Biblioteka Publiczna. Na terenie gminy prowadzonych jest wiele form kulturalnych, których podstawowym celem jest kultywowanie regionalnych tradycji i zachowanie wartości ludowych. Działalność ta ma charakter wielokierunkowy i prowadzona jest zgodnie z potrzebami mieszkańców. Polega ona na inspirowaniu i działalności kulturalnej, społecznej, integracyjnej i oświatowo-wychowawczej na terenie gminy. Bazę sportową w gminie Wąchock stanowią boiska przyszkolne, sale gimnastyczne w szkołach a także boiska ogólnodostępne. W Wąchocku znajduje się park rekreacyjno-sportowy przy zbiorniku wodnym (zalew w Wąchocku). W gminie są także tereny rekreacyjne: Węglów – wiata przy zabytkowym żurawiu, WDK Marcinków i Rataje, Parszów – kompleks rekreacyjny. Najmłodsi mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z ogólnodostępnych placów zabaw zlokalizowanych we wszystkich miejscowościach gminy Wąchock. Część z tych obiektów wymaga modernizacji i doposażenia. Upowszechnianiem kultury fizycznej a także wspieraniem zdrowego stylu życia zajmują się kluby sportowe: Polonia Wąchock i Campeones Wąchock oraz Klub Sportowy Campeones Wąchock – piłka ręczna. Celem działalności klubów sportowych jest szkolenie dzieci oraz młodzieży, uczestniczenie w zawodach sportowych, organizacja imprez sportowych, propagowanie zdrowego trybu życia i aktywnego wypoczynku, współpraca z władzami gminy Wąchock oraz pracownikami Urzędu Miasta i Gminy Wąchock, współdziałanie z instytucjami państwowymi i samorządowymi, związkami sportowymi oraz organizacjami społecznymi, współpraca z Ministerstwem Sportu i Turystyki, organizowanie czasu wolnego dzieciom, młodzieży i dorosłym w formie zajęć treningowych i meczów piłki nożnej oraz kształtowanie nawyków aktywności fizycznej poprzez systematyczne uczestnictwo w zajęciach sportowych.
Pomoc społeczna, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo	Pomoc społeczną na terenie gminy Wąchock realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąchocku (MGOPS). MGOPS realizuje programy i projekty dotyczące: aktywizacji osób

publiczne	starszych, świadczenia pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, opieki wytchnieniowej, aktywizacji osób bezrobotnych, asystenta rodziny, asystenta osoby niepełnosprawnej, pieczy zastępczej, świetlic środowiskowych, klubów seniora itp. W zakres działalności MGOPS wpisuje się także: – dożywianie dzieci w szkołach, – udzielanie pomocy materialnej, – wsparcie psychologiczne, – współpraca z lokalnymi instytucjami (szkoły, policja, miejscowa parafia). Programy rządowe realizowane na terenie gminy to przede wszystkim Program Asystent rodziny, Posiłek w szkole i w domu, Karta Dużej Rodziny, Czyste Powietrze. W ramach realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej MGOPS udziela pomocy rzeczowej i finansowej na dożywianie, zakup opału, odzieży, leków, na opłatę energii elektrycznej. Ponadto świadczy usługi opiekuńcze, pomaga w staraniach o miejsce w domu pomocy społecznej, schronisku, opłaca składki na ubezpieczenie zdrowotne, organizuje poradnictwo psychologiczne, współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami. W ramach pomocy środowiskowej, poza pomocą finansową udzielana jest również pomoc w formie poradnictwa specjalistycznego, kierowania osób do domów pomocy społecznej, usług opiekuńczych obejmujących m.in. pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2020-2024 zmniejszyła się o 100, co jest trendem korzystnym i pożądanym. Populacja rodzin korzystających z pomocy społecznej jest różnorodna, tak ze względu na liczebność gospodarstw domowych, typy rodzin jak i problemy jakie je dotyczą. W latach 2020-2024 do głównych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie i ubóstwo. Na terenie gminy Wąchock usługi medyczne w zakresie podstawowym świadczone są przez Samorządowy Zakład Opieki Zdrowotnej w Wąchocku wraz z filią w Parszowie. SZOZ świadczy bezpłatnie usługi dla pacjentów w ramach umowy z NFZ. Usługi medyczne realizowane są w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla dzieci i dorosłych, ginekologii i położnictwa. Ośrodek Zdrowia realizuje także działalność profilaktyczną w celu zapobiegania chorobom poprzez ich wczesne wykrywanie i leczenie.
-------------------------	--

Działalność publicznej służby zdrowia uzupełniają podmioty prywatne. Wymienić tu należy m.in.: prywatne gabinety stomatologiczne, lekarskie czy rehabilitacyjne.

W gminie Wąchock działa Zespół Interdyscyplinarny, który realizuje działania określone w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030, przyjętym uchwałą nr LXIX/388/2024 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 27.03.2024 r.

Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3–5 ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy domowej*, w szczególności przez:

- diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą domową, mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach oraz możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc domową.

Na terenie gminy Wąchock usługi medyczne w zakresie podstawowym świadczone są przez Samorządowy Zakład Opieki Zdrowotnej w Wąchocku wraz z filią w Parszowie. SZOZ świadczy bezpłatnie usługi dla pacjentów w ramach umowy z NFZ. Usługi medyczne realizowane są w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla dzieci i dorosłych, ginekologii i położnictwa. Ośrodek Zdrowia realizuje także działalność profilaktyczną w celu zapobiegania chorobom poprzez ich wczesne wykrywanie i leczenie. Do aktualnie realizowanych programów profilaktycznych należą:

- Profilaktyka raka szyjki macicy,
- Profilaktyka gruźlicy,
- Bezpłatne szczepienia przeciw HPV dla dziewcząt i chłopców w wieku 12 i 13 lat.

Do końca kwietnia 2025 r. realizowany był również Program Profilaktyka 40 PLUS.

Działalność publicznej służby zdrowia uzupełniają podmioty prywatne.

	Wymienić tu należy m.in.: prywatne gabinety stomatologiczne, lekarskie czy rehabilitacyjne. W zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego obsługę prewencyjną zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Starachowicach, która jest organem administracji rządowej na obszarze powiatu starachowickiego. Sprawami bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ratownictwa ogólnego zajmują się 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, które działają lokalnie na rzecz miejscowej społeczności oraz przy wystąpieniu szerszych działań ratowniczych, także na obszarach innych gmin. Na terenie gminy działają: - OSP w Wielkiej Wsi, - OSP w Parszowie, - OSP w Marcinkowie, - OSP w Wąchocku. Działalność jednostek to nie tylko udział w akcjach ratunkowych, ale również udział w wydarzeniach sportowych, kulturalnych i patriotycznych. Wszystkie jednostki OSP dysponują odpowiednim sprzętem potrzebnym do niesienia pomocy w sytuacji wystąpienia pożaru bądź innych zdarzeń.
Dziedzictwo kulturowe	Obszar gminy posiada udokumentowaną przeszłość historyczną oraz dość dużą wartość kulturową. Do ważniejszych obiektów zabytkowych na terenie gminy należą głównie: Opactwo Cystersów (zespół klasztorno-kościelny), pałac Schoenberga i dworek Langiewicza. Warto tu także wspomnieć o zabytkowym układzie urbanistycznym miasta Wąchock. Obiekty te wyznaczają historyczny i krajobrazowy charakter całej okolicy.
Aktywność społeczna	Działalność organizacji pozarządowych. Na terenie gminy funkcjonują następujące organizacje współpracujące z gminą: - Klub Sportowy Akro Star, - OSP Wielka Wieś, - KGW Wielka Wieś, - Stowarzyszenie Przyjazna Wieś Rataje, - Gminne Stowarzyszenie Niepełnosprawnych przy Opactwie Cystersów w Wąchocku, - OSP Parszów, - OSP Marcinków, - Fundacja imienia Michała Zduniaka,

- Fundacja „Obiekt Zabytkowy Opactwo Cystersów”,
- KGW w Ratajach,
- Klub Sportowy „Campeones Wąchock”,
- OSP Wąchock,
- KGW w Marcinkowie,
- Stowarzyszenie Sołtysów Ziemi Kieleckiej,
- Stowarzyszenie „Wielka Nasza Wieś”,
- Stowarzyszenie „Zabytkowa Zagroda”,
- Towarzystwo Przyjaciół Wąchocka, Wąchockie Towarzystwo Wędkarskie „Kamienna”,
- Klub Sportowy Campeones Wąchock – piłka ręczna.

WNIOSKI

- 1) Sytuacja demograficzna gminy jest niekorzystna. Z roku na rok zmniejsza się liczba ludności gminy. Zjawisko to jest następstwem ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji. Gminę Wąchock charakteryzuje starzejące się społeczeństwo – zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób pozostających w wieku poprodukcyjnym. Wobec powyższego, wyzwaniem dla gminy będzie zapewnienie większej dostępności usług m.in. medycznych, bytowych, a także tworzenie warunków umożliwiających aktywny udział seniorów w życiu społecznym, utrzymanie spójności społecznej w warunkach zmian demograficznych.
- 2) Dostęp do usług kulturalnych w gminie zapewniają przede wszystkim jednostki prowadzone przez samorząd gminy. Ewentualne deficyty w tej sferze mogą dotyczyć głównie jakości i zakresu oferty. Należy zatem dokonywać weryfikacji oferty, monitorować zapotrzebowanie zgłaszane przez potencjalnych odbiorców, a także dbać o odpowiednie wyposażenie czy stan infrastruktury instytucji zajmujących się działalnością kulturalną.
- 3) Gmina Wąchock nie ma tradycji sportowych, które wyróżniałyby ją w skali ponadlokalnej. boiska przyszkolne, sale gimnastyczne w szkołach a także boiska ogólnodostępne. Ofertę w zakresie zajęć sportowych realizują działające na terenie gminy kluby sportowe. W większości miejscowości znajdują się place zabaw, które służą najmłodszym mieszkańcom gminy. Wyzwaniem w obszarze kultury fizycznej będzie modernizacja istniejących obiektów i infrastruktury w miarę pojawiających się potrzeb oraz dalszy rozwój bazy sportowej.
- 4) Braki w obszarze infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – konieczność rozbudowy sieci szlaków turystycznych – pieszych i rowerowych, miejsc rekreacji i wypoczynku, lokalnych atrakcji. Powstawanie i odpowiednie utrzymanie takich miejsc będzie pozytywnie wpływać na dostępność, funkcjonalność i estetykę przestrzeni publicznej.

Należy dążyć do stworzenia oferty uwzględniającej potrzeby zarówno mieszkańców gminy jak i turystów. Oferta turystyczna powinna uwzględniać potrzeby różnych grup wiekowych. Istotną rolę odgrywać będzie tu promocja walorów turystycznych gminy Wąchock.

- 5) Głównym impulsem napędzającym ruch turystyczny w gminie Wąchock jest Opactwo Cystersów, wokół którego koncentruje się lokalna oferta historyczna. Oddziaływanie pozostałych zabytków nieruchomych gminy Wąchock na ruch turystyczny wydaje się być nieznaczne. Obiekty te mogą stanowić raczej uzupełnienie oferty turystycznej, nie będą stanowić jej podstawy/bazy. Gmina powinna zatem dążyć do eksponowania posiadanych walorów dziedzictwa kulturowego poprzez włączanie się w projekty o zasięgu międzygminnym oraz ich wspólną promocję.
- 6) Poziom aktywności lokalnej społeczności pod względem liczby organizacji pozarządowych i gotowości do oddolnego podejmowania i realizacji inicjatyw należy ocenić jako przeciętny. Niemniej jednak działające na terenie gminy Wąchock organizacje pozarządowe biorą czynny udział w organizacji wydarzeń kulturalnych i promujących gminę.
- 7) Dostęp do edukacji na poziomie przedszkolnym i szkolnym należy do czynników, stanowiących o atrakcyjności osadniczej danego obszaru. Należy ocenić, że w gminie Wąchock dostęp do placówek edukacyjnych jest zadowalający.
- 8) Inwestycje w infrastrukturę szkolną a także utrzymanie jej w odpowiednim stanie – dotyczy to zarówno budynków szkół, ich wyposażenia a także infrastruktury przyszkolnej ułatwiającej codzienne funkcjonowanie.
- 9) Rozwój systemu opieki nad małym dzieckiem (do lat 3).
- 10) Jedynymi podmiotami działającymi na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa publicznego (zabezpieczenia mieszkańców gminy oraz ich mienia), obecnymi bezpośrednio na terenie gminy Wąchock są 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Nie ma tu zawodowej straży pożarnej. W miarę możliwości finansowych i kompetencyjnych należy dążyć do wspierania profesjonalizacji jednostek OSP działających na terenie gminy.
- 11) Wysoki poziom bezpieczeństwa na danym obszarze ma znaczący wpływ na jego atrakcyjność osadniczą. Należy zatem podejmować działania, które będą mieć wpływ na wzrost bezpieczeństwa w gminie. Dotyczyć one będą zarówno inwestycji infrastrukturalnych (np. infrastruktury drogowej) jak i pozainfrastrukturalnych, związanych z działalnością edukacyjną, profilaktyczną.
- 12) Niekorzystne zmiany demograficzne wymuszać będą także konieczność podejmowania działań w obszarze ochrony zdrowia. Do podstawowych kierunków działań zaliczyć tu należy profilaktykę i promocję zdrowego trybu życia a także zwiększenie dostępności do lekarzy specjalistów.

SYTUACJA GOSPODARCZA - UWARUNKOWANIA	
Nazwa obszaru	Charakterystyczne cechy gminy Wąchock
Struktura lokalnej gospodarki	PODMIOTY GOSPODARCZE
	Rynek pracy na terenie gminy kształtowany jest głównie przez sektor prywatny, co świadczy o aktywności ekonomicznej mieszkańców gminy. Ogółem w gminie Wąchock wg stanu na koniec 2024 r. funkcjonowało 596 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 580 to podmioty sektora prywatnego. W sektorze prywatnym przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – około 82,0% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych sektora prywatnego.
	Do największych grup branżowych wg klasyfikacji PKD należy działalność: handel hurtowy i detaliczny, przetwórstwo przemysłowe oraz budownictwo. Podmioty gospodarcze funkcjonujące na terenie gminy to przede wszystkim mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające 0 -9 pracowników.
	W latach 2020-2024 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności ulegała wzrostowi. W 2024 r. na 10 tys. ludności przypadało 958 podmiotów gospodarczych tj. o 103 podmiotów więcej w porównaniu z rokiem 2020. Wartość wskaźnika zmienia się corocznie, nie są to jednak znaczące wahania, co potwierdza stabilność sytuacji gospodarczej pod względem liczby przedsiębiorstw. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności w gminie Wąchock jest jednak niższy w porównaniu ze wskaźnikiem dla kraju, województwa świętokrzyskiego oraz powiatu starachowickiego.
	ROLNICTWO
	Rolnictwo na terenie gminy należy określić jako mało dochodowe ze względu na słabą jakość gleb ale stanowiące główny dział lokalnej gospodarki (poza funkcją leśną), będące jednym ze źródeł utrzymania miejscowej ludności. Osiąganie niskich dochodów z rolnictwa powoduje, że mieszkańcy podejmują prace dodatkowe, znajdując zatrudnienie na lokalnym rynku pracy (m.in. w usługach) lub w najbliższych miastach, takich jak Skarżysko- Kamienna czy Starachowice.
	Użytki rolne w gminie zajmują około 28% jej powierzchni. Większość funkcjonujących w gminie gospodarstw rolniczych to rozdrobnione rodzinne gospodarstwa indywidualne o powierzchni do 5,0 ha, nastawione na produkcję na potrzeby własne. Gospodarstwa te mają

	charakter mieszany bez wyraźnej specjalizacji. Produkcja rolnicza w gminie charakteryzuje się niską towarowością. Wśród zewnętrznych uwarunkowań, sprzyjających rolnictwu na terenie gminy Wąchock jest położenie w bezpośrednim sąsiedztwie miast Skarżysko – Kamienna i Starachowice, które stanowią chłonny rynek zbytu produktów rolnych. Niemniej jednak szanse na wyraźny rozwój funkcji rolniczej w gminie nie są duże ze względu na istniejące warunki przyrodnicze, zwłaszcza słabej jakości gleby. Brak uciążliwego przemysłu oraz wysokie walory przyrodniczo – krajobrazowe gminy Wąchock stanowią doskonałą bazę do powstawania gospodarstw agroturystycznych, rozwoju turystyki i rekreacji.
Rynek pracy i bezrobocie	Miejsca pracy na terenie gminy Wąchock zapewniają głównie podmioty gospodarcze sektora prywatnego, w którym jak już wspomniano dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych na przestrzeni analizowanych lat 2020 – 2025. Wśród osób bezrobotnych dominują osoby powyżej 50 roku życia, niemniej jednak znaczący udział mają także osoby młode (do 30 roku życia), co jest zjawiskiem bardzo niepokojącym. W 2024 r. osoby długotrwale bezrobotne, tj. takie, których okres pozostawania bez pracy w ciągu ostatnich dwóch lat wyniósł co najmniej 12 miesięcy, stanowiły ponad 68,5% ogólnej liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych. Źródłem utrzymania się osób bezrobotnych na terenie gminy są prace sezonowe, dorywcze, jak również pomoc społeczna i pomoc rodziny. Zabiegi te nie gwarantują stabilności finansowej rodzin, dlatego też częstym zjawiskiem jest emigracja zarobkowa. Największymi pracodawcami na terenie gminy są: - placówki oświatowe, - administracja publiczna: Urząd Miasta i Gminy w Wąchocku oraz jednostki organizacyjne, - przedsiębiorstwa handlowe i usługowe prywatnych podmiotów gospodarczych.

WNIOSKI

- 1) Biorąc pod uwagę strukturę lokalnej gospodarki, podstawowym kierunkiem działań samorządu gminnego w zakresie pobudzania rozwoju gospodarczego wydaje się być

wspieranie przedsiębiorczości – rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw, w zakresie zgodnym z kompetencjami i przepisami prawa.

- 2) W strukturze gospodarczej gminy Wąchock rolnictwo odgrywa znacznie mniejszą rolę niż w przeszłości. Produkcja rolnicza w gminie charakteryzuje się niską towarowością. Większość funkcjonujących tu gospodarstw rolnych to rozdrobnione rodzinne gospodarstwa o powierzchni do 5,0 ha, których działalność ogranicza się do samozaopatrzenia. Szanse na wyraźny rozwój funkcji rolniczej w gminie nie są duże ze względu na istniejące warunki przyrodnicze, zwłaszcza słabej jakości gleby. W odniesieniu do najmniejszych gospodarstw rolnych przewidywane jest raczej wygaszanie działalności rolniczej, przede wszystkim z uwagi na niewielką opłacalność małoobszarowych upraw.
- 3) Konieczne jest podjęcie działań prowadzących do przemiany lokalnego rolnictwa i co za tym idzie polepszenia sytuacji materialnej ludności prowadzącej gospodarstwa rolne. Alternatywą dla niskodochodowego tradycyjnego rolnictwa może być rozwój rolnictwa o dualnym charakterze tj. takiego, które dostarcza nie tylko żywności ale świadczy także inne usługi. Rozszerzenie dotychczasowych funkcji lokalnego rolnictwa można uzyskać poprzez m.in. łączenie produkcji rolniczej w gospodarstwach z inną działalnością np. turystyką wiejską. Istotną kwestią jest również produkcja zdrowej żywności, która w ostatnim czasie zyskuje na znaczeniu. Na terenie gminy Wąchock występują dogodne warunki do powstawania gospodarstw agroturystycznych, rozwoju turystyki i rekreacji. Wysokie walory przyrodniczo – krajobrazowe, czyste powietrze, obecność kompleksów leśnych tworzą dobry mikroklimat terenu gminy.
- 4) Warto dbać o utrzymanie powiązanych z rolnictwem elementów/wydarzeń kulturowych (np. dożynki), które mogą stanowić ważny element tożsamości gminy i jej mieszkańców, a jednocześnie atrakcyjny element niezbędnej polityki promocyjnej gminy.
- 5) Pomimo niskiego poziomu bezrobocia rejestrowanego, konieczna jest współpraca gminy Wąchock z powiatem starachowickim i podległymi mu jednostkami w zakresie zapobiegania bezrobociu, aktywizacji osób pozostających bez pracy, szczególnie z grup o najtrudniejszej sytuacji rynkowej.

SYTUACJA FINANSOWA GMINY - UWARUNKOWANIA

Nazwa obszaru	Charakterystyczne cechy gminy Wąchock
Budżet gminy	DOCHODY
	Dochody gminy Wąchock w 2024 r. wynosiły ponad 42,0 mln zł, tj. o 35,7% więcej niż w 2020 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2024 r. jednostka osiągnęła dochody na poziomie 6 688,03 zł. Analizując dane z lat 2020 – 2024, dochody przypadające na 1 mieszkańca gminy z roku na rok wzrastają, co jest zjawiskiem

	korzystnym. Dla porównania dochody budżetu gminy w 2020 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca były na poziomie 4 859,03 zł. W strukturze dochodów największy udział mają dochody bieżące, które w okresie objętym analizą tj. w latach 2020-2024 stanowiły około 93% całości budżetu w 2020 r. do około 94% w 2024 r. Na dochody bieżące składa się głównie subwencja ogólna, udziały w podatkach dochodowych (PIT/CIT) oraz dochody własne z podatków lokalnych i opłat. Dochody własne gminy są podstawowym rodzajem dochodów budżetowych, które warunkują możliwości rozwojowe gminy. Wysokość dochodów własnych zależy przede wszystkim od poziomu zamożności społeczności lokalnej, która odprowadza podatek dochodowy od osób fizycznych oraz poziomu zainwestowania gminy, który wpływa na skalę dochodów z tytułu podatku CIT i podatku od nieruchomości.
	WYDATKI Wydatki gminy Wąchock w 2024 r. wynosiły blisko 39,4 mln zł, tj. o ponad 41% więcej niż w roku 2020. W przeliczeniu na 1 mieszkańca gmina Wąchock w 2024 r. wydała 6 259,14 zł. Dla porównania w 2020 r. wydatki budżetu gminy w przeliczeniu na mieszkańca wynosiły 4 219,67 zł. W strukturze wydatków gminy Wąchock za lata 2020 - 2024, analizowanej według działów klasyfikacji budżetowej, największe wydatki gmina ponosi na oświatę i wychowanie (36,8% ogółu wykonanych wydatków w 2024 r.). Przez cały okres objęty analizą z roku na rok wydatki w tym dziale wykazują tendencję wzrostową. Biorąc pod uwagę wydatki inwestycyjne gminy, najwięcej środków finansowych na inwestycje przeznaczono w 2022 r., kiedy to wydatki inwestycyjne wynosiły ponad 5,7 mln zł oraz w 2023 r. – ponad 3,6 mln zł. Tak duża skala inwestycji istotnie wpłynęła na wzrost poziomu życia lokalnej społeczności, jednak spowodowała także określone konsekwencje finansowe dla gminy. W latach 2022 i 2023 wynik budżetu gminy był deficytem – wydatki gminy przekroczyły jej dochody. Budżet gminy w latach 2020 i 2021 zamknął się nadwyżką.
Polityka inwestycyjna	Projekty inwestycyjne na terenie gminy finansowane są ze środków własnych oraz zewnętrznych. Realizacja inwestycji przez gminę świadczy o trosce o przyszłość i dobrobyt mieszkańców. Inwestycje wskazują na strategiczne działania samorządu w celu poprawy jakości życia, wzrostu gospodarczego a także rozwoju infrastruktury. Ograniczone zasoby finansowe nie pozwalają na realizację przez gminę dużych zadań inwestycyjnych bez wsparcia zewnętrznego. Dokładając wszelkich starań gmina aplikuje o dodatkowe środki pozwalające (przy wkładzie własnym) realizować inwestycje, poprzez które zwiększa się konkurencyjność gminy. Dodatkowe źródła finansowania inwestycji gminnych stanowią głównie:

dofinansowania ze środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, Fundusz Dróg Samorządowych, Fundusze Ministerstwa Sportu i Turystyki (Fundusz Kultury Fizycznej), Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dofinansowania i dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, itp.

WNIOSKI

- Gmina pozyskuje środki zewnętrzne na realizację inwestycji. Należy założyć kontynuację i intensyfikację działań w tym obszarze. Gmina powinna aktywnie poszukiwać dotacji, dofinansowań, innych źródeł finansowania inwestycji i projektów rozwojowych.
- Gmina powinna prowadzić zrównoważoną politykę finansową na tyle, na ile to możliwe ze względu na uwarunkowania zewnętrzne (np. kryzysy energetyczne, gospodarcze itp.).
- Największe wydatki finansowe w budżecie gminy dotyczą działu „Oświata i wychowanie”. Niezależnie od sytuacji demograficznej gminy, kwestia ta winna być przedmiotem szczególnej uwagi.
- Realizacja polityki rozwoju, prowadzącej do zwiększania dochodów własnych gminy (np. w wyniku rozwijania lokalnej przedsiębiorczości).

1.5. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest to jedną z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego, pozwala porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie. Nazwa SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza:

S – *Strengths* (mocne strony), W – *Weaknesses* (słabości, słabe strony), O – *Opportunities* (możliwości, szanse), T – *Threats* (zagrożenia).

Analiza strategiczna SWOT:

- **MOCNE STRONY** to cechy, które wyróżniają gminę od innych jednostek i stanowią jej przewagę konkurencyjną,
- **SŁABE STRONY** to negatywne cechy gminy, generalnie będące konsekwencją ograniczeń szeroko rozumianych zasobów lub zaniedbań w kontekście rozwoju,
- **SZANSE** to korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym gminy, które właściwie wykorzystane mogą stanowić dla niej istotny impuls rozwojowy,
- **ZAGROŻENIA** to niekorzystne zjawiska zewnętrzne o różnym charakterze, które mogą być poważną barierą rozwoju dla gminy.

Mocne i słabe strony odnoszą się do uwarunkowań i czynników wewnętrznych, które gmina generuje i na które ma wpływ. Szanse i zagrożenia dotyczą cech otoczenia, czyli czynników zewnętrznych, które oddziałują lub mogą oddziaływać na gminę, zarówno pozytywnie jak i negatywnie. Czynniki tkwiące w otoczeniu zewnętrznym nie są zależne od gminy, ale mogą mieć znaczący wpływ na jej rozwój.

Analizę SWOT dla gminy Wąchock wykonano w oparciu o następujące dane:

- wnioski z opisu stanu aktualnego gminy (opis sytuacji klimatyczno – środowiskowej, społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Wąchock),
- informacje pozyskane z Urzędu Miasta i Gminy w Wąchocku,
- dane GUS (Bank Danych Lokalnych),
- wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Wąchock, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych.

Ustalenia analizy strategicznej SWOT stanowią punkt wyjścia do sformułowania celów i kierunków rozwoju gminy Wąchock.

Tabela 4. Analiza SWOT dla gminy Wąchock

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1) Korzystne położenie gminy w układzie transportowym - przez terytorium gminy przebiega droga krajowa nr 42 (DK42) oraz nowowymbudowana obwodnica Wąchocka (droga dwujezdniowa o dwóch pasach ruchu w każdym kierunku o parametrach technicznych klasy GP2/2 – droga główna ruchu przyspieszonego). Ostatni odcinek obwodnicy oddany został do ruchu w maju 2026 r.; 2) Przez północno-wschodni obszar gminy przebiega droga wojewódzka nr 744, łącząca Radom (droga krajowa nr 12) z Wąchockiem (droga krajowa nr 42). Jej fragment na terenie gminy jest niewielki – ma około 1,7 km długości i przebiega wyłącznie przez miasto Wąchock; 3) Liczne powiązania sieci dróg lokalnych zapewniają sprawny dojazd do wszystkich miejscowości; 4) Przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 25 relacji Łódź Kaliska – Dębica, której trasa obejmuje województwo łódzkie, świętokrzyskie oraz podkarpackie; 5) Dobra dostępność do usług oświaty, kultury, opieki zdrowotnej oraz sportu i rekreacji na terenie miasta. 6) Położenie miasta i gminy Wąchock w Staropolskiej Aglomeracji, w bezpośrednim sąsiedztwie miast przemysłowych – Starachowice oraz Skarżysko-Kamienna oraz w zespole obszarów chronionych stwarza możliwości rozwojowe dla funkcji usługowo – rolniczej oraz odlewniczo- metalowej; 7) Brak uciążliwego przemysłu oraz wysokie walory przyrodniczo –	1) Znaczne braki w infrastrukturze rekreacyjnej, turystycznej i około turystycznej, 2) Rozdrobnienie gospodarstw rolnych, niska opłacalność produkcji rolnej, 3) Występowanie na terenie gminy obszarów szczególnego zagrożenia powodzią (obszary te obejmują głównie dolinę rzeki Kamiennej), 4) Słabej jakości gleby – brak szans na wyraźny rozwój funkcji rolniczej, mimo korzystnych uwarunkowań wynikających z bliskiego położenia miasta Kielce – chłonnego rynku zbytu produktów rolnych, 5) Obecność nieekologicznych indywidualnych źródeł ciepła odpowiadających za zjawisko „niskiej emisji”, 6) Niski stopień pokrycia terenu gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – duża część obszaru gminy nie jest objęta szczegółowymi regulacjami dotyczącymi zagospodarowania terenu, wynikającymi z planów miejscowych, 7) Niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna, z której obecnie korzysta ok. 43,1% mieszkańców gminy, 8) Niekorzystna struktura demograficzna gminy. Ludność gminy reprezentuje typ społeczeństwa regresywnego, starzejącego się. Wskaźniki demograficzne dla gminy nie są korzystne i prognozują dalszy spadek liczby ludności zamieszkującej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
krajobrazowe gminy Wąchock stanowią doskonałą bazę do powstawania gospodarstw agroturystycznych, rozwoju turystyki i rekreacji.	gminę, 9) Podmioty gospodarcze funkcjonujące na terenie gminy to głównie mikroprzedsiębiorstwa zapewniające niewielką liczbę miejsc pracy, 10) Uboga oferta pracy na lokalnym rynku, brak możliwości rozwoju osobistego, emigracja ludzi młodych, 11) Niski stopień pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Łącznie na terenie gminy Wąchock obowiązują 2 miejscowe plan zagospodarowania przestrzennego. Zajmują powierzchnie 161752,77 m² i pokrywają swoim zasięgiem 1% powierzchni gminy, 12) Wymagający wzmocnienia poziom aktywności lokalnej społeczności, 13) Ukryte bezrobocie w gospodarstwach rolnych, 14) Niedostateczna liczba połączeń komunikacji zbiorowej w niektórych obszarach gminy – ryzyko wykluczenia komunikacyjnego w odniesieniu do wybranych grup społecznych.

SZANSE	ZAGROŻENIA
1) Zmiany w polityce spójności i nowe programy unijne mogą oferować dodatkowe środki na realizację projektów w gminach wiejskich, w tym na rozwój infrastruktury, przedsiębiorczości czy aktywizację społeczną, 2) Wzrost popytu na usługi turystyczne, agroturystyczne, 3) Wzrost zainteresowania stylem życia „slowlife”- w dobie ciągłego pośpiechu coraz więcej osób poszukuje równowagi w swoim życiu. Bliskość natury a także autentyczność lokalnych tradycji przyciągają osoby, które chcą oderwać się od codzienności miejskiego zgiełku, 4) Włączenie gminy wraz z jej zasobami w sieć współpracy z innymi samorządami w kierunku budowy wspólnej oferty wypoczynkowo – rekreacyjnej lub turystycznej – szczególnie aktywnego wypoczynku, przy wykorzystaniu uwarunkowań wynikających z położenia i ukształtowania terenu (np. drogi dla rowerów), 5) Dostępność dofinansowań na przedsięwzięcia proekologiczne w tym m.in. związane z ograniczeniem „niskiej emisji”, rozwój odnawialnych źródeł energii, budowę przydomowych oczyszczalni ścieków itp., 6) Wzrost świadomości w zakresie ochrony środowiska naturalnego i zachowań proekologicznych wśród młodszych pokoleń – szansa na poprawę stanu środowiska naturalnego przy jednoczesnym obniżeniu nakładów finansowych ponoszonych przez samorząd gminny (np. na likwidację dzikich wysypisk śmieci), 7) Dostępność programów rządowych i systemów finansowych wspierających przedsięwzięcia, których realizacja znajduje się w kompetencjach lub też jest kluczowa dla samorządu gminnego (np. polityka prorodzinna oraz senioralna, edukacja, kultura i sport), 8) Współpraca z samorządami (gminnymi, powiatowymi, wojewódzkimi).	1) Malejąca opłacalność produkcji rolnej, brak stabilności cen produktów rolnych, 2) Niestabilna polityka państwa wobec obszarów rolnictwa i obszarów wiejskich, 3) Nieprzewidziane zagrożenia powodujące kryzys gospodarczy (pandemia, wojna), 4) Zagrożenia wynikające ze zmian klimatu (przymrozki, susza, nawałnice, gradobicia itp.), 5) Niestabilne przepisy prawne, różna interpretacja przepisów, 6) Skomplikowane procedury pozyskiwania środków zewnętrznych na dofinansowanie zadań inwestycyjnych, 7) Duża konkurencja w aplikowaniu o środki zewnętrzne, 8) Niekorzystne zmiany demograficzne (starzejące się społeczeństwo, spadek liczby ludności - niski wskaźnik urodzeń, masowa migracja), 9) Niska świadomość ekologiczna będąca zagrożeniem dla środowiska naturalnego (zanieczyszczenie powietrza, lasów i wód gruntowych, dzikie wysypiska, zanieczyszczenie pestycydami i nawozami), 10) Niepewna sytuacja gospodarcza kraju i państw Unii Europejskiej, 11) Wysokie koszty produkcji oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy, 12) Stagnacja gospodarcza regionu, 13) Wzrost inflacji - ryzyko wyhamowania poziomu inwestycji oraz rozwoju gminy, 14) Regulacje prawne wprowadzane na szczeblu centralnym dotyczące wzrostu cen energii, skutkujące pogorszeniem konkurencyjności rodzimego biznesu.

WNIOSKI

Diagnoza sytuacji klimatyczno – środowiskowej, społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Wąchock oraz przeprowadzona analiza SWOT pozwoliły zidentyfikować potencjały i bariery rozwojowe gminy oraz określić cele i kierunki działań w perspektywie do 2035 r.

W oparciu o ustalenia analizy SWOT należy stwierdzić, że gmina Wąchock powinna w dalszym ciągu rozwijać się wykorzystując atrakcyjne położenie administracyjne jak i geograficzne. Należy intensyfikować działania w kierunku rozwijania turystyki, agroturystyki i rekreacji. Nieodzownym warunkiem powodzenia tego zamierzenia jest skuteczna promocja gminy, jako miejsca atrakcyjnego dla turystów. Warto nadmienić, że o atrakcyjności danego obszaru świadczą nie tylko uwarunkowania przyrodnicze ale również stopień i jakość wyposażenia w infrastrukturę, dostępność obiektów kultury, sportu, rekreacji. Dobry stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej (chodniki, parkingi, drogi dla pieszych i rowerów itp.), wyposażenie w infrastrukturę techniczną (sieci wodociągowe, kanalizacyjne), dostępność infrastruktury społecznej, czy wysoka jakość i dostępność usług społecznych pomogą w poszukiwaniach zarówno turystów, inwestorów jak i osób zainteresowanych osadnictwem w czystej i pięknej okolicy.

Realizacja inwestycji we wspomnianych obszarach spowoduje wzrost atrakcyjności gminy. Zaniechanie inwestycji będzie miało wpływ zarówno na ograniczenia w wykorzystaniu istniejących szans, jak i na wzmocnienie negatywnego oddziaływania zagrożeń.

Dla powodzenia w realizacji zakładanych celów ważna jest kompleksowość działań. Należy zatem dążyć także do zwiększania stopnia integracji i aktywności lokalnej społeczności. Warto wspierać aktywność mieszkańców i ich organizacji w tworzeniu infrastruktury i różnorodnych form życia społecznego gminy, gdyż ma to wpływ na wykorzystanie pojawiających się szans i ograniczenie zagrożeń. Należy zwiększać atrakcyjność obszaru gminy, w szczególności dla osób młodych i wykształconych, by zachęcić je do pozostania i zmniejszyć zagrożenie migracją zarobkową. Ważne jest również poszerzenie oferty kulturalnej oraz rozbudowa bazy sportowej, które będą sprzyjać napływowi potencjalnych mieszkańców, turystów i inwestorów. A w sytuacji starzejącego się społeczeństwa (niekorzystne prognozy demograficzne) należy przygotować się na poszerzenie usług dla seniorów.

Nie ulega wątpliwości, że tak duża skala potrzeb wymagać będzie znaczących nakładów finansowych, przekraczających możliwości budżetowe gminy. Dlatego też w celu wzmocnienia możliwości finansowych, należy poszukiwać wsparcia budżetu ze środków zewnętrznych (fundusze krajowe, unijne).

Wśród zewnętrznych możliwości finansowych najważniejszą jest maksymalne wykorzystanie środków bezzwrotnych, głównie z UE (warto zwrócić uwagę także na tzw. Fundusze Norweskie oraz środki krajowe, zwłaszcza w obszarze infrastruktury technicznej).

II. PLAN STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY WĄCHOCK

Strategia Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 jest dokumentem, w którym zdiagnozowano aktualną sytuację społeczną, gospodarczą, przestrzenną i klimatyczno - środowiskową. Zwrócono uwagę zarówno na mocne strony, jak i obszary problemowe.

W procesie tworzenia Strategii istotne jest również określenie misji i wizji. Są to dwa elementy Strategii ukazujące najważniejsze kierunki rozwoju. Strategia ustanawia jednocześnie podstawy dla podejmowania kluczowych decyzji w przyszłości, tworzenia planów szczegółowych i kreowania projektów o zasadniczym wpływie na rozwój lokalny. Posiadając Strategię gmina będzie dążyć do identyfikacji i wykorzystywania nieodkrytych dotychczas potencjałów i szans rozwojowych. Determinacja i konsekwencja działań strategicznych podejmowanych przez władze lokalne wraz z wyzwaniem i utrwalaniem aktywności społeczności lokalnej prowadzić będzie do intensyfikowania rozwoju lokalnego.

Strategia jest dokumentem stanowiącym fundament systemu zarządzania sukcesywnym rozwojem gminy. Rozpoznanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców stworzyło podstawy do określenia wizji i misji gminy Wąchock a następnie pozwoliło na stworzenie podstaw do uruchomienia pożądanych procesów rozwojowych. Niwelowanie istniejących barier rozwoju gminy wymaga równocześnie od różnych środowisk i grup społecznych a także liderów życia społeczno-gospodarczego nowych inicjatyw i niekonwencjonalnych działań. Niniejsza Strategia powinna przyczynić się do tworzenia sprzyjających warunków i promowania rozwoju gospodarstw agroturystycznych, turystyki wiejskiej, podejmowania inicjatyw samozatrudnienia, skutecznego wspierania przedsiębiorczości. Powinna również pozwolić na wzrost jakości ochrony zdrowia, przyczynić się ożywiania życia kulturalnego w gminie, powstawania nowych inicjatyw służących spędzaniu wolnego czasu przez mieszkańców, zwłaszcza młodzieży i dzieci oraz osób starszych. Zakłada się, że wdrażanie Strategii będzie wynikiem aktywności możliwie dużej liczby podmiotów lokalnych.

2.1. WIZJA ROZWOJU GMINY WĄCHOCK

Wizja gminy to obraz przyszłości, którą jednostki samorządu terytorialnego chcą wykreować. To koncepcja przyszłości gminy i jej najbardziej fundamentalna aspiracja, która powinna być wspólna zarówno dla organów gminy, jak i dla wszystkich podmiotów ją tworzących. Biorąc pod uwagę wyniki analizy SWOT oraz aspiracje wyrażane przez mieszkańców i władze gminy zdefiniowano kluczowe elementy, które znalazły swoje odzwierciedlenie w wizji gminy.

Gmina Wąchock atrakcyjnym miejscem do życia i inwestowania.

2.2. MISJA ROZWOJU GMINY WĄCHOCK

Misja gminy określa ideę i ogólny kierunek jej rozwoju. Koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom gminy i jego mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje na wiodące dziedziny w gospodarce gminy, które stanowią jej bazę ekonomiczną i podstawę egzystencji. Misja gminy to uzasadnienie sensu jej istnienia. Wyznaczenie misji to istotny element Strategii. Ma ona nie tylko wskazywać generalny kierunek, w którym podąża gmina, ale także w sposób ogólny określać, co gmina zamierza osiągnąć w określonym horyzoncie czasowym. Inaczej mówiąc misja rozwoju to deklaracja intencji władz samorządowych co do kierunków przyszłego rozwoju gminy. Określa ona przyszłościowy obraz gminy oraz informuje o wspólnych wartościach i przekonaniach leżących u podstaw podejmowania określonych działań. Ma istotną wartość informacyjną zarówno dla mieszkańców gminy, podmiotów gospodarczych, jak i dla jej otoczenia. Wreszcie misja spełnia funkcję promującą gminę, w szczególności wobec potencjalnych inwestorów.

Misją gminy Wąchock jest budowanie nowoczesnej gminy, o spójnej przestrzeni, z rozwiniętą przedsiębiorczością, turystyką, zapewniającej wysoki standard życia mieszkańcom.

2.3. PLAN STRATEGICZNY

Strategia rozwoju gminy zbudowana została w oparciu o elementy składowe wzajemnie sobie podległe w hierarchii ważności: cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań i wynikające z nich działania. Ich realizacja służyć ma osiągnięciu stanu określonego w misji oraz wizji gminy.

Cele zdefiniowane zostały na podstawie diagnozy stanu obecnego gminy Wąchock a także przeprowadzonych konsultacji (w formie ankietyzacji) z mieszkańcami i w sposób bezpośredni nawiązują do wizji i misji rozwoju gminy.

Zgodnie z art. 10 e ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 662), Strategia „określa w szczególności cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno - środowiskowym”.

Dla każdej z analizowanych sfer tj. społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej sformułowany został cel strategiczny, z którego wynikają cele operacyjne. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono kierunki działań. Każdemu z tych kierunków przypisano działania, które należy traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przykładowych działań w danym zakresie określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty gminy w perspektywie długofalowej.

Rysunek 1. Schematyczne zestawienie elementów budujących Strategię

Sformułowane cele strategiczne rozwoju gminy przypisane zostały do określonych sfer rozwoju: społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej, które są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej jest racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Z kolei zadania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej będą podstawą do realizacji zadań w sferze gospodarczej, rozwoju usług społecznych, a także pozytywnie wpłyną na poprawę jakości środowiska przyrodniczego. Cele osiągnięte w ramach sfery społecznej i gospodarczej wpłyną również na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni.

Plan strategiczny rozwoju gminy Wąchock w układzie sfer rozwoju oraz przypisanych im celów strategicznych i operacyjnych w perspektywie do 2035 r.

SFERA SPOŁECZNA		
SFERA PRZESTRZENNA	CEL STRATEGICZNY 1	
	WYSOKIEJ JAKOŚCI KAPITAŁ SPOŁECZNY	
	CELE OPERACYJNE	
	1.1.	Poprawa dostępności usług i przestrzeni publicznych
	1.2.	Doskonalenie działania administracji lokalnej oraz wzmacnianie współpracy samorządów w regionie
	1.3.	Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego
	1.4.	Rozwój społeczeństwa informacyjnego

SFERA GOSPODARCZA		
SFERA GOSPODARCZA	CEL STRATEGICZNY 2	
	ZDYNAMIZOWANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY W OPARCIU O MAKSYMALNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I ZASOBÓW	
	CELE OPERACYJNE	
	2.1.	Zrównoważony wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich
	2.2.	Poprawa warunków do inwestowania i powstawania nowych miejsc pracy
	2.3.	Zwiększenie rozpoznawalności gminy oraz wzrost zainteresowania ofertą lokalnej gospodarki
	2.4.	Transformacja w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

SFESTRZENNA I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA		
SFERA PRZESTRZENNA	CEL STRATEGICZNY 3	
	ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA I GMINY WĄCHOCK	
	CELE OPERACYJNE	
	3.1.	Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i zrównoważonej mobilności
	3.2.	Bezpieczeństwo ekologiczne
	3.3.	Racjonalne i skuteczne zarządzanie przestrzenią gminy

CEL STRATEGICZNY I:

WYSOKIEJ JAKOŚCI KAPITAŁ SPOŁECZNY

Głównym celem działań podejmowanych w ramach celu strategicznego I, jest poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego. Kierunki działań przyjęte dla realizacji celu strategicznego I związane są z realizacją polityki zrównoważonego rozwoju w obszarze społecznym, który zakłada poprawę jakości i dostępności usług społecznych i zdrowotnych, umiejętność tworzenia lepszych warunków życia, aktywizacji społeczności lokalnej a także zwiększeniu efektywności w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Konkurencyjność gminy będzie przejawiać się w zapewnianiu lepszych warunków życia mieszkańców, dbaniu o rozwój potencjału ludzkiego, zapobieganie i przeciwdziałanie występowaniu zjawisk patologicznych.

Jakość życia wzrasta, jeśli wzrasta poziom, m. in.: oferowanej edukacji, lokalnej przedsiębiorczości oraz bezpieczeństwa, a także poprawia się dostęp do usług medycznych i innych usług społecznych. Ważna dla rozwoju społecznego gminy jest tak rozbudowana, zróżnicowana, oferta dla mieszkańców, która będzie odpowiadać na potrzeby każdej grupy zawodowej, wiekowej czy zróżnicowanej ze względu na płeć, sytuację rodzinną lub materialną, a także osób narażonych na wykluczenie społeczne. Dla ukształtowania silnego i konkurencyjnego kapitału ludzkiego konieczne jest efektywne rozwiązywanie problemów społecznych w gminie. Monitorowanie i skuteczne ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych zapobiega rozwarstwieniu lokalnego społeczeństwa.

Za poprawą jakości usług społecznych idzie rozbudowanie infrastruktury społecznej i technicznej, uwzględniające potrzeby osób młodych (atrakcyjność osiedleńcza). Należy dążyć do zapewnienia warunków rozwoju społeczeństwa informacyjnego i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu. Powszechny dostęp do Internetu oraz umiejętność korzystania z jego zasobów wpływa na wzrost atrakcyjności kapitału ludzkiego m.in. na rynku pracy. Im bardziej wykształcone społeczeństwo, tym lepiej i szybciej potrafi dostosować się do zmieniających się warunków. Dostępność internetu ma pozytywny wpływ również na usprawnienie komunikacji społecznej. Zauważyć należy że rozbudowa infrastruktury informatycznej, umożliwiającej różnorodne aktywności „na odległość” poza bezpośrednimi korzyściami w postaci dostępu do informacji może też przynieść korzyści polegające na zwiększeniu atrakcyjności gminy dla osiedlania się na jej obszarze.

Ze względu na niekorzystne trendy demograficzne gminy Wąchock, związane ze starzeniem się lokalnej społeczności, należy dążyć do rozbudowy infrastruktury oraz stworzenia oferty społecznej, która będzie odpowiadać potrzebom osób niesamodzielnych, starszych, samotnych, narażonych na wykluczenie społeczne.

CEL STRATEGICZNY II:**ZDYNAMIZOWANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY W OPARCIU O MAKSYMALNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I ZASOBÓW**

Cel strategiczny II zakłada poprawę sytuacji gospodarczej gminy Wąchock. Rozwój gospodarczy oparty będzie na zasadzie zrównoważonego rozwoju - dążenie do równowagi pomiędzy potrzebami gospodarczymi i wymaganiami ochrony środowiska oraz uwarunkowaniami przestrzennymi. Gmina Wąchock jest gminą miejsko- wiejską, należącą do tych obszarów województwa świętokrzyskiego, na których rolnictwo jest na bardzo niskim

poziomie, mało dochodowe ze względu na słabą jakość gleb, ale stanowi główny dział lokalnej gospodarki (poza funkcją leśną) i jest jednym ze źródeł utrzymania miejscowej ludności. Niska opłacalność produkcji rolnej sprawia, że nie jest to jedyne źródło utrzymania ludności posiadającej gospodarstwa rolne. Osiąganie niskich dochodów z rolnictwa powoduje, że mieszkańcy podejmują prace dodatkowe, znajdując zatrudnienie na lokalnym rynku pracy (m.in. w usługach) lub w najbliższych miastach, takich jak Kielce, Starachowice czy Skarżysko- Kamienna. Część mieszkańców gminy prowadzi własną działalność gospodarczą, a część utrzymuje się z rent i emerytur.

Wobec powyższego konieczne jest podjęcie kroków umożliwiających przemianę rolnictwa funkcjonującego w dotychczasowym kształcie i co za tym idzie polepszenia sytuacji materialnej ludności prowadzącej gospodarstwa rolne. Alternatywą dla niskodochodowego tradycyjnego rolnictwa może być rozwój rolnictwa o dualnym charakterze tj. takiego, które dostarcza nie tylko żywności, ale świadczy także inne usługi. Rozszerzenie dotychczasowych funkcji lokalnego rolnictwa można uzyskać poprzez m.in. łączenie produkcji rolniczej w gospodarstwach z inną działalnością np. agroturystyką, turystyką i wypoczynkiem, sprzedażą bezpośrednią produktów pochodzących z własnych gospodarstw rolnych. Ze względu na brak uciążliwego przemysłu, na terenie gminy występują dogodne warunki do powstawania gospodarstw agroturystycznych. Jakość powietrza, obecność kompleksów leśnych tworzą dobry mikroklimat terenu gminy.

Działalność inna niż rolnictwo reprezentowana jest głównie przez małe i średnie zakłady rodzinne. Należy podejmować działania dla zwiększenia aktywności mieszkańców gminy do zakładania i prowadzenia własnych biznesów. Samorząd gminy dysponuje narzędziami, których zastosowanie może przyczynić się do poprawy sytuacji w tym obszarze. Do narzędzi tych zaliczyć należy np. ułatwienia administracyjne dla nowopowstających podmiotów gospodarczych, aktywne wspieranie doradztwa w zakresie podejmowania i prowadzenia własnego biznesu itp.

Ponadto w gminie powinny być wspierane wszelkiego rodzaju inicjatywy gospodarcze, w tym wspieranie mikro i małych przedsiębiorców, promowanie gminy w celu pozyskania zainteresowania inwestorów zewnętrznych. Ważnym kierunkiem rozwoju gminy jest również turystyka i związana z nią rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-sportowej, turystycznej. Dla wzmocnienia efektów działań podejmowanych dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej

gminy Wąchock należy zadbać o promocję gminy jako miejsca atrakcyjnego do inwestowania.

CEL STRATEGICZNY III:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA I GMINY WĄCHOCK

Realizacja wszystkich zamierzeń inwestycyjnych musi odbywać się w zgodzie z łańcem przestrzennym, aby zapobiec niezrównoważonemu rozwojowi urbanistycznemu gminy. Zadania w obszarze zagospodarowania przestrzeni mają na celu polepszenie jakości życia mieszkańców, a także stworzenie jak najlepszych warunków dla przedsiębiorców zarówno obecnych jak i potencjalnych przy jednoczesnej dbałości o środowisko naturalne. Cel strategiczny III zakłada wzrost stopnia wyposażenia obszaru gminy w infrastrukturę techniczną, która jest podstawowym czynnikiem aktywizującym postęp społeczno-gospodarczy. Stanowi podstawę wszelkiej działalności gospodarczej, wpływa na jakość życia mieszkańców oraz zabezpiecza środowisko naturalne.

Zmodernizowane, bezpieczne drogi, chodniki, ścieżki rowerowe, gwarantują bezpieczeństwo komunikacyjne; nowoczesna i pełna infrastruktura komunalna pozwala na optymalną ochronę środowiska naturalnego. Ważne jest tu także wdrażanie rozwiązań, których celem będzie ograniczenie zjawiska tzw. „niskiej emisji”. Działania służące poprawie jakości powietrza (m.in. termomodernizacja budynków, wymiana przestarzałych, niskosprawnych źródeł ciepła, promocja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych itd.), realizowane na poziomie lokalnym- gminnym, przyczynią się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz redukcji zużycia energii finalnej poprzez podniesienie poziomu efektywności energetycznej. Poza działaniami na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego, polityka zrównoważonego rozwoju kładzie silny nacisk na kwestie związane z ochroną środowiska naturalnego. Korzystny stan środowiska zamierza się osiągnąć poprzez działania w sferze gospodarki ściekami i odpadami, prowadzenie gospodarki rolnej i przestrzennej niepowodującej degradacji środowiska, rozbudowę infrastruktury technicznej chroniącej środowisko oraz szeroką edukację ekologiczną. Poprzez oferowanie terenów odpowiednio przygotowanych pod inwestycje wraz z odpowiednią infrastrukturą techniczną (sieć wodociągowa, kanalizacyjna, drogowa, system gospodarki odpadami, itp.) samorząd stwarza warunki dla rozwoju gospodarczego. Działania służące rozwojowi przedsiębiorczości i infrastruktury technicznej nie mogą ograniczać się do granic administracyjnych jednej gminy, czy nawet jednego powiatu. Wskazana jest współpraca międzygminna, której efektem może być kompleksowy rozwój sieci infrastrukturalnej, zmniejszenie kosztów inwestycji, a także możliwość pozyskania większego wsparcia finansowego ze środków strukturalnych Unii Europejskiej. Wymienione działania wpłyną nie tylko na komfort życia mieszkańców i lokalne środowisko, ale będą miały m.in. pozytywny wpływ na stan rzek i wód podziemnych oraz pośrednio na zmniejszenie się ilości zanieczyszczeń trafiających do środowiska. Infrastruktura drogowa, sieć oraz jej stan techniczny, stanowi element ponadregionalnego

systemu komunikacji, dlatego tak ważne jest, aby spełniała wymagania, jakimi charakteryzują się poszczególne kategorie dróg. Działania służące poprawie jakości powietrza (m.in. termomodernizacja budynków, modernizacja źródeł ciepła, promocja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych itd.), realizowane na poziomie lokalnym- gminnym, będą służyć osiągnięciu celów strategicznych określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym dla Polski do roku 2030, tj.: redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz redukcji zużycia energii finalnej poprzez podniesienie poziomu efektywności energetycznej. Racjonalne rozplanowanie przestrzenne gwarantuje funkcjonalność oraz przekłada się na odczuwany przez mieszkańców komfort życia w gminie. Właściwe działania to dbanie o funkcjonalne lokowanie inwestycji, rozplanowanie przestrzeni poszczególnych miejscowości (szlaków komunikacyjnych, zabudowy mieszkaniowej, terenów zielonych) oraz poprawa ich estetyki.

2.4. KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA

Rozdział zawiera zestawienie kierunków działań, które gmina planuje podjąć w ramach każdego z założonych celów operacyjnych. Dla każdego kierunku działań wyznaczono działania. Lista działań nie jest zamknięta, można ją w każdej chwili uzupełniać o nowe elementy w zależności od potrzeb gminy, rodzajów zewnętrznych konkursów oraz możliwości finansowych gminy. Poszczególnym celom operacyjnym przyporządkowano wykaz wstępnie zidentyfikowanych działań inwestycyjnych i organizacyjnych. Ewentualne nowe projekty inwestycyjne wpisujące się w poszczególne cele operacyjne i przypisane im kierunki działań oraz działania nie wymagają aktualizacji Strategii, jeśli zostaną zaakceptowane przez Radę Gminy w uchwałach budżetowych oraz wieloletnich prognozach inwestycyjnych na poszczególne lata, na które została opracowana Strategia. W planie działań zostały wpisane nie tylko zadania pozostające w kompetencji gminy oraz jej jednostek organizacyjnych i podległych, ale także innych podmiotów, w tym osób fizycznych, które przyczynią się do zrównoważonego rozwoju gminy. Poprzez wpisanie takich zadań do Strategii różnorodni beneficjenci będą mogli ubiegać się o zewnętrzne źródła finansowania. Realizacja zadań, przede wszystkim zadań inwestycyjnych, wymaga znacznych środków finansowych. Budżet gminy samodzielnie nie będzie w stanie sfinansować większości inwestycji, a zatem konieczne będzie podjęcie starań o pozyskanie środków zewnętrznych, pochodzących z funduszy UE, funduszy ochrony środowiska, budżetu państwa i innych. W przypadku podejmowania inicjatywy przekraczających swym zasięgiem granice administracyjne gminy, bądź jej możliwości kompetencyjne i finansowe, gmina może działać w partnerstwie z innymi podmiotami, w tym samorządami, w obrębie ustanowionego obszaru tematycznego wyczerpującego zakres podjętego wspólnie projektu.

Tabela 5. Cel strategiczny, cele operacyjne i kierunki działań w sferze społecznej gminy Wąchock

CEL STRATEGICZNY 1: WYSOKIEJ JAKOŚCI KAPITAŁ SPOŁECZNY		
Cel operacyjny	Kierunek działań	Działania
1.1. Poprawa dostępności usług i przestrzeni publicznych	<i>Edukacja i usługi</i> <i>wychowawcze</i> <i>dostosowane do</i> <i>wyzwań</i> <i>współczesności</i>	1) Realizacja nowoczesnych metod nauczania (edukacja oparta na doświadczeniu, nauczanie zindywidualizowane, wprowadzenie technologii informacyjno – komunikacyjnych – TIK, edukacja włączająca); 2) Dostosowanie oferty edukacyjnej do indywidualnych potrzeb, problemów i możliwości uczniów – wspierającej zarówno w pokonywaniu różnego rodzaju deficytów i trudności w nauce, jak i w rozwijaniu zainteresowań, uzdolnień i talentów (pozyskiwanie i doskonalenie kadry w zakresie wczesnego diagnozowania i kierunkowania rozwoju dzieci i młodzieży, wdrożenie mechanizmów odkrywania, kształtowania i wspierania talentów, doradztwo edukacyjne i zawodowe, wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, dostęp do specjalistów, asystentura dla uczniów z niepełnosprawnościami itp.), 3) Dążenie do zmniejszania nierówności w dostępie do edukacji, wyrównywanie szans edukacyjnych, wspieranie edukacji pozaszkolnej, 4) Wzrost jakości wczesnego nauczania (wprowadzanie dodatkowych zajęć aktywizujących i rozwijających wielokierunkowo małe dzieci), 5) Promocja uczenia się przez całe życie, również z wykorzystaniem technologii informatycznych, 6) Modernizacja, wyposażenie i cyfryzacja placówek oświatowych wraz z zagospodarowaniem ich otoczenia, 7) Poprawa dostępu do instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, 8) Podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej placówkami oświatowymi oraz kadry pedagogicznej (np. udział w szkoleniach, warsztatach, seminariach),

		9) Kształtowanie przyjaznego środowiska szkolnego (wzajemny szacunek, wspieranie rozwoju emocjonalnego i społecznego, budowanie pozytywnych relacji między uczniami, nauczycielami i rodzicami).
	<i>Promocja i ochrona zdrowia mieszkańców gminy Wąchock</i>	10) Zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej, dostęp do kompleksowej i wysokiej jakości oferty świadczeń zdrowotnych, 11) Współpraca z podmiotami leczniczymi, 12) Promocja i wsparcie zdrowia mieszkańców gminy, w tym realizacja programów profilaktyki zdrowotnej i promocji aktywnego stylu życia w instytucjach społecznych w gminie: ośrodki zdrowia, Centrum Usług Społecznych, placówki oświatowe (profilaktyka uzależnień, aktywizacja ruchowa, ochrona zdrowia psychicznego), 13) Umożliwienie dostępu do specjalistycznych badań lekarskich poprzez uczestnictwo w akcjach ogólnopolskich i z własnych inicjatyw, 14) Poprawa dostępu do lekarzy specjalistów, 15) Rozwój i modernizacja placówek opieki zdrowotnej, 16) Wsparcie działań placówek ochrony zdrowia w zakresie zapewnienia szybkiego diagnozowania.
	<i>Wysoki poziom bezpieczeństwa</i>	1) Podejmowanie działań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży (informowanie i edukowanie na rzecz bezpieczeństwa, w szczególności w ruchu drogowym, kształtowanie odpowiednich zachowań na wypadek sytuacji zagrożenia i zjawisk ekstremalnych, nauka udzielania pierwszej pomocy, zapewnienie bezpiecznej drogi do szkoły, profilaktyka agresji i przemocy rówieśniczej, cyberprzemocy, fobii szkolnej, uzależnień, edukacja w obszarze bezpieczeństwa w sieci itp.), 2) Wsparcie dla lokalnych inicjatyw związanych z bezpieczeństwem,

		3) Sukcesywne doposażenie w specjalistyczny sprzęt jednostek OSP, 4) Prowadzenie szkoleń dla różnych grup zawodowych w zakresie bezpieczeństwa publicznego (szkolenia: strażaków, kadry pedagogicznej i pracowników opieki społecznej), 5) Zakup i montaż systemów monitorujących w miejscach użyteczności publicznej, 6) Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i w przestrzeniach ogólnodostępnych oraz zwiększenie ich dostępności.
	<i>Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</i>	1) Rozwój i modernizacja, a także doposażenie i cyfryzacja instytucji pomocy społecznej, 2) Kontynuacja i doskonalenie działań instytucji pomocy społecznej w gminie, 3) Wsparcie opieki nad osobami starszymi, chorymi, niepełnosprawnymi, 4) Doskonalenie i wzrost efektywności systemu wsparcia dla osób w trudnej sytuacji życiowej, w tym osób starszych, chorych, niepełnosprawnych, bezrobotnych i rodzin wielodzietnych, 5) Kształtowanie pozytywnego obrazu rodzicielstwa w przestrzeni publicznej, 6) Współpraca gminy z instytucjami rynku pracy w celu podejmowania inicjatyw ograniczających skalę bezrobocia (szkolenia, kursy, przekwalifikowania, dotacje, itp.), 7) Monitorowanie zjawisk patologicznych i likwidacja przyczyn dysfunkcji w rodzinach, przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym, 8) Realizacja programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w celu przeciwdziałania zjawiskom patologicznym, 9) Umożliwienie osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym pełnego uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności, zapewnienie skutecznego systemu wsparcia dla wszystkich grup społecznych – realizacja przedsięwzięć aktywizujących, wzmacniających i integrujących społeczność, 10) Deinstytucjonalizacja usług społecznych, 11) Rozwój i modernizacja gminnego zasobu mieszkaniowego,

		12) Wyznaczanie terenów z przeznaczeniem pod zabudowę mieszkaniową.
	<i>Atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego</i>	13) Kształtowanie nawyków uczestnictwa w kulturze fizycznej dzieci i młodzieży m.in. poprzez organizację olimpiad i zawodów sportowych dla dzieci i młodzieży, propagowanie sportu i rekreacji ruchowej wśród osób starszych i z niepełnosprawnościami np. poprzez organizację festynów sportowo – rekreacyjnych, 14) Wzrost atrakcyjności oferty wydarzeń kulturalnych w gminie, 15) Rozszerzenie oferty kulturalnej, sportowo – rekreacyjnej i społecznej na terenie gminy oraz włączanie mieszkańców w czynny udział w życiu kulturalnym i społecznym, 16) Wspieranie lokalnych tradycji i kultury (propagowanie działalności kół gospodyń wiejskich, zespołów ludowych, itp.), 17) Wsparcie dla inicjatyw oddolnych organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, 18) Modernizacja i doposażenie istniejących a także rozbudowa i tworzenie nowych obiektów i przestrzeni przeznaczonych do działalności kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej, wypoczynkowej oraz dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami/ szczególnymi potrzebami, 19) Rozwój i doposażenie świetlic oraz Gminnego Ośrodka Kultury w Mniowie.
1.2. Doskonalenie działania administracji lokalnej oraz wzmacnianie współpracy samorządów w regionie	<i>Sprawną i skuteczną administracją lokalną</i>	1) Rozwój, modernizacja, doposażenie i cyfryzacja bazy administracji lokalnej, 2) Rozwój e-administracji, e-usług wraz z upowszechnieniem korzystania z nich przez mieszkańców i przedsiębiorców, z zapewnieniem cyberbezpieczeństwa, 3) Optymalizacja systemu komunikacji i dialogu samorządu z mieszkańcami, w tym zapewnienie dostępności cyfrowej i informacyjno – komunikacyjnej administracji (m.in. tradycyjne i elektroniczne kanały komunikacji i konsultacji, dostosowywanie ich do potrzeb, możliwości i oczekiwań mieszkańców,

		4) Współpraca regionalna (gminy sąsiednie, powiat) dla rozwoju kapitału ludzkiego i realizacji wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych, 5) Nawiązanie współpracy z podmiotami branży turystycznej, sąsiednimi, wojewódzkimi punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty.
1.3. Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego	<i>Aktywne</i> <i>społeczeństwo</i> <i>obywatelskie</i>	1) Promowanie i wspieranie zaangażowania społecznego i obywatelskiego mieszkańców gminy poprzez m.in. edukację obywatelską, wsparcie i promocje wolontariatu, rozwój mechanizmów współdecydowania o wydatkach budżetu gminy, 2) Wsparcie, rozwój i promocja współpracy z organizacjami pozarządowymi i społecznymi (np. realizacja wspólnych inicjatyw, projektów, powierzanie organizacjom zadań publicznych), 3) Zachęcanie mieszkańców do odprowadzania podatków dochodowych na terenie gminy (uświadamianie korzyści dla wspólnoty lokalnej, akcje promocyjne, informacyjne).
1.4. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	<i>Przeciwdziałanie</i> <i>wykluczeniu</i> <i>cyfrowemu</i>	4) Zapewnienie dostępu do infrastruktury poprzez rozbudowę sieci szerokopasmowego Internetu, w tym światłowodów – szybki i niezawodny dostęp do sieci dla wszystkich mieszkańców, 5) Tworzenie punktów bezpłatnego dostępu do Internetu w miejscach publicznych (m.in. biblioteki, świetlice, instytucje kultury), 6) Kształcenie umiejętności cyfrowych mieszkańców gminy (placówki oświatowe, wsparcie dla grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem cyfrowym – osoby starsze, niepełnosprawne, osoby o niskich dochodach itp.), 7) Uświadamianie lokalnemu społeczeństwu korzyści, jakie można osiągnąć w wyniku optymalnego zarządzania informacją, 8) Promocja uczenia się przez całe życie, również przy pomocy technologii informatycznych, 9) Promowanie wykorzystania nowoczesnych technologii we wszystkich sferach życia w gminie,

		10) Współpraca z organizacjami pozarządowymi i sektorem prywatnym.
--	--	--

Tabela 6. Cel strategiczny, cele operacyjne i kierunki działań w sferze gospodarczej gminy Wąchock

CEL STRATEGICZNY 2: ZDYNAMIZOWANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY W OPARCIU O MAKSYMALNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I ZASOBÓW		
Cel operacyjny	Kierunek działań	Działania
2.1. Zrównoważony wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	<i>Dywersyfikacja źródeł dochodów osób prowadzących gospodarstwa rolne poprzez zwiększenie roli turystyki i rekreacji w lokalnej gospodarce</i>	1) Różnicowanie działalności rolniczej w celu zapewnienia różnorodności działań oraz alternatywnych źródeł dochodów, 2) Rozwój okołorolniczych działalności gospodarczych, związanych np. z agroturystyką, turystyką wiejską i wypoczynkiem, sprzedażą bezpośrednią produktów pochodzących z własnych gospodarstw rolnych, produkcja i sprzedaż zdrowej żywności.
	<i>Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej</i>	1) Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej w oparciu o walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy, w tym m.in. rozbudowa sieci ścieżek rowerowych, 2) Oznakowanie szlaków i atrakcji turystycznych, 3) Budowa/rozbudowa/modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej na terenie gminy, 4) Włączenie obiektów i terenów zabytkowych w możliwości wykorzystania ich walorów na cele społeczne, rekreacyjne i turystyczne, 5) Rozwój obszarów zielonych z infrastrukturą rekreacyjną, sportową i turystyczną, 6) Wspieranie rozwoju komercyjnej działalności turystycznej w gminie, 7) Rozwój obiektów i usług związanych z obsługą turystów, 8) Wspieranie lokalnych inicjatyw – zaangażowanie lokalnych społeczności w rozwój turystyki.
2.2. Poprawa warunków do inwestowania	<i>Interesująca oferta terenów przeznaczonych do</i>	1) Przyjazne dla inwestorów planowanie przestrzenne, 2) Wyznaczanie, uzbrojenie w sieci infrastruktury technicznej oraz promocja terenów inwestycyjnych na terenie gminy,

i powstawania nowych miejsc pracy	<i>zainwestowania</i>	3) Budowanie wspólnej oferty inwestycyjnej terenów z gminami regionu.
	<i>Wspieranie rozwoju i konkurencyjności lokalnego biznesu</i>	1) Poprawa warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz aktywizacja terenów inwestycyjnych w ramach powiązań z ośrodkami sąsiednimi takimi jak: Specjalna Strefa Ekonomiczna w Starachowicach), 2) Ułatwienia administracyjne dla nowopowstających podmiotów gospodarczych, zwłaszcza tworzących miejsca pracy na terenie gminy, 3) Wzmocnienie współpracy i wypracowanie trwałych relacji pomiędzy samorządem gminy a środowiskiem biznesowym, 4) Kreowanie postaw przedsiębiorczych, aktywizacja zawodowa i podnoszenie kwalifikacji mieszkańców gminy, 5) Aktywne wspieranie doradztwa w zakresie zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej, 6) Współpraca między lokalnymi przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi i samorządem w celu zbudowania silnego ekosystemu gospodarczego, 7) Współpraca z wyspecjalizowanymi podmiotami w zakresie obsługi i wsparcia lokalnego biznesu (doradztwo, szkolenia, pomoc w poszukiwaniu kandydatów do pracy i ich zatrudnianiu, informacja o możliwościach pozyskania dofinansowania oraz pomoc w procesie aplikowania o środki itp.), 8) Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy i placówkami kształcenia ustawicznego w zakresie aktywizacji edukacyjnej (zmiana, podwyższenie kwalifikacji zawodowych itp.), zawodowej i przedsiębiorczej mieszkańców (wsparcie dla osób pozostających bez pracy, chcących rozpocząć swoją działalność gospodarczą).
2.3. Zwiększenie rozpoznawalności	<i>Skuteczna polityka informacyjna i promocyjna gminy</i>	1) Promocja terenów przeznaczonych pod inwestycje, 2) Promocja lokalnych tradycji i kultury,

gminy oraz wzrost zainteresowania ofertą lokalnej gospodarki		3) Promowanie walorów gminy we współpracy z gminami sąsiednimi, stowarzyszeniami, powiatem, 4) Promocja gminy jako miejsca wypoczynku i rekreacji (np. poprzez stronę internetową gminy, Facebook, ulotki, gadżety, udział w targach turystycznych), 5) Nawiązanie współpracy z podmiotami branży turystycznej – sąsiednimi i wojewódzkimi punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty, 6) Współpraca z gminami sąsiednimi w zakresie tworzenia nowych szlaków dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej i przyrodniczo – edukacyjnej, 7) Promowanie podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy, 8) Organizacja wydarzeń gminnych promujących lokalne produkty rolne, 9) Wspieranie kampanii informacyjnych skierowanych do rolników na temat możliwości pozyskania środków finansowych na rozwój gospodarstw agroturystycznych oraz na różnicowanie działalności rolniczej.
2.4. Zrównoważone zarządzanie zasobami	<i>Racjonalne korzystanie z zasobów i ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko</i>	1) Doskonalenie standardów gospodarowania odpadami komunalnymi – minimalizacja masy wytwarzanych odpadów oraz osiągnięcie jak najwyższego poziomu segregacji i odzysku, dbanie o czystość miejsc publicznych, likwidacja dzikich wysypisk śmieci, 2) Edukacja ekologiczna, kształtowanie postaw, zachowań, wzorców konsumpcji przyjaznych środowisku, ograniczenie masowego konsumpcjonizmu (konkursy, akcje i kampanie ekologiczne m.in. w zakresie potrzeby segregacji odpadów, kompostowania bioodpadów, zakazu spalania odpadów, zakazu tworzenia dzikich wysypisk, potrzeby oszczędzania zasobów itp.), 3) Rozwój współpracy sektora publicznego z sektorem prywatnym w celu wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ).

Tabela 7. Cel strategiczny, cele operacyjne i kierunki działań w sferze przestrzennej i klimatyczno – środowiskowej Miasta i Gminy Wąchock

CEL STRATEGICZNY 3: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA I GMINY WĄCHOCK		
Cel operacyjny	Kierunek działań	Działania
3.1. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i zrównoważonej mobilności	<i>Dostępna, bezpieczna i funkcjonalna infrastruktura komunikacyjna oraz komunikacja zbiorowa</i>	1) Budowa i przebudowa dróg gminnych i dojazdowych, wykonanie przejść dla pieszych, 2) Poprawa bezpieczeństwa i funkcjonalności dróg poprzez zapewnienie odpowiedniego oświetlenia ulicznego, 3) Poprawa warunków ruchu pieszego i rowerowego poprzez rozwój bezpiecznych sieci pieszych i rowerowych łączących obszary mieszkalnictwa z miejscami pracy i usługami, 4) Budowa, rozbudowa i modernizacja pozostałej infrastruktury okołodrogowej (m.in. parkingi, przystanki), 5) Współpraca z zarządcami dróg: krajowej, powiatowych i wojewódzkich, przebiegających przez terytorium gminy Wąchock, w zakresie inwestycji i remontów, w tym realizacji inwestycji mających wpływ na wzrost komfortu życia mieszkańców gminy (m.in. drogi, chodniki), 6) Zwiększanie dostępności transportu publicznego poprzez rozwój i integrację komunikacji zbiorowej z zabudową (optymalizacja przebiegu linii, zagęszczenia przystanków oraz koordynacji rozkładów jazdy z potrzebami mieszkańców), 7) Wspieranie niskoemisyjnego transportu zbiorowego, 8) Porozumienia międzygminne w zakresie przejmowania zadań publicznego transportu zbiorowego w celu ułatwienia mieszkańcom dojazdów.
3.2. Bezpieczeństwo ekologiczne	<i>Łagodzenie zmian klimatu</i>	1) Redukcja emisji gazów cieplarnianych, promocja i wdrażanie rozwiązań mających na celu zmniejszenie zużycia energii i ograniczenie tzw. „niskiej emisji” we wszystkich sektorach użytkowników energii (działalność gospodarcza, mieszkalnictwo, użyteczność publiczna, oświetlenie uliczne, transport) poprzez m.in.: modernizację energetyczną budynków, likwidację nieekologicznych źródeł ciepła, ograniczenie spalania paliw kopalnych, wymianę oświetlenia na energooszczędne, 2) Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie energetycznym gminy

		(rozwój indywidualnych źródeł energii, na potrzeby własne budynków, zastosowanie magazynów energii), 3) Rozwój ekologicznych form mobilności (transport zbiorowy, inwestycje w rozwój elektromobilności, promowanie transportu rowerowego), 4) Kształtowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców gminy – edukacja środowiskowa (wszystkie grupy wiekowe), 5) Zmiana nawyków konsumpcyjnych, 6) Dbanie o lasy, mokradła i gleby jako naturalne mechanizmy stabilizujące dwutlenek węgla.
	<i>Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej, racjonalne gospodarowanie wodą oraz przystosowanie do zmian klimatycznych</i>	1) Modernizacja sieci wodociągowej (zgodnie z potrzebami), 2) Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej, 3) Propagowanie idei budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla gospodarstw indywidualnych na terenach, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej nie ma uzasadnienia ekonomicznego, 4) Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz ochrona wód, 5) Promowanie racjonalnego gospodarowania wodą, które będzie prowadzić do ograniczenia zużycia wody, 6) Zwiększenie retencji wodnej na terenach rolniczych, leśnych i zurbanizowanych poprzez prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, prowadzenie prac przeciwoerozyjnych, zalesianie, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę oraz odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł, retencjonowanie wody w zbiornikach wodnych i rowach, 7) Promowanie tworzenia przydomowych oczek wodnych i ogrodów deszczowych, zasilanych wodami opadowymi, 8) Działania na rzecz tworzenia błękitno – zielonej infrastruktury (np. łąki kwietne, rośliny miododajne), zwiększanie powierzchni biologicznie czynnych, edukacja w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi), 9) Przeciwdziałanie katastrofom i klęskom żywiołowym (powódzie, susze, ulewne opady, wichury itp.) oraz innym zagrożeniom oraz minimalizowanie skutków ich wystąpienia (procedury awaryjne, rozwój infrastruktury, właściwe zagospodarowanie przestrzeni, wspieranie służb w zakresie

		modernizacji siedzib, doposażenia a także wdrażanie systemów wczesnego ostrzegania).
3.3. Racjonalne i skuteczne zarządzanie przestrzenią gminy	<i>Opracowanie dokumentów określających zasady kształtowania polityki przestrzennej gminy</i>	1) Opracowanie planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy, 2) Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
	<i>Poprawa estetyki przestrzeni gminnej</i>	1) Rewitalizację przestrzeni w miejscowościach na terenie gminy dla podniesienia ich walorów estetycznych, tworzenia wspólnych przestrzeni dla mieszkańców, wzrost estetyki m.in. poprzez modernizację (termomodernizację) budynków użyteczności publicznej, zastosowanie jednolitego systemu informacyjnego (oznaczenie ulic, szlaków, zabytków itp.) czy zastosowanie elementów małej architektury użytkowej (ławki, oświetlenie, kwietniki, kosze itp.), 2) Zagospodarowanie zdegradowanych/niewykorzystanych przestrzeni publicznych, 3) Wspomaganie urządzania i utrzymywania terenów zieleni, zadrzewień i zakrzewień w poszczególnych miejscowościach, 4) Ochrona przed zabudowywaniem obszarów cennych przyrodniczo.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym zamieszczono zadania inwestycyjne, które gmina zidentyfikowała na etapie tworzenia niniejszej Strategii. Katalog ten ma charakter otwarty, oznacza to, że w toku wdrażania Strategii będzie on rozbudowywany i uzupełniany o kolejne projekty i zamierzenia inwestycyjne wpisujące się w przyjęte cele operacyjne.

Tabela 8. Zadania wspierające realizację celów strategicznych i operacyjnych przyjętych w Strategii

Lp.*	Planowany projekt/zadanie
OBIEKTY PUBLICZNE	
1.	Budowa budynku wielofunkcyjnego na działce gminnej przy Szkole Podstawowej w Parszowie.
2.	Rozbudowa budynku WDK w m. Rataje.
3.	Rewitalizacja Placu Mjr Ponurego (ryнку) w Wąchocku.
4.	Rewitalizacja centrum Wąchocka - zagospodarowanie działek będących własnością gminy.
5.	Budowa nowoczesnego PSZOK-u dla mieszkańców gminy.
6.	Remont całego budynku administracyjnego w Parszowie, ul. Złotoglin 91.
7.	Adaptacja części budynku ZPO na bibliotekę w Wąchocku.
8.	Remont MGOK-u w Wąchocku.
9.	Budowa boiska do piłki nożnej w Parszowie przy ul. Szkolnej.
10.	Budowa boiska do piłki nożnej przy Szkole Podstawowej w Wielkiej Wsi.
ZAGOSPODAROWANIE TERENU	
11.	Uzbrojenie terenu oraz uzupełnienie elementów zagospodarowania przy zbiorniku wodnym w Wąchocku.
12.	Uzupełnienie zagospodarowania terenu na działce gminnej za budynkiem WDK w Marcinkowie.
DROGOWNICTWO	
14.	Remont dróg gminnych w Wąchocku: ulice Powstańców, Partyzantów, Szeroka oraz budowa (przebudowa) ulic Sporna, Wesoła, Strażacka.
15.	Remont dróg gminnych w Parszowie: ul. Szkolna.
16.	Remont drogi gminnej w Węglowie oraz dróg w Wielkiej Wsi.
17.	Wykonanie 100% nawierzchni asfaltowych na pozostałych drogach gminnych do roku 2035.

*Liczba porządkowa w tabeli odpowiada numerowi inwestycji na mapie

Planowane zadania inwestycyjne na terenie gminy finansowane będą ze środków własnych oraz zewnętrznych. Dodatkowe źródła finansowania inwestycji gminnych stanowić będą głównie: dofinansowania z Rządowego Funduszu Inwestycji Polski Ład, ze środków unijnych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rolnego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, dofinansowania i dotacje ze Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwa Sportu, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych i innych oraz preferencyjne kredyty i pożyczki z banków komercyjnych.

III. MODEL STRUKTURY FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNEJ ROZWOJU GMINY

Niniejszy rozdział odnosi się do art. 10e ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 662), który stanowi, że strategia rozwoju gminy określa w szczególności „model struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy”.

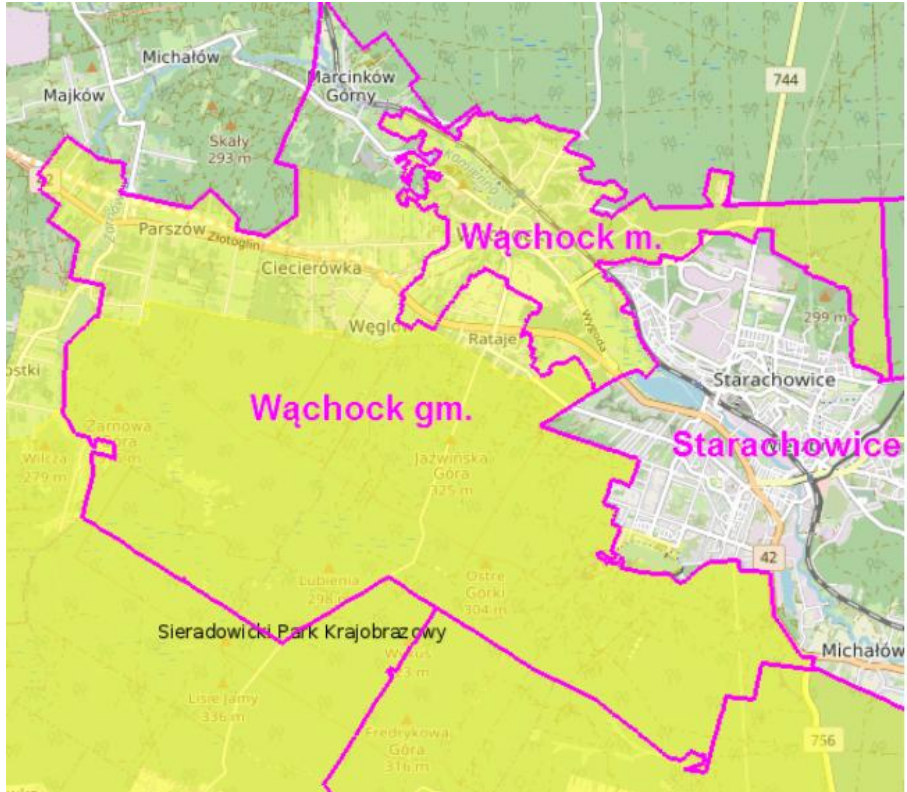
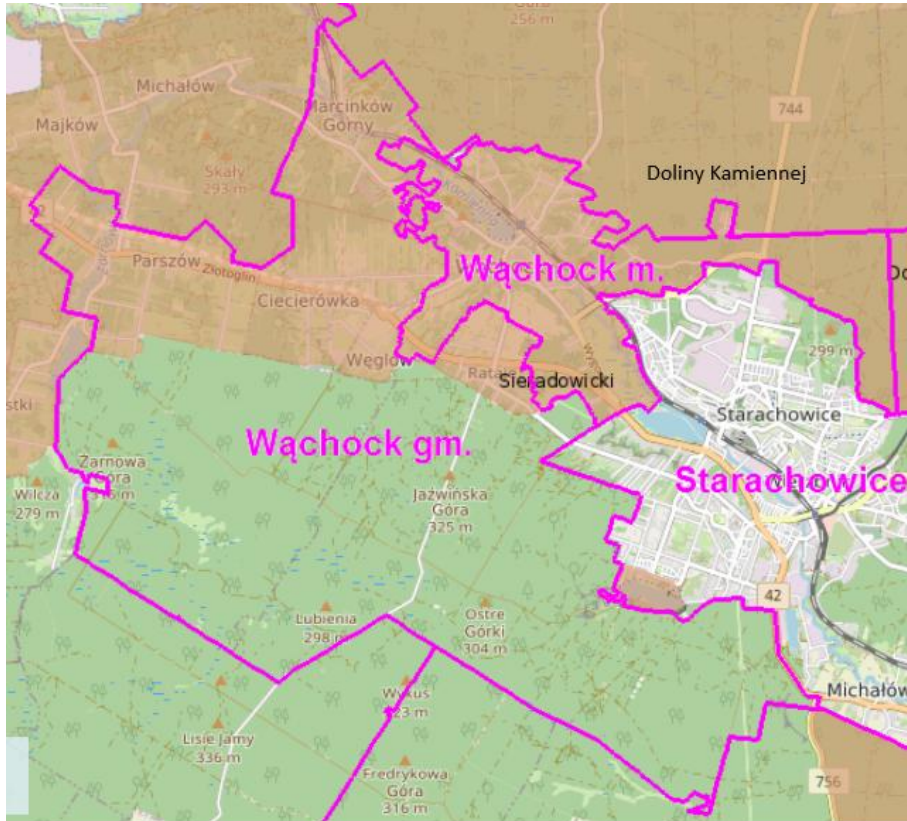
Model struktury funkcjonalno – przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału gminy z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania. Model ten wskazuje ogólne kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy, obszary wymagające zmian oraz obszary z potencjałem rozwojowym o określonych funkcjach.

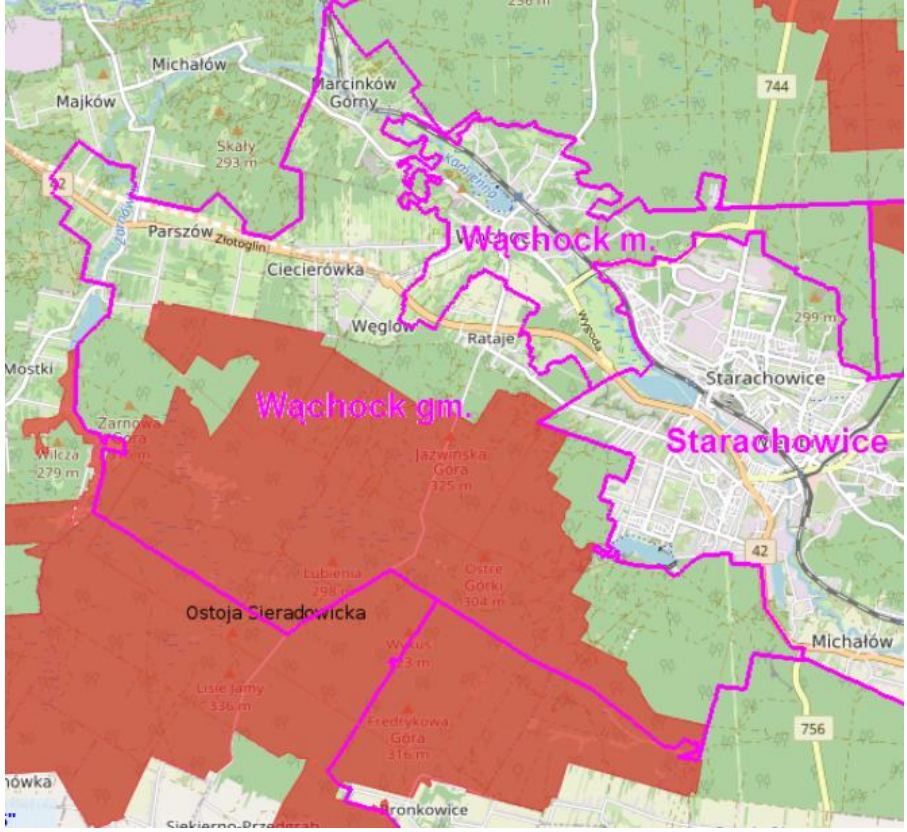
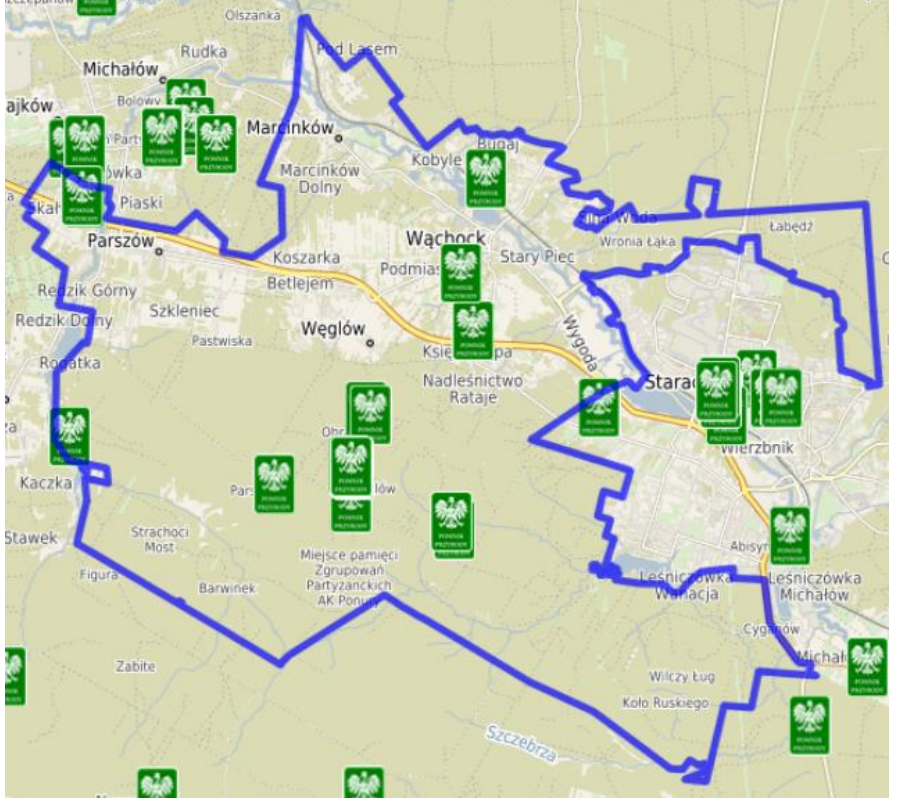
Na terenie gminy Wąchock występują elementy środowiska przyrodniczego, które z uwagi na wysokie wartości objęte zostały formą ochrony wprowadzoną na podstawie przepisów ogólnych z zakresu ochrony środowiska oraz miejscowych aktów prawnych. Należą do nich:

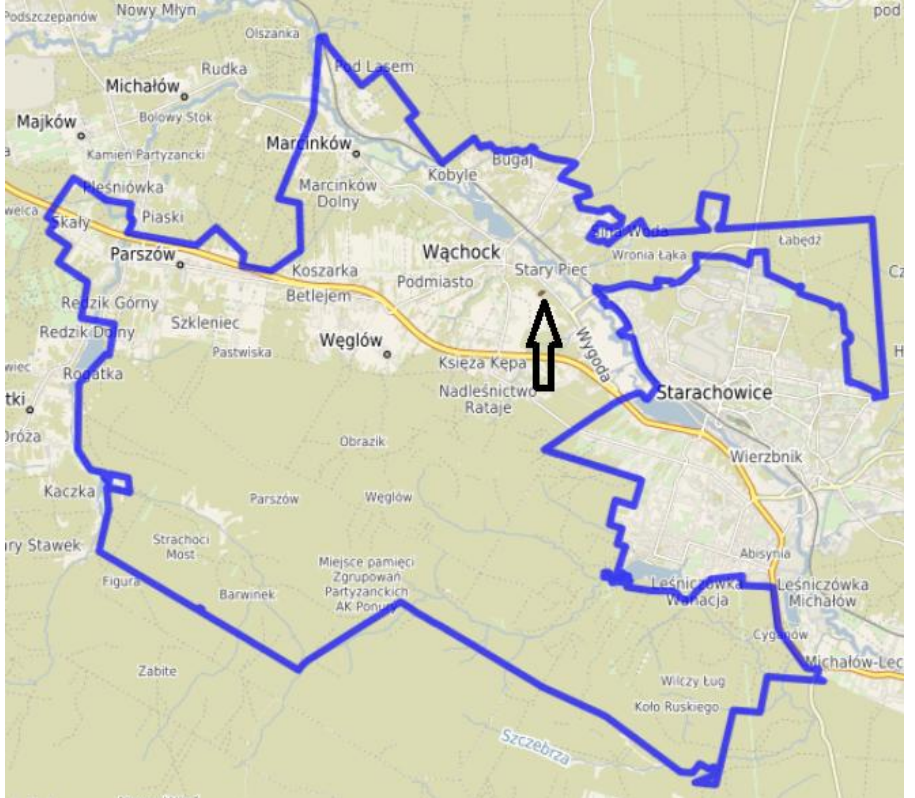
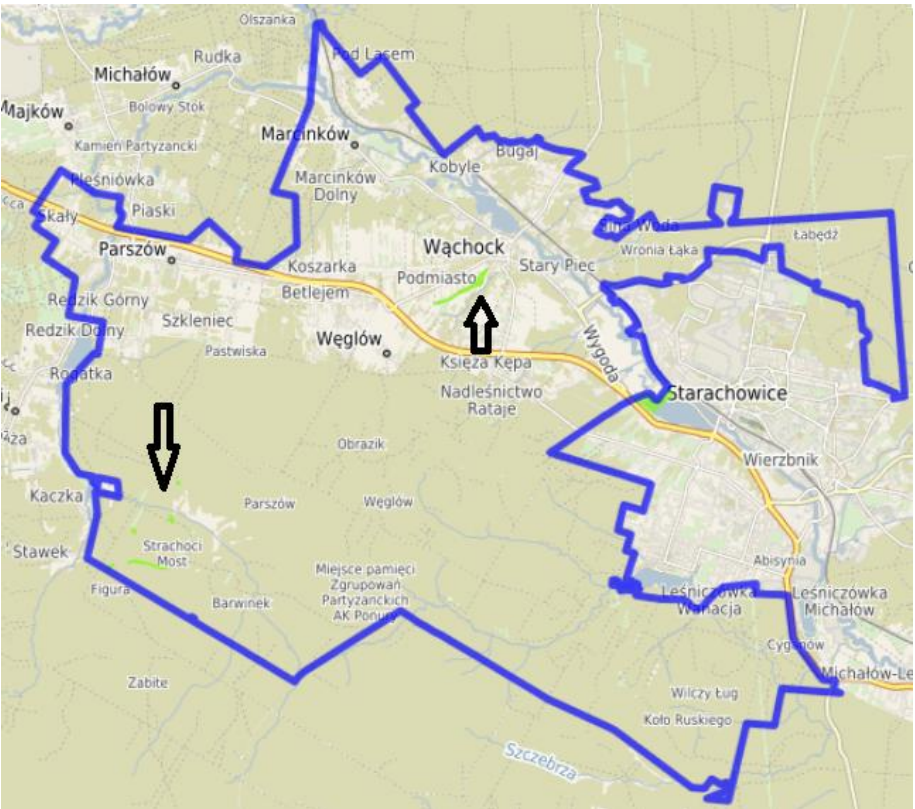
- Sieradowicki Park Krajobrazowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej,
- Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Stanowisko dokumentacyjne (odsłonięcie geologiczne – skałka piaskowców triasowych),
- Stanowisko dokumentacyjne (odsłonięcie geologiczne – nieczynny kamieniołom czerwonych piaskowców dolnotriasowych),
- Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Ostoja Sieradowicka PLH260031,
- Pomniki przyrody,
- Użytki ekologiczne.

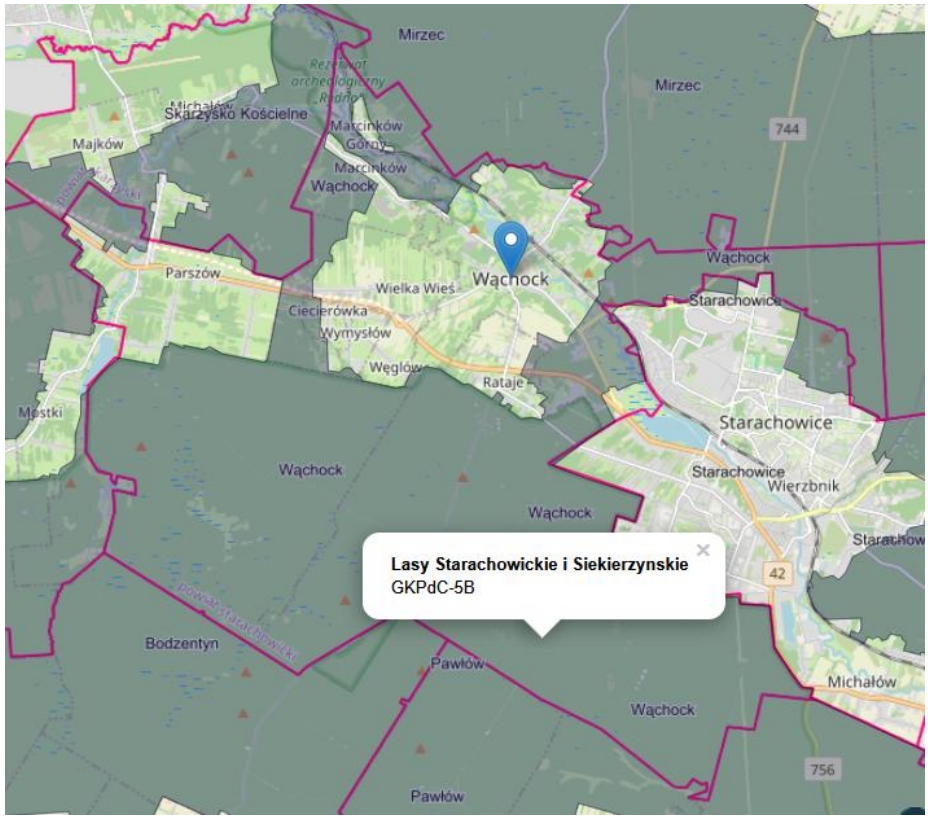
Na obszarach chronionych obowiązują określone zasady zachowania, których celem jest ochrona przyrody i jej zasobów. Zasady te są zróżnicowane w zależności od formy ochrony przyrody, ale generalnie obejmują zakaz podejmowania działań, które mogłyby spowodować pogorszenie stanu środowiska przyrodniczego. Dla wymienionych form ochrony przyrody obowiązują regulacje wynikające z ustawy o ochronie przyrody, stosownych rozporządzeń Ministra Klimatu i Środowiska oraz aktów prawa miejscowego.

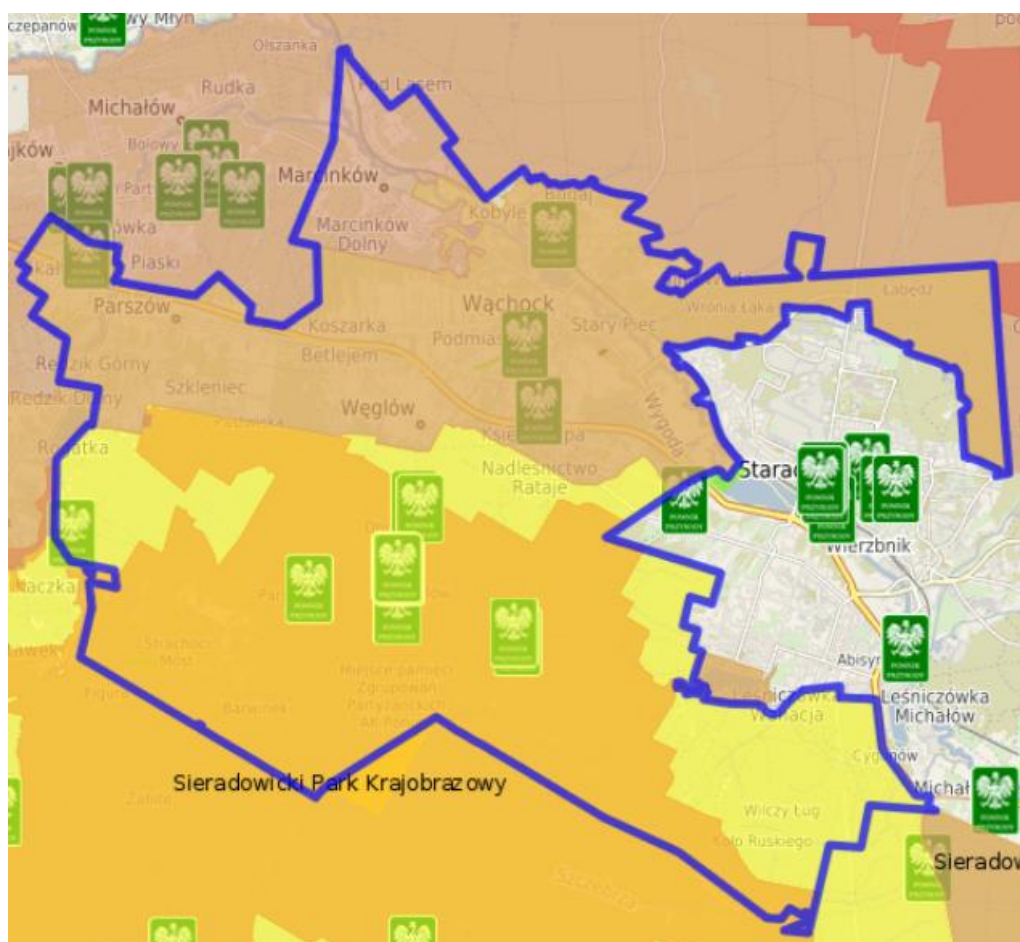
Tabela 9. System powiązań przyrodniczych gminy Wąchock

Forma ochrony przyrody	Rozmieszczenie form ochrony przyrody na terenie gminy Wąchock
Sieradowicki Park Krajobrazowy wraz z otuliną	
Obszary chronionego krajobrazu: Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej i Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu	

Forma ochrony przyrody	Rozmieszczenie form ochrony przyrody na terenie gminy Wąchock
Natura 2000 Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Ostoja Sieradowicka PLH260031	
Pomniki przyrody	 pomniki przyrody

Forma ochrony przyrody	Rozmieszczenie form ochrony przyrody na terenie gminy Wąchock
Stanowisko dokumentacyjne (odstąpienie geologiczne)	
Użytki ekologiczne	

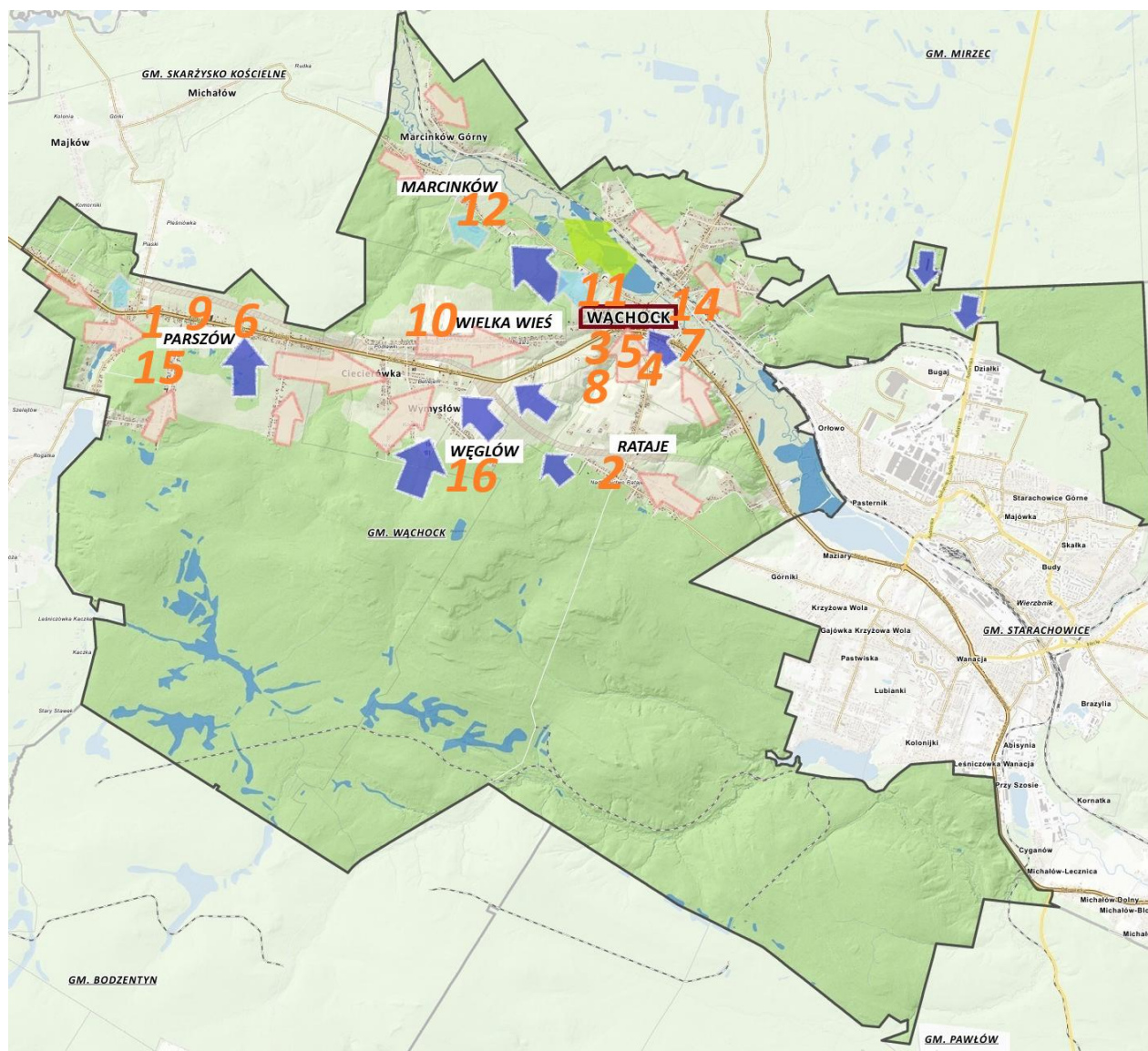
Forma ochrony przyrody	Rozmieszczenie form ochrony przyrody na terenie gminy Wąchock
Korytarz ekologiczny GKPdC-5B Lasy Starachowickie	

Źródło: Geoportal Otwartych Danych Przestrzennych <https://polska.e-mapa.net/>

- kreowania warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności (wszystkich mieszkańców gminy Wąchock),
- harmonijnego i skoordynowanego rozwoju struktur osadniczych przy uwzględnieniu cech i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz tradycji regionu,
- stałego i konsekwentnego dążenia do kształtowania i poprawy ładu przestrzennego stanowiącego wartość ogólnospołeczną,
- ochrony takich obszarów jak tradycja i kultura,
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego przy założeniu racjonalnego ich wykorzystania dla potrzeb lokalnych i ponadlokalnych skorelowanego z procesem rozwoju społeczno – gospodarczego,
- bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i życia ludzi, ochrony mienia,
- rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej gminy oraz powiązań ponadlokalnych, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu.

Mapa 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wąchock

LEGENDA

Istniejące zagospodarowanie

- Granica Gminy Wąchock
- Tereny zabudowy/tereny zurbanizowane
- Lasy
- Tereny zielone
- Pola uprawne
- Zbiorniki wodne
- Cieki wodne
- Autostrada
- Droga krajowa
- Droga gminna
- Droga lokalna
- Drogi inne
- Kolej

Główne obszary zagospodarowania przestrzeni

- Obszar aktywności gospodarczej
- Obszar rozwoju funkcji osadniczej
- Obszar górnictwa
- Obszar zieleni i rekreacji

IV. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Przedmiotem polityki przestrzennej jest przestrzeń, jej jakość z punktu widzenia ładu przestrzennego oraz zasoby wykorzystywane w procesie kształtowania zagospodarowania przestrzennego gminy. Podmiotem polityki przestrzennej jest samorząd gminny oraz jednostki gospodarcze i mieszkańcy. Polityka przestrzenna to świadoma i celowa działalność władz polegająca na racjonalnym kształtowaniu zagospodarowania przez właściwe użytkowanie przestrzeni zapewniające utrzymanie ładu przestrzennego i umożliwienie prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego gminy.

Nadrzędnym dokumentem planistycznym w obszarze gospodarowania przestrzenią w gminie Wąchock jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Wąchock przyjęte Uchwałą Nr XXXVIII/279/98 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 18 czerwca 1998 r.

Aktualnie opracowywany jest plan ogólny gminy. Nowelizacja ustawy o planowaniu przestrzennym, która weszła w życie w 2023 r., zobowiązała wszystkie gminy do przygotowania takiego planu, który zastąpi dotychczasowe studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto na obszarze gminy Wąchock obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Strefy Sanitarnej Cmentarza przy ul. Radomskiej w Starachowicach na obszarze Gminy Wąchock (uchwała Nr XIX/112/99 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 28 grudnia 1999 r.),
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gazociągu wysokoprężnego DN 300 mm, pr=6,3 MPa relacji Parszów-Kielce (uchwała Nr XXXVI/269/2001 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 14 grudnia 2001 r.).

Na obszarach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, działania inwestycyjne realizowane są w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy.

Sytuacja taka może utrudniać władzom samorządowym racjonalną politykę przestrzenną, ponieważ stwarza ona możliwość przypadkowych lokalizacji inwestycji, które stoją w sprzeczności z ładem przestrzennym, ale również z planami i możliwościami gminy w zakresie zapewnienia dostępu do podstawowej infrastruktury (np. drogi, oświetlenie uliczne, sieć wodociągowa i kanalizacyjna, sieć gazownicza itp.). Wobec powyższego rekomenduje się podjęcie działań zmierzających do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dokumenty te zapewniają racjonalne i właściwe dla mieszkańców i środowiska zagospodarowanie i wykorzystanie przestrzeni.

W zagospodarowaniu przestrzennym gminy nie przewiduje się zasadniczych zmian w stosunku do obecnie funkcjonującej struktury.

Głównymi funkcjami gospodarczymi pozostaną nadal:

- leśnictwo, rolnictwo i jego obsługa z ważnymi elementami gospodarki leśnej np. zalesienia nieużytków,
- podstawowa obsługa mieszkańców w głównej miejscowości gminy - Wąchocku,
- drobne rzemiosło i usługi produkcyjne związane z aktywizacją gospodarczą gminy i tworzeniem nowych miejsc pracy poza rolnictwem,
- agroturystyka, turystyka wiejska, rekreacja w oparciu o walory przyrodniczo – krajobrazowe i wolne przestrzenie rolne.

Turystyka i rekreacja powinny być „siłą napędową” rozwoju gospodarczego gminy, przede wszystkim z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze, tradycje i świadomość w społeczeństwie regionu o potencjalnym turystycznym znaczeniu obszaru gminy.

Tworzenie warunków dla aktywizacji gospodarczej oraz uatrakcyjniania lokalnego rynku pracy wymagać będzie tworzenia w trybie planów miejscowych warunków dla lokalizacji zakładów usługowych i produkcyjnych.

W celu stworzenia przestrzennych warunków dla rozwoju istniejących oraz powstawania nowych podmiotów gospodarczych konieczne jest m.in.:

- ograniczenie wzajemnego wykluczania się rozwoju poszczególnych funkcji przez odpowiednie ustalenia w planach miejscowych,
- wyznaczenie (i utrzymanie istniejących) rezerw terenu pod rozwój usług,
- podejmowanie działań promujących wśród mieszkańców gminy aktywność gospodarczą,
- prowadzenie polityki preferencji dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą.

Polityka samorządu w dziedzinie gospodarki rolnej jest mocno ograniczona. Niemniej jednak gmina w miarę możliwości będzie wspierać działania zmierzające do dywersyfikacji dochodów gospodarstw rolnych.

Rozwój agroturystyki, turystyki i rekreacji w gminie Wąchock jest próbą stworzenia szansy dla społeczności lokalnej na znalezienie dodatkowych źródeł dochodów z inwestycji turystycznych. Rozwój funkcji turystycznej powinien przyczynić się do uniezależnienia się mieszkańców od dochodów z rolnictwa. Turystyka powinna być rozwijana poprzez:

- integrację działalności turystycznej i rekreacyjnej z celami ochrony przyrody oraz życiem społeczno – gospodarczym,
- elastyczność w dostosowaniu oferty do potrzeb turystów,
- bazowanie na potencjale społecznym i gospodarczym gminy.

Przewiduje się aktywny udział gminy w promocji turystyki poprzez efektywną dystrybucję oferty turystycznej.

Rozwój turystyki na terenie gminy Wąchock wymaga m.in. zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy, kształtowania oryginalnego wizerunku gminy, udział w regionalnych targach turystycznych itp. W tym celu konieczne jest:

- tworzenie ładu w zagospodarowaniu przestrzennym i estetyzacja przestrzeni,
- zwiększanie stopnia wyposażenia w infrastrukturę techniczną (w tym m. in. uporządkowanie gospodarki ściekowej, rozbudowa sieci gazowniczej, zapewnienie czystości i porządku),
- uzupełnianie urządzeń, punktów handlowych i usługowych, służących zarówno turystom jak i stałym mieszkańcom (dotyczy to przede wszystkim ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, telekomunikacji, urządzeń rekreacyjno – sportowych, małej gastronomii itp.),
- usprawnienie komunikacji poprzez poprawę stanu technicznego dróg, budowę parkingów, chodników, dróg rowerowych,
- ochrona walorów turystycznych i krajoznawczych gminy,
- wyposażenie obszaru w urządzenia turystyczne związane ze spędzaniem czasu wolnego, takie jak np. ścieżki spacerowe,
- rozwój usług turystycznych, takich jak np. organizacja różnego rodzaju imprez folklorystycznych,
- wprowadzenie ujednoliconego systemu znaków informacyjnych (tablic, gablot, drogowskazów),
- reklama oferty turystycznej.

W zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Wąchock należy uwzględnić m.in.:

- rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej na zasadzie uzupełniania (dogęszczania) lub kontynuacji z uwzględnieniem koncentracji zabudowy celem efektywnego wykorzystania istniejącej infrastruktury, ochrony terenów zielonych i ograniczenia „rozlewania się” zabudowy,
- rozwój błękitno – zielonej infrastruktury,
- potrzebę ochrony korytarzy ekologicznych, korytarzy przewietrzania,
- udostępnienie przestrzeni publicznych i obiektów usług publicznych dla osób ze specjalnymi potrzebami,
- zapewnienie dostępności transportu publicznego.

Ogólne zasady polityki przestrzennej gminy regulowane są obiektywnymi uwarunkowaniami oraz przepisami prawa rzeczowego. Na terenie gminy wyodrębnić można obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków, obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody, obszary chronione na podstawie przepisów o lasach, obszary chronione na podstawie przepisu o ochronie gruntów rolnych i leśnych,

obszary sieci drogowych. Jak wynika z powyższego, o kierunku zmian w strukturze przestrzennej gminy decydują przede wszystkim: środowisko przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe oraz infrastruktura techniczna i komunikacja. Są to elementy, które warunkują dalszy rozwój przestrzenny gminy, który w znacznej mierze opiera się także na uwarunkowaniach społecznych i ekonomicznych przedmiotowego obszaru. Głównym celem określenia kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz docelowego przeznaczenia terenu jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców, poprzez rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, rozwój społeczny (np. zapewnienie prawidłowego funkcjonowania usług publicznych) oraz rozwój gospodarczy (np. wprowadzanie nowych funkcji, rozwój przedsiębiorczości i wzrost dochodów ludności prowadzącej gospodarstwa rolne), przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju gminy. Podstawą osiągnięcia celów polityki przestrzennej i określenia kierunków rozwoju przestrzennego jest wykorzystanie uwarunkowań oraz położenia i powiązań zewnętrznych gminy, dotychczasowego zainwestowania i zagospodarowania gminy.

Szczegółowe rekomendacje dla prowadzenia polityki przestrzennej na terenie gminy Wąchock określone zostały na podstawie stworzonego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z przeprowadzoną analizą potencjałów obszaru oraz projektem Planu Ogólnego.

USTALENIA I REKOMENDACJE

Ochrona środowiska naturalnego i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Działania w zakresie rozwoju przestrzennego gminy powinny być ukierunkowane na ochronę zasobów środowiska przyrodniczego (terenów najcenniejszych przyrodniczo i krajobrazowo, powietrza, wód, gleb), poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałanie procesom degradacji środowiska oraz przywracanie elementom przyrodniczym właściwego stanu.

Na terenie gminy Wąchock występują obszary i obiekty o istotnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i ekologicznych, które objęte zostały ochroną prawną. Należą do nich:

- Sieradowicki Park Krajobrazowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej,
- Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Stanowisko dokumentacyjne (odsłonięcie geologiczne – skałka piaskowców triasowych),
- Stanowisko dokumentacyjne (odsłonięcie geologiczne – nieczynny kamieniołom czerwonych piaskowców dolnotriasowych),
- Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Ostoja Sieradowicka PLH260031,
- Pomniki przyrody,
- Użytki ekologiczne.

W przypadku wskazanych terenów rekomendowane jest ograniczanie przekształcania terenów, zachowanie zadrzewień i zalesień a także promowanie ich ochrony.

W celu ochrony środowiska przyrodniczego, na każdym etapie planowania i realizacji inwestycji należy równoważyć potrzeby gospodarcze, społeczne i ekologiczne, zapewniając zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej.

Wśród najważniejszych zasad ochrony środowiska i jego zasobów w gminie Wąchock można wyróżnić:

- ochronę korytarzy ekologicznych przed fragmentacją, z zaleceniem zalesień i nasadzeń zieleni,
- ochronę gleb o wysokiej bonitacji oraz obszarów leśnych przed zmniejszaniem i zmianą użytkowania,
- ograniczenie emisji i immisji substancji szkodliwych, stosowanie najlepszych dostępnych technologii i minimalizację uciążliwości transportowych,
- ograniczanie odpływu wód opadowych i roztopowych,
- zahamowanie procesów degradacyjnych, odnowy i wzbogacania przyrody na obszarach dotkniętych degradacją,
- poprawa jakości wód powierzchniowych poprzez wdrażanie działań w odpowiedzi na zagrożenia zidentyfikowane dla poszczególnych JCWP, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- poprawa jakości wód podziemnych poprzez ochronę i przestrzeganie zasad zagospodarowania terenów ujęć wód zapisanych w decyzjach administracyjnych, w odpowiedzi na zagrożenia zidentyfikowane dla poszczególnych JCWPd, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- przeciwdziałanie skutkom suszy, w tym m.in. poprzez rozwój terenów, urządzeń retencji naturalnej i sztucznej, racjonalne wykorzystywanie wód do celów nawodnień w rolnictwie,
- wprowadzanie terenów zieleni izolacyjnej i ochronnej pomiędzy terenami mogącymi wpływać niekorzystnie na siebie, w tym dróg i innych obiektów mogących być źródłami zanieczyszczeń powietrza i hałasu,
- wprowadzanie zielonej i niebieskiej infrastruktury w tereny zurbanizowane,
- ochrona obszarów występowania udokumentowanych złóż kopalin.

Ochrona dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej określa się następujące zasady:

- ochrona obiektów zabytkowych i prowadzenie wszelkich zadań ochronnych związanych z tymi obiektami zgodnie z odrębnymi przepisami w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- konserwacja, rewaloryzacja obiektów zabytkowych,

- dopuszcza się racjonalne wykorzystanie obiektów oraz przestrzeni zabytkowych do pełnienia nowych funkcji, w szczególności związanych z kulturą i turystyką (tam, gdzie to możliwe bez szkody dla substancji zabytkowej).

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Rozwój zabudowy powinien następować w oparciu o istniejące i projektowane ciągi komunikacyjne. Nowe inwestycje powinny być lokalizowane przede wszystkim w zasięgu terenów, na których już istnieje infrastruktura techniczna lub jest planowana do realizacji w najbliższych latach. Rozwój zabudowy powinien następować poprzez sukcesywne powiększanie terenów już zabudowanych, zgodnie z zasadą koncentracji i nierozpraszania zabudowy.

Lokalizacja obiektów handlu wielko powierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz.1130 ze zm.):

Ustala się następujące zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego:

- lokalizacja nowych obiektów handlu wielkopowierzchniowego musi odbywać się z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań i przy maksymalnym zminimalizowaniu ewentualnych uciążliwości dla zabudowy mieszkaniowej i środowiska,
- lokalizacja nowych obiektów handlu wielkopowierzchniowego zgodnie z przepisami odrębnymi, w tym warunkami technicznymi, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Szczegółowe określenie terenów, na których obiekty wielkopowierzchniowe mogłyby powstać (m.in. w zakresie granic, warunków zabudowy, infrastruktury towarzyszącej itp.) zawierać będzie plan ogólny oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Lokalizacja kluczowych inwestycji celu publicznego

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego dotyczyć będą przestrzegania przepisów prawa, zapisów dokumentów planistycznych gminy oraz uwzględnianie uwarunkowań środowiskowych i przestrzennych gminy przy ustalaniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Do kluczowych inwestycji celu publicznego, których realizacja na terenie gminy Wąchock jest najbardziej prawdopodobna w perspektywie najbliższych lat, będą dotyczyć zapewnienia podstawowych potrzeb mieszkańców. Wskazać tu należy przede wszystkim:

- infrastrukturę komunikacyjną (drogi, chodniki, trasy rowerowe),
- infrastruktura sportowa, rekreacyjna,
- obiekty użyteczności publicznej, związane z dostarczaniem usług publicznych z zakresu edukacji, kultury, pomocy społecznej, edukacji.

Lokalizacja inwestycji każdorazowo podyktowana będzie szeregiem uwarunkowań, zarówno prawnych (np. zgodność z gminnymi dokumentami planistycznymi, ustawami

i rozporządzeniami), jak i obiektywnych (np. racjonalność i efektywność ekonomiczna inwestycji). W przypadku inwestycji wykraczających poza obszar gminy, decyzje będą podejmowane w porozumieniu z zainteresowanymi stronami (wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast, bezpośredni inwestorzy publiczni i prywatni itp.). Podstawę stanowią przepisy oraz wytyczne europejskie i krajowe, na czele z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Rozwój systemów komunikacji, infrastruktury społecznej i technicznej

Podstawowe kierunki działań obejmować będą:

- w zakresie infrastruktury społecznej - rozbudowa i modernizacja obiektów, ukierunkowana na zapewnienie dostępu do podstawowych usług publicznych dobrej jakości oraz na dostosowanie oferty w tym zakresie do zmieniających się uwarunkowań demograficznych i społecznych, współpraca w tym zakresie z podmiotami zewnętrznymi w granicach wyznaczanych przez przepisy prawa,
- w zakresie infrastruktury transportowej – poprawa stanu infrastruktury drogowej, poprawa bezpieczeństwa drogowego, rozbudowa systemu dróg rowerowych,
- w zakresie infrastruktury technicznej - podejmowanie działań w kierunku ciągłego doskonalenia systemu zaopatrzenia w wodę (w zakresie jego niezawodności, jakości dostarczanego surowca) oraz rozwoju i uporządkowania systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków, z priorytetem skanalizowania obszarów zwartej zabudowy oraz stosowania rozwiązań alternatywnych (przydomowe oczyszczalnie, zbiorniki bezodpływowe) na tych obszarach, na których rozbudowa infrastruktury sieciowej jest nieuzasadniona ekonomicznie (m.in. z uwagi na rozproszenie zabudowy czy ukształtowanie terenu), wraz z prowadzeniem odpowiednich działań edukacyjnych i kontrolnych.

Lokalizacja urządzeń produkcji energii o mocy zainstalowanej powyżej 500 kW

- przestrzeganie przepisów prawa, zapisów dokumentów planistycznych gminy oraz uwzględnianie uwarunkowań przestrzennych i środowiskowych gminy przy wyznaczaniu lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW,
- w celu przeciwdziałania konfliktom społecznym, lokalizacja dużych instalacji OZE powinna być zgodna ze strefami wskazanymi w Planie Ogólnym, które domyślnie będą umożliwiały lokalizację OZE, bądź innymi strefami, które będą wprost umożliwiały lokalizację OZE.

Lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

- lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z zapisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz

o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 ze zm.).

Kształtowanie rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

W obszarze tym określa się następujące zasady:

- przestrzeganie przepisów prawa w zakresie kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, w tym zachowanie wysokiej jakości gruntów rolnych i leśnych oraz ich efektywne wykorzystanie w produkcji,
- rozwój agroturystyki oraz wsparcie dla rolnictwa ekologicznego,
- edukacja i akcje promujące skierowane do mieszkańców i turystów w zakresie walorów przyrodniczych lasów na terenie gminy oraz zasad bezpieczeństwa i ochrony lasów.

Zagospodarowanie przestrzenne obszarów zdegradowanych, obszarów rewitalizacji oraz obszarów wymagających przekształceń

Zgodnie z *Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta i Gminy Wąchock na lata 2017-2023*, na terenie gminy wyznaczone zostały trzy podobszary rewitalizacji - sołectwa Wąchock, Parszowa oraz Wielkiej Wsi. Dla wyznaczenia zasięgu podobszarów rewitalizacji kierowano się następującymi przesłankami:

1. na podobszarach tych zidentyfikowano wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzenno - funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.
2. obszary te jednocześnie mają istotne znaczenie dla rozwoju gminy,
3. wybór podobszarów uzyskał całkowitą akceptację zarówno władz lokalnych jak i akceptację społeczną.

Wizja wyprowadzenia ze stanu kryzysowego będzie realizowana poprzez wdrożenie 5 celów szczegółowych:

1. Poprawa jakości życia mieszkańców, wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem poprzez aktywną integrację, uczestnictwo w kulturze i rekreacji, aktywizację, poprawę zatrudnienia.
2. Poprawa warunków zamieszkania na podobszarach rewitalizacji, w tym stanu technicznego budynków, estetyki ich otoczenia.
3. Ochrona przed czynnikami szkodliwymi i zanieczyszczeniem środowiska poprzez rozwój infrastruktury technicznej, termomodernizację obiektów, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i utworzenie zielonych przestrzeni publicznych.
4. Rozwój przedsiębiorczości na podobszarach rewitalizacji.
5. Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych w tym usług edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych.

V. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI WYZNACZONE DLA GMINY WĄCHOCK

Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (art. 5 pkt. 6b ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. (t. j. Dz. U. 2025 poz. 198) **obszar strategicznej interwencji** to określony w Strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (Załącznik do uchwały nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021 r.), wskazuje Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), które są podstawą terytorialnego ukierunkowania celów interwencji. Zgodnie z zapisami w/w Strategii, OSI „to terytoria, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. Wyróżnić można dwa rodzaje OSI:

- obszary charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami w sferze społecznej, ekonomicznej lub/i przyrodniczej, wymagające interwencji nakierowanej na przełamanie barier rozwojowych,
- obszary wzrostu, wyróżniające się szczególnymi potencjałami (tj. bieguny wzrostu, obszary tematyczne lub klastry zaawansowanych technologii), które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagi konkurencyjne”.

Ustalenie OSI w województwie świętokrzyskim, jak podkreślono w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, „wymaga połączenia dwóch podejść: krajowego, wynikającego z polityki regionalnej rządu RP, wyrażonej w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, oraz regionalnego, wynikającego z dokumentów województwa świętokrzyskiego, warsztatów strategicznych i konsultacji Strategii”.

Przyjęta we wrześniu 2019 r. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), na terenie województwa świętokrzyskiego wyznacza dwa rodzaje OSI (oba o charakterze obszarów problemowych):

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją (...),
- miasta średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze (...).

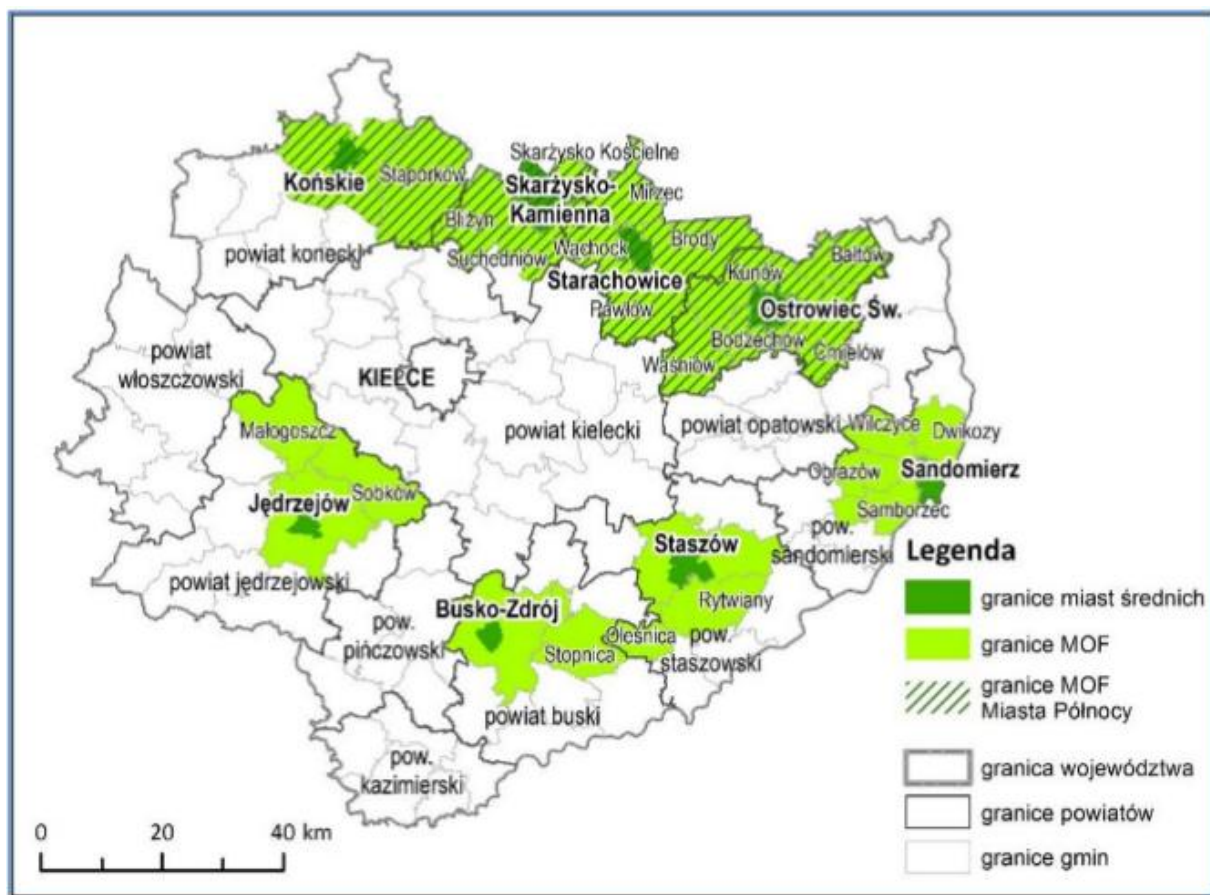
Strategia krajowa wskazuje, że miasta średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze to obszary o szczególnej koncentracji problemów rozwojowych oraz że „cehuje je regres w rozwoju i utrata funkcji społeczno – gospodarczych i administracyjnych, odpływ ludności, (zwłaszcza wykształconej w wieku produkcyjnym) do dużych ośrodków, upadek tradycyjnych lokalnych przemysłów, starzejącego się społeczeństwa zmieniającego popyt na niektóre usługi, jak również niedopasowania popytu i podaży na rynku pracy. Problemem tej kategorii obszarów jest także niezadowalająca dostępność terytorialna, w tym niedostateczne powiązania transportowe z innymi miastami i z obszarem funkcjonalnym w zakresie odpowiedniej jakości połączeń drogowych, kolejowych czy siatki połączeń w transporcie

zbiorowym. Wskazane problemy wskazują znaczącym i postępującym osłabieniem bazy ekonomiczno – finansowej samorządów, grożąc dalszym pogarszaniem się warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej”. Do miast średnich tracących funkcje społeczno – gospodarcze na obszarze województwa świętokrzyskiego należą: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Jędrzejów, Staszów, Końskie, Skarżysko – Kamienna, Sandomierz oraz Busko – Zdrój.

Gmina Wąchock należy do OSI Miejskie obszary funkcjonalne (MOF) miast średnich. Zasięg terytorialny tego obszaru obejmuje:

- miasta rdzeniowe: Końskie, Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko-Kamienna, Starachowice,
- gminy miejsko-wiejskie: Ćmielów, Kunów, Stąporków, Suchedniów, **Wąchock**, Końskie (obszar wiejski),
- gminy wiejskie: Bałtów, Bliżyn, Bodzechów, Brody, Mirzec, Pawłów, Skarżysko-Kościelne, Waśniów.

Tabela 10. OSI MOF Miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Kryterium delimitacji

Wymienione ośrodki zostały wskazane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Zgodnie z KSRR 2030 wsparcie może być adresowane do miast średnich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie (MOF).

Uzasadnienie wyboru OSI

W granicach OSI znajduje się osiem największych (poza Kielcami) miast województwa świętokrzyskiego, w tym cztery miasta o randze ośrodków subregionalnych, wraz z ich obszarami funkcjonalnymi (MOF) obejmującymi sąsiednie gminy. Miasta te cechują się niekorzystnymi wskaźnikami demograficznymi – zachodzi tam najszybsza w skali regionu depopulacja, a procesy starzenia się społeczności są najbardziej zaawansowane (Wykres 8). Pomimo problemów gospodarczych, których wyrazem jest stosunkowo wysoki poziom bezrobocia, miasta te należą obok Kielc do najważniejszych ośrodków przedsiębiorczości w regionie. Problemy gospodarcze średnich miast mają także odzwierciedlenie w niższej niż przeciętna w województwie dynamice dochodów samorządów lokalnych.

Duże znaczenie dla zrównoważonego rozwoju województw mają ośrodki położone w jego północnej części – Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko-Kamienna, Starachowice oraz Końskie, które łączy wspólna historia związana z rozwojem Centralnego Okręgu Przemysłowego. Cechuje je szczególnie niekorzystna sytuacja demograficzna, wysoki poziom bezrobocia i niska dynamika dochodów samorządów.¹

Tabela 11. Oczekiwane skutki interwencji w OSI MOF Miast średnich tracących funkcje społeczno - gospodarcze i ich powiązanie z celami Strategii

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Oczekiwane skutki interwencji
Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie	1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki	Restrukturyzacja gospodarcza tzw. miast północy w kierunku stworzenia klastra technologii związanych z inżynierią materiałową
		Badania i rozwój w obszarze leczenia uzdrowiskowego we współpracy z ośrodkami akademickimi
	1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu	Zachowanie i rozwój funkcji akademickiej Ostrowca Świętokrzyskiego, Sandomierza i Starachowic
	1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu	Rozwój funkcji turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego (w tym pomniki historii) i przyrodniczego
		Aktywizacja tradycyjnych gałęzi przemysłu w oparciu o restrukturyzację lub modernizację istniejących zasobów

¹Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (Załącznik do uchwały nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021 r.)

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Oczekiwane skutki interwencji
Przyjazny dla środowiska i czysty region	2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych	Modernizacja i wykorzystanie zbiorników retencyjnych, w tym będących pozostałością po funkcjonowaniu COP wraz z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, z uwzględnieniem przystosowania do pełnienia funkcji rekreacyjnej
		Ochrona różnorodności biologicznej
		Rekultywacja obszarów przemysłowych, w tym w zagłębiu siarkowym
		Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego
		Zabezpieczenie przed skutkami ograniczonego dostępu do wody, niskimi zasobami wodnymi
		Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury
Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi	2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna	Wspieranie termomodernizacji zabudowy i wykorzystania energii odnawialnej w obiektach użyteczności publicznej
	3.1. Silny kapitał społeczny w regionie	Rozwój społecznych/komunalnych form mieszkalnictwa, w tym wykorzystanie programów krajowych
		Wspieranie inicjatyw lokalnych poprawiających jakość życia
	3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym	Rozwój podstawowych usług publicznych: społecznych, zdrowotnych oraz w zakresie edukacji, kultury, turystyki sportu i rekreacji
		Rozwój usług publicznych w ośrodkach subregionalnych i lokalnych
	3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu	Podnoszenie standardów wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, w tym rozwój sieci telekomunikacyjnych
		Rozwój zewnętrznej dostępności transportowej średnich miast w skali regionalnej i krajowej
		Rozwój systemów transportu publicznego zapobiegających wykluczeniu transportowemu

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Oczekiwane skutki interwencji
		Likwidacja kolizyjnych skrzyżowań kolejowo - drogowych
		Budowa ścieżek rowerowych – oddzielonych od pasa drogi przeznaczonego do ruchu pojazdów samochodowych
		Rozwój sieci telekomunikacyjnych
		Rewitalizacja przestrzeni miejskiej
		Zapobieganie rozpraszaniu się zabudowy w obszarach podmiejskich
Sprawne zarządzanie regionem	4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego	Tworzenie i promocja wspólnych marek lokalnych
	4.3. Wzmocnienie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa	Budowa partnerstw w ramach obszarów funkcjonalnych miast

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (Załącznik do uchwały nr XXX/406/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021 r.)

Poza wymienionymi OSI wyznaczonymi w KSRR 2030, w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego ustalono regionalne obszary strategicznej interwencji, wykorzystując m.in. zapisy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (PZPWŚ). W Planie tym, oprócz zadań dotyczących przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego szczególnie nacisk położono na integrację planowania przestrzennego i strategicznego, która będzie realizowana w ramach wyznaczonych w Planie województwa **obszarów funkcjonalnych**, implementowanych do polityki rozwoju jako **obszary strategicznej interwencji publicznej**.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, wskazanie zasięgu OSI zostało poprzedzone dyskusją z przedstawicielami samorządów, która potwierdziła wolę współpracy w ramach obszarów strategicznej interwencji, a także była podstawą do weryfikacji granic OSI wyznaczonych na wcześniejszym etapie. W trakcie warsztatów strategicznych potwierdzono szczególne znaczenie dla rozwoju regionu OSI wskazanych w PZPWŚ, jednak zweryfikowane zostały granice obszarów. Ostateczny kształt zasięgu OSI został określony na podstawie wyników konsultacji społecznych prowadzonych w 2020 r.

OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego (Kielecki Obszar Funkcjonalny) został poszerzony o gminę Pierzchnica, dzięki czemu OF miasta wojewódzkiego uzyskał zwarty zasięg terytorialny. OSI obszar turystyczno – uzdrowiskowy z Planu (PZPWŚ), w Strategii nazwany został obszarem uzdrowiskowym i posiada nieco odmienne granice niż ten uwzględniony w Planie. W Strategii w skład tego obszaru wchodzi:

miasto i gmina Busko – Zdrój, gmina Solec – Zdrój oraz miasto i gmina Kazimierza Wielka, która również w ostatnim czasie, prężnie rozwija funkcję uzdrowiskową, a także miasto i gmina Pińczów (ubiegające się o status obszaru ochrony uzdrowiskowej). Obszar turystyczny Gór Świętokrzyskich, który w PZPWŚ obejmuje jedynie teren gmin Świętokrzyskiego Parku Narodowego i jego otuliny, poszerzono o kolejne sześć gmin położonych w tym regionie fizycznogeograficznym, rozszerzając go o obszar potencjalnego rozwoju funkcji turystycznych pomiędzy największymi miastami województwa. W trakcie prac nad Strategią zostały zawiązane samorządowe porozumienia gmin na rzecz utworzenia OSI Ponidzie oraz OSI Dolina Wisły.

OSI regionalne wg Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ to:

- Kielecki Obszar Funkcjonalny,
- MOF miast średnich tracących funkcje społeczno – gospodarcze, w tym:
 - MOF Miasta Północy,
 - MOF Busko Zdrój,
 - MOF Jędrzejów,
 - MOF Sandomierz,
 - MOF Staszów,
 - Obszar uzdrowiskowy,
 - Góry Świętokrzyskie,
 - Ponidzie,
 - Dolina Wisły.

Gmina Wąchock przynależy do MOF Miasta Północy.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY, JEŻELI TAKIE ZIDENTYFIKOWANO

Obszary strategicznej interwencji są obszarami, które ze względu na występowanie określonych czynników o różnym charakterze, mogą powodować sytuację kryzysową bądź też odwrotnie – posiadać potencjał rozwojowy. Obszary te wymagają podjęcia określonych działań mających na celu zniwelowanie występującego problemu bądź też wykorzystanie zidentyfikowanego potencjału. Wyznaczenie OSI na poziomie lokalnym jest fakultatywne.

VI. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITORINGU, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości. Biorąc pod uwagę długookresowy charakter Strategii należy podkreślić, że wdrażanie jej założeń jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian

prawnych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do wytycznych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych. W efekcie realizowanych przedsięwzięć stopniowo będą osiągnane cele i w związku z tym będą zmieniały się priorytety.

Rysunek 2. Schemat planowania, wdrażania, ewaluacji i aktualizacji Strategii

6.1. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Wdrażanie Strategii jest złożonym procesem, który wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze. Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwala na zidentyfikowanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Za wdrożenie Strategii odpowiedzialny jest Wójt Gminy Wąchock, natomiast za prowadzenie procesu monitorowania odpowiedzialny jest Zespół ds. Strategii Rozwoju powołany przez Burmistrza Miasta i Gminy Wąchock. Zespół ds. Strategii Rozwoju będzie się zbierał co najmniej raz na dwa lata, a do jego zadań należeć będzie m.in.:

- przedstawienie wniosków z realizacji poszczególnych celów strategicznych,
- monitorowanie oraz ocena wdrażania poszczególnych działań priorytetowych,
- gromadzenie i analizowanie informacji w układzie przedstawionego zestawu wskaźników,

- sporządzenie, co najmniej dwóch raportów z realizacji dokumentu i przedstawienie ich do zatwierdzenia Radzie Miejskiej na Sesji,
- opublikowanie wyników sprawozdawczości na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy.

Rada Miejska analizować będzie postępy w realizacji Strategii poprzez:

- akceptację sprawozdań z realizacji Strategii rozwoju,
- uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.

Realizacja niektórych planowanych zadań ujętych w Strategii wymaga również współpracy z gminami sąsiednimi, powiatem oraz województwem i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować wymiar merytoryczny i finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację konkretnego projektu/zadania.

Informacje na temat stanu wdrożenia Strategii będą przekazywane mieszkańcom, jak również wszystkim zainteresowanym podmiotom za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Miasta i Gminy w Wąchocku, a także podczas spotkań z różnymi grupami społecznymi, w tym mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi itp.

6.2. SYSTEM MONITORINGU REALIZACJI STRATEGII

Określenie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu celów założonych w Strategii rozwoju. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu Strategii rozwoju wyznaczają określone w niej cele strategiczne i operacyjne, działania priorytetowe oraz zaplanowane przedsięwzięcia. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym i rzeczowym. Zakres finansowy dotyczyć będzie monitorowania poprawności oraz efektywności wydawanych środków, a zakres rzeczowy związany będzie z efektywnością podejmowanych działań oraz postępem we wdrażaniu dokumentu.

Monitorowanie przebiegu rozwoju społecznego, gospodarczego oraz zmian w przestrzennym zagospodarowaniu gminy będzie procesem ciągłym. Sporządzany raport powinien wskazywać na zachodzące przeobrażenia i tendencje rozwoju oraz umożliwiać dokonywanie oceny stopnia realizacji zapisanych celów, które mierzone będą za pomocą corocznych zmian wskaźników realizacji Strategii.

6.3. EWALUACJA

Strategia Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 została opracowana na poziomie celów i planowanych działań, a jej wdrażanie będzie się odbywało w dużej mierze poprzez realizację regionalnych programów operacyjnych i programów rządowych, system realizacji Strategii będzie prowadzony poprzez system ewaluacji.

Ewaluacja ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Strategii rozwoju w odniesieniu do konkretnych problemów gminy, z jednoczesnym uwzględnieniem celów

strategicznych podejmowanych działań. Jej zadaniem jest sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów.

Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów, a jej ocena opierać się będzie na pięciu zasadniczych kryteriach:

- skuteczność, która pozwala określić czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania,
- efektywność, która pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii,
- użyteczność, która pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej,
- trafność, która obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom danego obszaru,
- trwałość, która pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem strategii będą trwać po jej zakończeniu.

Ewaluacja zadań zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 zostanie podzielona na następujące części:

- *ewaluacja ex-ante* (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem Strategii),
- *ewaluacja on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Zespół ds. Strategii Rozwoju, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii, co najmniej raz na dwa lata,
- *ewaluacja mid-term* (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim, jako instrument, w wyniku którego nastąpi aktualizacja Strategii,
- *ewaluacja ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach strategii z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

6.4. AKTUALIZACJA DOKUMENTU

Przyjęto, że Strategia Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035 ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmian zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej aktualizacja. Co najmniej dwukrotnie w trakcie obowiązywania dokumentu analizowane będą postępy w realizacji zapisów, celem podjęcia decyzji dotyczącej potrzeby uaktualnienia jej założeń.

Z wnioskiem o aktualizację Strategii rozwoju może wystąpić Burmistrz Miasta i Gminy Wąchock, Zespół ds. Strategii Rozwoju, przynajmniej 3 członków Rady Miejskiej. Rada Miejska, jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie.

6.5. WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII

Przy konstruowaniu systemu wskaźników starano się ograniczyć ich liczbę do minimum, a także wykorzystać przede wszystkim te, których wartości można monitorować w oparciu o ogólnodostępne statystyki, np. GUS, BDL, dane sprawozdawcze z wydziałów Urzędu Gminy, odpowiedzialnych za realizację poszczególnych działań, dane sprawozdawcze z jednostek podległych gminie i instytucji, stowarzyszeń, związków itp. działających na terenie gminy oraz dane pochodzące z przeprowadzonych badań ilościowych i jakościowych (badania opinii publicznej, ankietyzacja, spotkania konsultacyjne itp.).

Tabela 12. Wskaźniki monitorowania realizacji celu strategicznego 1

CEL STRATEGICZNY 1: WYSOKIEJ JAKOŚCI KAPITAŁ SPOŁECZNY		
CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	NAZWA WSKAŹNIKA
1.1. Poprawa dostępności usług i przestrzeni publicznych	<i>Edukacja i usługi wychowawcze dostosowane do wyzwań współczesności</i>	- liczba utworzonych nowych form opieki nad dziećmi do lat 3 [szt.], - liczba dzieci korzystających z form opieki nad dziećmi do lat 3 [os.], - wyniki egzaminów końcowych, - liczba zorganizowanych dodatkowych zajęć edukacyjnych [szt.], - Liczba zmodernizowanych obiektów edukacyjnych [szt.].
	<i>Promocja i ochrona zdrowia mieszkańców gminy Wąchock</i>	- liczba przeprowadzonych akcji prozdrowotnych [szt.], - liczba nowozatrudnionych lekarzy specjalistów [os.], - liczba zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej [szt.].
	<i>Wysoki poziom bezpieczeństwa</i>	- liczba zrealizowanych programów edukacyjnych, w tym w placówkach oświatowych na temat poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży [szt.], - liczba miejsc, w których wykonano monitoring [szt.], - liczba budynków, w których zlikwidowano bariery architektoniczne [szt.].
	<i>Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</i>	- liczba osób korzystających z pomocy społecznej według rodzaju pomocy, - liczba zrealizowanych programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży w ramach przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w rodzinach [szt.], - liczba zrealizowanych szkoleń, kursów i innych form pomocy dla osób bezrobotnych oraz zainteresowanych prowadzeniem działalności na własny rachunek [szt.], - liczba osób korzystających z form wsparcia dla seniorów [os.].
	<i>Atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego</i>	- liczba imprez/wydarzeń kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych w kalendarzu gminnym [szt.], - liczba form aktywności związanej z tradycjami gminy [szt.].

CEL STRATEGICZNY 1: WYSOKIEJ JAKOŚCI KAPITAŁ SPOŁECZNY		
CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	NAZWA WSKAŹNIKA
1.2. Doskonalenie działania administracji lokalnej oraz wzmacnianie współpracy samorządów w regionie	<i>Sprawną i skuteczną administracją lokalną</i>	- liczba przedsięwzięć/ inicjatyw zrealizowanych wspólnie z sąsiednimi gminami, powiatem, podmiotami branży turystycznej [szt.], - liczba udostępnionych usług on-line dla obywateli [szt.].
1.3. Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego	<i>Aktywne społeczeństwo obywatelskie</i>	- liczba stowarzyszeń, organizacji pozarządowych działających w gminie/lub realizujących zadania publiczne [szt.], - liczba wydarzeń/akcji zorganizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi [szt.].
1.4. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	<i>Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu</i>	- liczba przeprowadzonych akcji promujących naukę przez całe życie [szt.], - liczba km wybudowanej sieci światłowodowej [km].

Tabela 13. Wskaźniki monitorowania realizacji celu strategicznego 2

CEL STRATEGICZNY 2: ZDYNAMIZOWANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY W OPARCIU O MAKSYMALNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I ZASOBÓW		
CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	NAZWA WSKAŹNIKA
2.1. Zrównoważony wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	<i>Dywersyfikacja źródeł dochodów osób prowadzących gospodarstwa rolne poprzez zwiększenie roli turystyki i rekreacji w lokalnej gospodarce</i>	- liczba nowych podmiotów gospodarczych związanych z agroturystyką, turystyką i wypoczynkiem [szt.].
	<i>Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej</i>	- liczba obiektów związanych z obsługą turystów, w tym obiektów prowadzących komercyjną działalność turystyczną w gminie [szt.], - liczba km wybudowanych ścieżek rowerowych [km], - liczba wykonanych oznakowań szlaków/atrakcji turystycznych [szt.], - liczba utworzonych/zmodernizowanych obiektów – rekreacja, kultura sport, turystyka
2.2. Poprawa warunków do inwestowania	<i>Interesująca oferta terenów przeznaczonych do zainwestowania</i>	- powierzchnia nowych terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą [ha].

CEL STRATEGICZNY 2: ZDYNAMIZOWANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY W OPARCIU O MAKSYMALNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I ZASOBÓW

CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	NAZWA WSKAŹNIKA
i powstawania nowych miejsc pracy	<i>Wspieranie rozwoju i konkurencyjności lokalnego biznesu</i>	- liczba powstałych nowych przedsiębiorstw [szt.], - liczba osób bezrobotnych [os.].
2.3. Zwiększenie rozpoznawalności gminy oraz wzrost zainteresowania ofertą lokalnej gospodarki	<i>Skuteczna polityka informacyjna i promocyjna gminy</i>	- liczba działań promujących atrakcyjność terenów przeznaczonych do zainwestowania [szt.], - liczba zorganizowanych imprez turystycznych promujących walory gminy [szt.].
2.4. Zrównoważone zarządzanie zasobami	<i>Racjonalne korzystanie z zasobów i ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko</i>	- ilość odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów [Mg], - liczba przeprowadzonych akcji edukacyjnych kształtujących postawy i zachowania ekologiczne [szt.], - liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk [szt.].

Tabela 14. Wskaźniki monitorowania realizacji celu strategicznego 3

CEL STRATEGICZNY 3: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA I GMINY WĄCHOCK

CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	NAZWA WSKAŹNIKA
3.1. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i zrównoważonej mobilności	<i>Dostępna, bezpieczna i funkcjonalna infrastruktura komunikacyjna oraz komunikacja zbiorowa</i>	- Liczba km nowych lub zmodernizowanych dróg [km], - liczba powstałej infrastruktury okołodrogowej (parkingi, chodniki, drogi dla rowerów, przystanki itp.) [m², km].
3.2. Bezpieczeństwo ekologiczne	<i>Łagodzenie zmian klimatu</i>	- Liczba zlikwidowanych przestrzałach systemów grzewczych tzw. „kopciuchów” [szt.], - liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji [szt.], - liczba wybudowanych instalacji OZE [szt.] - liczba przeprowadzonych akcji informacyjnych – edukacja ekologiczna [szt.].
	<i>Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej, racjonalne gospodarowanie wodą oraz przystosowanie do zmian klimatycznych</i>	- długość zmodernizowanej sieci wodociągowej [km]. - długość zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej [km]. - długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej [km]. - długość powstałej sieci gazowej [km]. - liczba powstałych przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.].

CEL STRATEGICZNY 3: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA I GMINY WĄCHOCK

CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	NAZWA WSKAŹNIKA
3.3. Racjonalne i skuteczne zarządzanie przestrzenią gminy	<i>Opracowanie dokumentów określających zasady kształtowania polityki przestrzennej gminy</i>	- Opracowanie i przyjęcie przez Radę Gminy planu ogólnego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego [szt.], - udział powierzchni gminy objętej nowymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego [%].
	<i>Poprawa estetyki przestrzeni gminnej</i>	- powierzchnia zrewitalizowanych obszarów [ha]

VII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

W celu skutecznej realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wąchock na lata 2026-2035, samorząd jako jej operator oraz inicjator będzie poszukiwał wszelkich dostępnych źródeł, narzędzi, metod i możliwości realizacji określonych celów, aby urzeczywistnić zaproponowaną w dokumencie wizję rozwoju gminy. W części planistycznej dokumentu zaproponowane zostały zadania priorytetowe dla rozwoju gminy. Koszty planowanych zadań będą analizowane na bieżąco i umieszczane w planach finansowych gminy. Niektóre zadania będą realizowane z własnych środków, inne z dofinansowaniem z zewnątrz. Potencjalnymi źródłami finansowania działań umieszczonych w Strategii będą:

- środki własne gminy,
- środki budżetu państwa,
- rządowe programy inwestycyjne przeznaczone dla samorządów,
- Rządowy Fundusz Inwestycyjny, Polski Ład,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatywy Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- inne fundusze ze źródeł europejskich np. fundusze norweskie oraz fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- pożyczki, kredyty bankowe,
- środki prywatne, które mogą zostać wykorzystane do współfinansowania projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych lub formule partnerstwa publiczno-prywatnego,
- inne środki publiczne.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, na bieżąco analizowana jest możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące, jak i majątkowe.

VIII. ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA REALIZACJI PLANU STRATEGICZNEGO

W celu eliminacji ewentualnego negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze przeprowadzanych w ramach Strategii inwestycji przewiduje się działania zapobiegawcze oraz bezwzględne respektowanie rygorów ochronnych określonych przepisami prawa dla poszczególnych obszarów cennych przyrodniczo. Ze względu na charakter i skalę planowanych działań ujętych w dokumencie nie przewiduje się wystąpienia zagrożeń dla środowiska naturalnego oraz zdrowia i życia ludzi. Teren, na którym prowadzone będą działania inwestycyjne nie wykracza poza granice administracyjne gminy Wąchock.

Zalecenia ogólnobudowlane łagodzące ewentualne niekorzystne oddziaływania planowanych inwestycji na środowisko:

- bezwzględne przestrzeganie przepisów BHP i przepisów przeciwpożarowych, zapewnienie zaplecza socjalnego,
- odpowiednie oznakowanie obszarów prowadzenia prac budowlanych,
- zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót w szczególności poprzez: stosowanie sprawnego technicznie sprzętu, korzystanie z urządzeń o niskich parametrach emisji zanieczyszczeń, ograniczanie czasu pracy maszyn, systematyczne sprzątanie placów budowy, odpowiednią gospodarkę odpadami, a także zabezpieczenie przez niekorzystnym wpływem na zwierzęta, rośliny oraz wody gruntowe i powierzchniowe.

ŚRODKI I ZALECENIA ŁAGODZĄCE NIEKORZYSTNE ODDZIAŁYWANIA DZIAŁAŃ INWESTYCYJNYCH ZAWARTYCH W STRATEGII NA POSZCZEGÓLNE ELEMENTY ŚRODOWISKA

Wody powierzchniowe i podziemne:

- zachowanie szczególnej ostrożności w czasie prowadzenia prac w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych,
- zabezpieczenie/uszczelnienie terenów zapleczy budów (magazynowanie substancji, materiałów oraz odpadów w sposób eliminujący kontakt z wodami opadowymi i gruntowymi),
- zapewnienie pracownikom przedsiębiorstw budowlanych dostępu do przenośnych toalet,
- stosowanie w budowanych i modernizowanych budynkach rozwiązań technicznych mających na celu ograniczenie zużycia wody,
- zagwarantowanie odpowiedniego spływu wód opadowych i roztopowych z terenów nieprzepuszczalnych oraz ich oczyszczania ze względu na rodzaj odbiornika.

Powietrze atmosferyczne:

- zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót przez systematyczne sprzątanie placów budowy, zraszanie wodą placów budowy (zależnie od potrzeb), ograniczenie do minimum czasu pracy silników spalinowych maszyn i samochodów budowy, stosowanie osłon na urządzenia, maszyny i pojazdy, ograniczające pylenie,

- promowanie ruchu rowerowego i pieszego poprzez zapewnienie atrakcyjnych i bezpiecznych warunków ruchu dla niezmotoryzowanych, w tym infrastruktury rowerowej, zgodnej z wojewódzkimi standardami infrastruktury rowerowej,
- ograniczenie zmniejszania powierzchni terenów zielonych na terenach zurbanizowanych,
- wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej, ograniczającej uciążliwości wywołane ruchem komunikacyjnym (hałas, zanieczyszczenia pyłowe).

Ludzie:

- ograniczenie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum w celu zmniejszenia emisji spalin oraz hałasu,
- stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych (przepisy bhp), ograniczające jednocześnie uciążliwości przez nie wywoływane,
- stosowanie roślinności izolacyjnej (głównie wzdłuż ciągów komunikacyjnych).

Świat zwierząt:

- wykonanie inwentaryzacji budynków przed przystąpieniem do prac budowlanych (termomodernizacyjnych) pod kątem występowania ptaków oraz nietoperzy,
- prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków oraz rozrodu lub hibernacji nietoperzy i innych gatunków istotnych pod względem przyrodniczym,
- ograniczenie inwestycji na terenach bytowania, gniazdowania i żerowania dzikich zwierząt,
- prowadzenie prac w możliwie najkrótszym czasie,
- stosowanie zastępczych schronień dla ptaków i nietoperzy (w postaci skrzynek podciepleniowych i natynkowych) w czasie prowadzenia prac termomodernizacyjnych budynków.

Świat roślin:

- zachowanie obszarów biologicznie czynnych o powierzchni proporcjonalnej do powierzchni zagospodarowania,
- wprowadzanie nowych obszarów zielni urządzonej, dostosowanej do warunków siedliskowych oraz współgrającej z otoczeniem,
- prowadzenie ręcznych wykopów w sąsiedztwie systemów korzeniowych oraz zabezpieczenie pni drzew narażonych na otarcia w czasie wykonywania prac budowlanych.

Powierzchnia ziemi:

- przestrzegania prawidłowej gospodarki odpadami,
- przed rozpoczęciem prac ziemnych zebranie warstwy wierzchniej gleby (humus), a po zakończeniu prac - rozplantowanie na powierzchni terenu.

Krajobraz:

- zintegrowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych z istniejącą rzeźbą terenu i zagospodarowaniem,
- utrzymanie jak największe powierzchni zieleni.

Klimat:

- utrzymanie zieleni na terenach zurbanizowanych,
- wzrost wykorzystania OZE.

Zabytki i dobra materialne:

- planowanie nowych inwestycji w harmonii z istniejącym krajobrazem i historycznym układem przestrzennym, odpowiednie wyeksponowanie obiektów zabytkowych o wysokich wartościach artystycznych, historycznych i kulturowych,
- prowadzenie prac remontowych obiektów zabytkowych w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków.

Inwestycje przewidziane w Strategii realizowane będą w obszarach zmienionych antropogenicznie, zurbanizowanych, przekształconych w wyniku działalności człowieka. Realizacja planowanych działań przyniesie pozytywne skutki dla środowiska oraz wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców gminy Wąchock.

IX. WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Elementem systemu realizacji Strategii są wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych, czyli obowiązkowych lub fakultatywnych planów i programów. Strategia rozwoju gminy jest dokumentem programującym rozwój gminy do 2035 r. Wszystkie pozostałe dokumenty strategiczne gminy są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny być zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju.

Zgodność dokumentów wykonawczych powinna odnosić się do:

- zgodności na poziomie wizji – sprawdzenia czy dokument jest spójny i odpowiada na główną koncepcję gminy zawartą w Strategii,
- zgodności na poziomie celów – cele zaplanowane w dokumentach programowych niższego rzędu muszą wpisywać się w realizację celów zaplanowanych w Strategii,
- zgodność na poziomie zaplanowanych efektów – dokumenty wykonawcze powinny przyczynić się do osiągnięcia wskaźników zaplanowanych w Strategii,
- zgodność na poziomie wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

W poniższej tabeli przedstawiono ocenę funkcjonujących w gminie programów i planów pod kątem ich aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii.

Tabela 15. Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Obszar tematyczny	Dokumenty na poziomie lokalnym	Aktualność dokumentu, wytyczne i zalecenia
Planowanie przestrzenne	Plan ogólny	W poprzednich latach dokumentem obowiązującym było <i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Wąchock</i>, przyjęte Uchwałą Nr XXXXVIII/279/98 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 18 czerwca 1998 r. W związku ze zmianą ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, po 31 sierpnia 2026 r. Studium (...) przestanie obowiązywać. Zastąpi je plan ogólny gminy. W marcu 2024 r. Rada Miejska w Wąchocku podjęła uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia planu ogólnego Miasta i Gminy Wąchock (uchwała Nr LXIX/390/2024 z dnia 27 marca 2024 r.). Plan ogólny będzie podstawą do sporządzania planów miejscowych zagospodarowania terenu i będzie stanowił akt prawa miejscowego. Dokument ten będzie także spójny z kierunkami rozwoju Miasta i Gminy Wąchock określonymi w Strategii rozwoju.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Na terenie gminy obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego: - Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Strefy Sanitarnej Cmentarza przy ul. Radomskiej w Starachowicach na obszarze Gminy Wąchock (uchwała Nr XIX/112/99 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 28 grudnia 1999 r.), - Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gazociągu wysokoprężnego DN 300 mm, pr=6,3 MPa relacji Parszów-Kielce (uchwała Nr XXXVI/269/2001 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 14 grudnia 2001 r.). Rekomenduje się uwzględnianie zapisów niniejszej Strategii w opracowywanych w przyszłości miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Wąchock w celu umożliwienia efektywnej realizacji założeń Strategii.
	Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Wąchock na lata 2017-2023	Dokument przyjęty został Uchwałą Nr XXXV/217/2017 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 27 października 2017 r. Dokument obowiązywał do końca 2023 r. Rekomenduje się jego opracowanie na lata następne. Powinien on być zgodny z treścią zapisów w niniejszej Strategii.

Obszar tematyczny	Dokumenty na poziomie lokalnym	Aktualność dokumentu, wytyczne i zalecenia
Energetyka, ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Wąchock	Dokument nieaktualny. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Wąchock, przyjęty został Uchwałą Nr XX/129/2016 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 29 czerwca 2016 r. Nie ma ustawowego obowiązku opracowania Planu gospodarki niskoemisyjnej, niemniej jednak jest to dokument kluczowy dla prowadzenia niskoemisyjnego rozwoju, w tym w kontekście celów polityki klimatyczno – energetycznej Unii Europejskiej na lata 2021-2030. W przypadku postanowienia o ponownym przystąpieniu do opracowania takiego Planu, jego założenia powinny być zgodne z założeniami niniejszej Strategii.
	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Wąchock	Gmina Wąchock nie posiada opracowanych „Założeń ...”. Rekomenduje się opracowanie i uchwalenie dokumentu. Zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy <i>Prawo energetyczne</i>: „Projekt założeń sporządza się dla obszaru gminy co najmniej na okres 15 lat i aktualizuje co najmniej raz na 3 lata”.
	Program ochrony środowiska	Dokument nieaktualny. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wąchock na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2022 przyjęty został Uchwałą Nr XLI/254/2018 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 27 kwietnia 2018 r. Rekomenduje się opracowanie i uchwalenie POŚ. Obowiązek ten wynika wprost z art. 17 ust. 1 oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. POŚ powinien być zgodny z treścią zapisów w niniejszej Strategii.
	Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Wąchock na lata 2010-2032	Program Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z terenu Gminy Wąchock na lata 2010-2032 przyjęty został Uchwałą Nr LI/293/2010 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Wąchock na lata 2010 - 2032”. Dokument jest aktualny, zgodny z założeniami Strategii. W ramach realizacji w/w Programu, pokrywane są koszty związane z wywozem oraz utylizacją odpadów zawierających azbest.
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Gminny Program Opieki nad Zabytkami; Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Wąchock	Gmina Wąchock posiada Gminną Ewidencję Zabytków Miasta i Gminy Wąchock (Zarządzenie Burmistrza Nr 24/2018 z dnia 05.04.2018 r.). Gmina nie posiada Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Obszar tematyczny	Dokumenty na poziomie lokalnym	Aktualność dokumentu, wytyczne i zalecenia
Polityka społeczna	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Wąchock na lata 2021-2027	Strategia rozwiązywania problemów społecznych przyjęta została Uchwałą Nr XXXIV/196/2021 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 30 września 2021 r.. Dokument jest aktualny, zgodny z założeniami Strategii.
	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2024-2030	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2024-2030 przyjęty został Uchwałą Nr LXIX/388/2024 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej na lata 2024-2030. Dokument jest aktualny, zgodny z założeniami Strategii.
	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2025 rok	Dokument przyjęty został Uchwałą Nr X/63/2024 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 30 grudnia 2024 r. Dokument jest nieaktualny. Rekomenduje się opracowanie dokumentu na lata następne.
	Program współpracy Gminy Wąchock z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2026 rok	Dokument przyjęty został Uchwałą Nr XXIII/139/2025 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 26 listopada 2025 r. w sprawie przyjęcia „Programu współpracy Gminy Wąchock z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2026 rok”, następnie zmieniony Uchwałą Nr XXIV/146/2025 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 29 grudnia 2025 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXIII/139/2025 z dnia 26 listopada 2025 r. w sprawie przyjęcia „Programu współpracy Gminy Wąchock z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2026 rok”. Dokument jest aktualny, zgodny z założeniami Strategii.
Rozwój ponadlokalny	Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Wokół Łysej Góry” na lata 2023-2027	Dokument jest aktualny, ale ze względu na kończący się okres obowiązywania, rekomenduje się jego opracowanie na lata następne.
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Dokument, wraz z innymi dotyczącymi wystąpienia zagrożenia (w tym dokumenty zastrzeżone) – aktualne. Określają zasady oraz procedury postępowania w przypadku wystąpienia różnego rodzaju zagrożeń, które mogą wystąpić w gminie i nie są zależne od zapisów Strategii - stanowią zapisy prawa ogólnego.

Obszar tematyczny	Dokumenty na poziomie lokalnym	Aktualność dokumentu, wytyczne i zalecenia
Finanse publiczne	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wąchock na lata 2026-2036	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wąchock na lata 2026-2036 przyjęta została Uchwałą Nr XXIV/151/2025 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 29 grudnia 2025 r. Ostatnia zmiana WPF: Uchwała XXXI/195/2026 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 24 czerwca 2026 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Wąchock na lata 2026-2036. Wieloletnia Prognoza Finansowa pokazuje sytuację finansową i zamierzenia budżetowe gminy - dokument może wymagać aktualizacji/zmian w toku realizacji Strategii.

BIBLIOGRAFIA

- *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Wąchock*, przyjęte Uchwałą Nr XXXXVIII/279/98 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 18 czerwca 1998 r.
 - Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Strefy Sanitarnej Cmentarza przy ul. Radomskiej w Starachowicach na obszarze Gminy Wąchock (uchwała Nr XIX/112/99 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 28 grudnia 1999 r.),
 - Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gazociągu wysokoprężnego DN 300 mm, pr=6,3 MPa relacji Parszów-Kielce (uchwała Nr XXXVI/269/2001 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 14 grudnia 2001 r.).
- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (wrzesień 2014 r.),
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030,
- Raport o stanie Gminy Wąchock za 2023 rok.

SPIS TABEL, RYSUNKÓW, MAP I ZAŁĄCZNIKÓW

Tabela 1. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych na terenie gminy Wąchock	15
Tabela 2. Charakterystyka JCWPd na terenie gminy Wąchock	16
Tabela 4. Wykaz osuwisk występujących na terenie gminy Wąchock	21
Tabela 5. Analiza SWOT dla gminy Wąchock	63
Tabela 6. Cel strategiczny, cele operacyjne i kierunki działań w sferze społecznej gminy Wąchock....	75
Tabela 7. Cel strategiczny, cele operacyjne i kierunki działań w sferze gospodarczej gminy Wąchock	81
Tabela 8. Cel strategiczny, cele operacyjne i kierunki działań w sferze przestrzennej i klimatyczno – środowiskowej Miasta i Gminy Wąchock.....	84
Tabela 12. System powiązań przyrodniczych gminy Wąchock	89
Tabela 13. OSI MOF Miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze	105

Tabela 14. Oczekiwane skutki interwencji w OSI MOF Miast średnich tracących funkcje społeczno - gospodarcze i ich powiązanie z celami Strategii.....	106
Tabela 15. Wskaźniki monitorowania realizacji celu strategicznego 1	113
Tabela 16. Wskaźniki monitorowania realizacji celu strategicznego 2	114
Tabela 17. Wskaźniki monitorowania realizacji celu strategicznego 3	115
Tabela 18. Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	120
 Rysunek 1. Schematyczne zestawienie elementów budujących Strategię	69
Rysunek 2. Schemat planowania, wdrażania, ewaluacji i aktualizacji Strategii	110
 Mapa 1. Osuwiska i tereny zagrożone ruchami masowymi w gminie Wąchock.....	22
Mapa 3. Obszary objęte ochroną prawną na terenie gminy Wąchock.....	93
Mapa 4. Model struty funkcjonalno-przestrzennej gminy Wąchock – do uzupełnienia po podaniu przez gminę inwestycji planowanych do 2035 r.....	94
 Załącznik nr 1 DIAGNOZA SYTUACJI KLIMATYCZNO – ŚRODOWISKOWEJ, SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY WĄCHOCK	